

ШЛЯХ ДОДОМУ: хто з українських мігрантів та біженців планує повернутися

презентація результатів дослідження

Володимир Вахітов

Директор Інституту поведінкових досліджень, доцент АЮК

Наталія Заїка

Програмна менеджерка та дослідниця
Інституту поведінкових досліджень

22 БЕРЕЗНЯ | 17:00-18:30

Напрямки досліджень

Евакуація та повернення

- Що впливає на рішення евакуюватися чи залишитися в зоні активних бойових дій?
- Що спонукає біженців повернутися додому під час війни?

Ментальне здоров'я

- Який поточний і прогнозований попит на допомогу в сфері психічного здоров'я в Україні?
- Які соціальні норми та стигми щодо психічного здоров'я превалюють в Україні?

Поведінкові зміни в агросекторі

- Оцінка діючих інструментів і моделей поведінки, які просуваються АГРО.
- Розробка стратегії з підтримки і подальшого масштабування бажаної зміни у поведінці ринку

■ Опитування:

- 937 біженців та 202 мігранта¹ у Польщі
- 12-19 грудня 2023 р.
- соціологічна група «**Рейтинг**» на платформі «**Рейтинг Онлайн**»

■ Глибинні інтерв'ю:

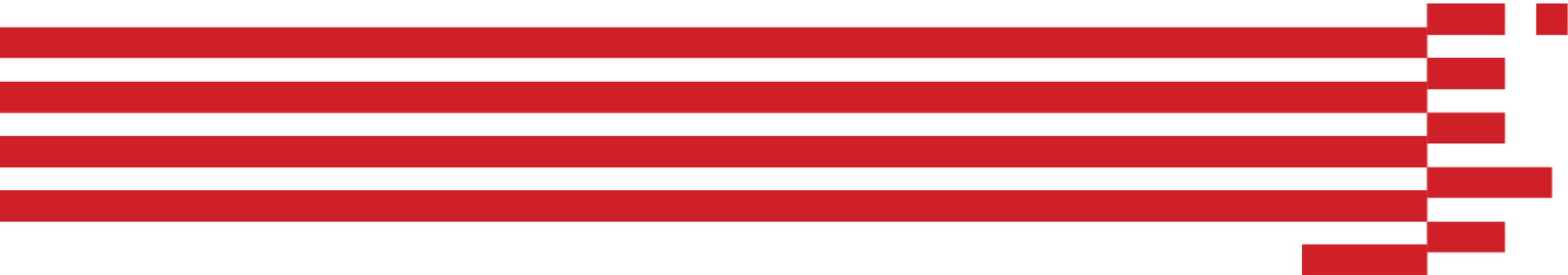
- 9 біженок у Польщі та Німеччині та 6 українок, які повернулися з-за кордону
- 15-27 грудня 2023 р.
- Український центр вивчення громадської думки «**Соціоінформ**»

¹ У цьому дослідженні під словом «біженці» ми розуміємо всіх українців, які виїхали в Польщу після 24.02.2022, під словом «мігранти» - всіх, хто виїхав до 24.02.2024, не залежно від їх офіційно оформленого юридичного статусу.

План

1. Демографічні характеристики
2. Зайнятість та фінансове становище
3. Сімейний статус та діти
4. Мова спілкування
5. Зв'язки з Україною
6. Досвід війни та образ майбутнього
7. Відчуття національної ідентичності та емоції
8. Бажання повернутися додому

Демографічні характеристики українців у Польщі

Кількість українців у Польщі

біженці

- Агентство ООН у справах біженців: 956 635 українських біженців (15 грудня 2023 р.)
- Міністерство цифровізації Польщі: – 955 893 поданих заявок на статус UKR (9 січня 2024 року)
- Станом на кінець 2023 року, Польща є другою країною за кількістю українських біженців після Німеччини .

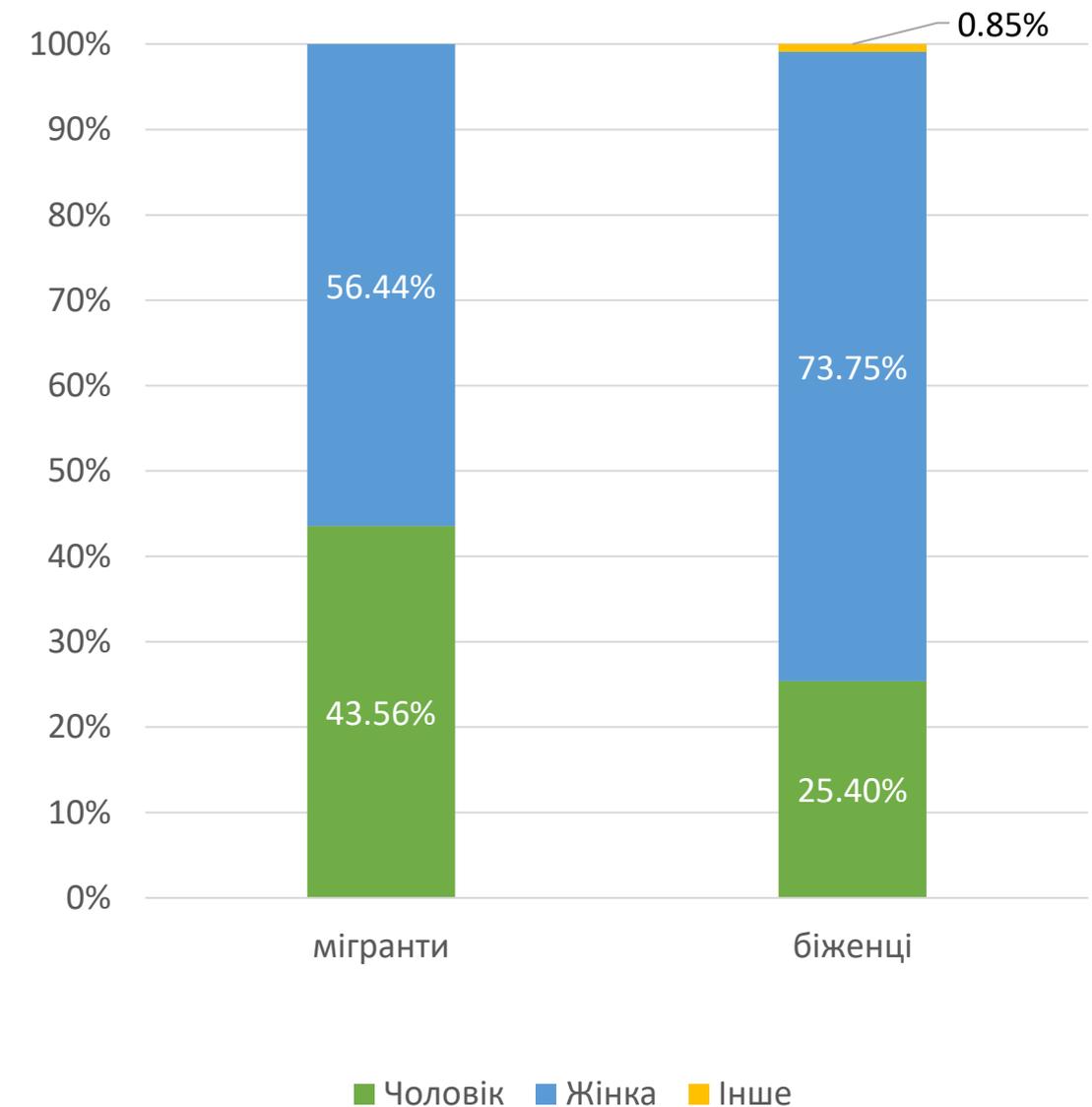
мігранти

- Оцінка: 1,35 мільйона перед повномасштабним вторгненням¹.
- Це найбільша група мігрантів Польщі:
 - на українців припадав 71% виданих дозволів на роботу та 98% дозволів на сезонну роботу.

Duszczak M., Kaczmarczyk P. The War in Ukraine and Migration to Poland: Outlook and Challenges. Intereconomics. V. 57, 2022.
intereconomics.eu/contents/year/2022/number/3/article/the-war-in-ukraine-and-migration-to-poland-outlook-and-challenges.html

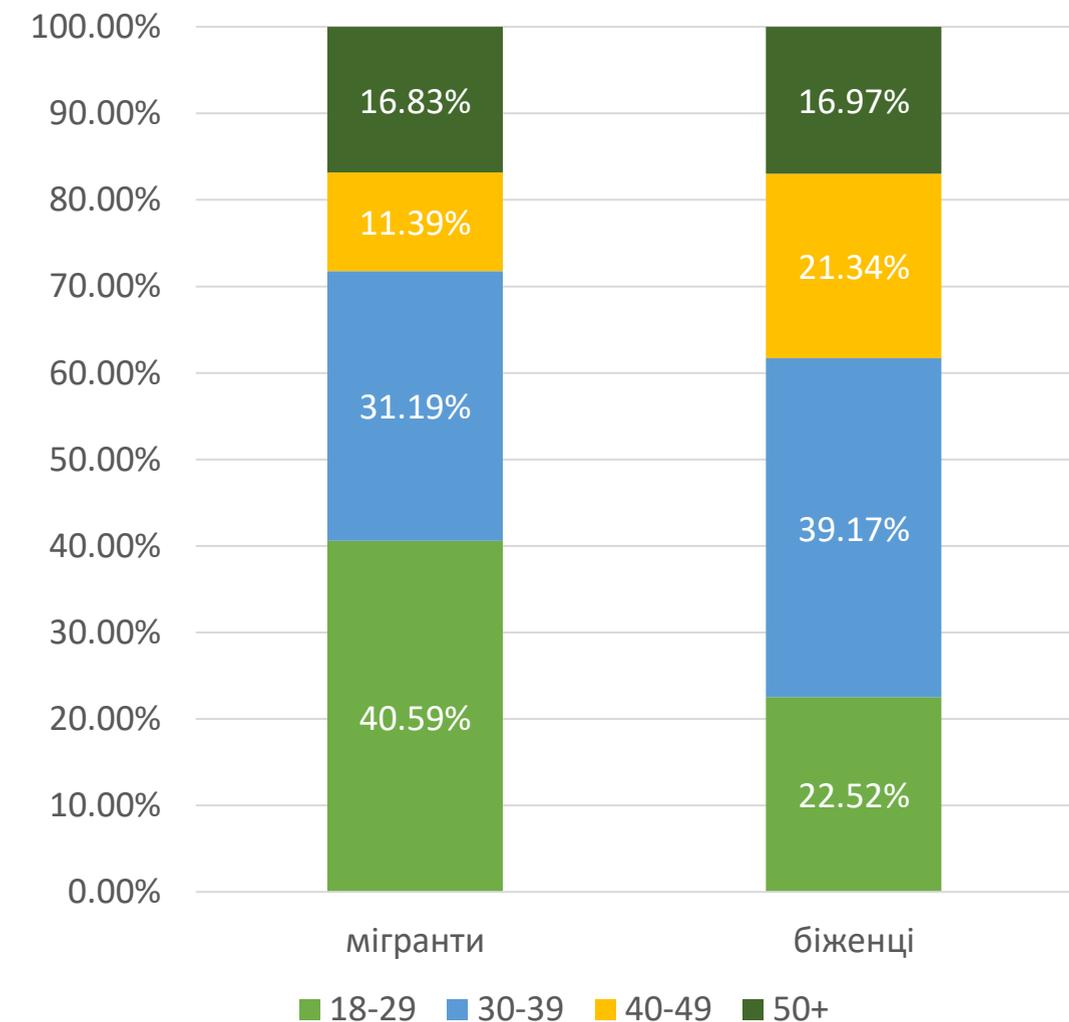
Демографічні характеристики. Стать

- Українські мігранти та біженці:
 - різні за **статевою структурою**: серед біженців частка жінок вища

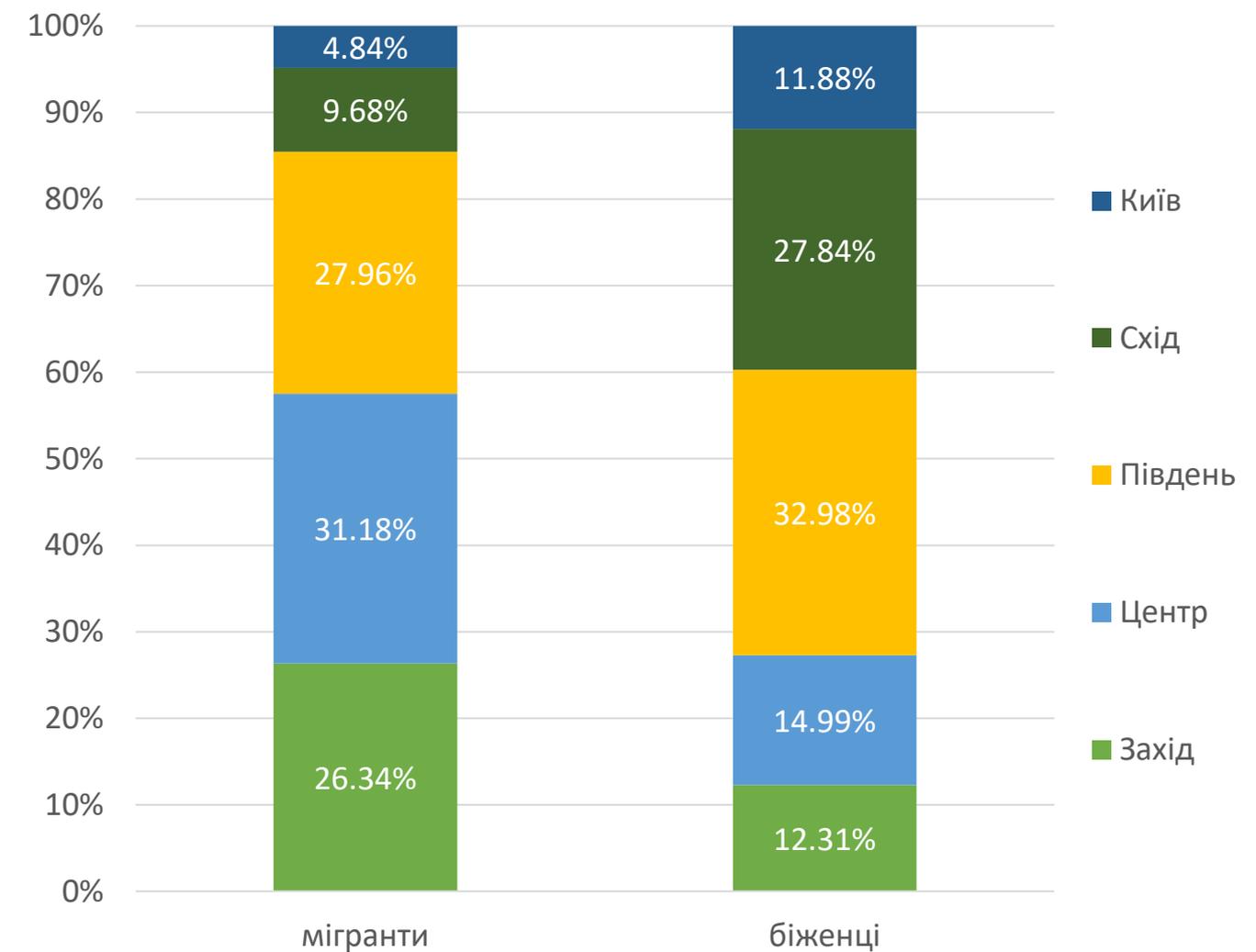
Демографічні характеристики. Вік

- Українські мігранти та біженці:
 - різні за **статевою структурою**: серед біженців частка жінок вища
 - різні за **віковою структурою**: мігранти в середньому молодші

Демографічні характеристики. Регіон

- Українські мігранти та біженці:
 - різні за **статевою структурою**: серед біженців частка жінок вища
 - різні за **віковою структурою**: мігранти в середньому молодші
 - походять з **різних регіонів**: серед біженців переважає Південь та Центр

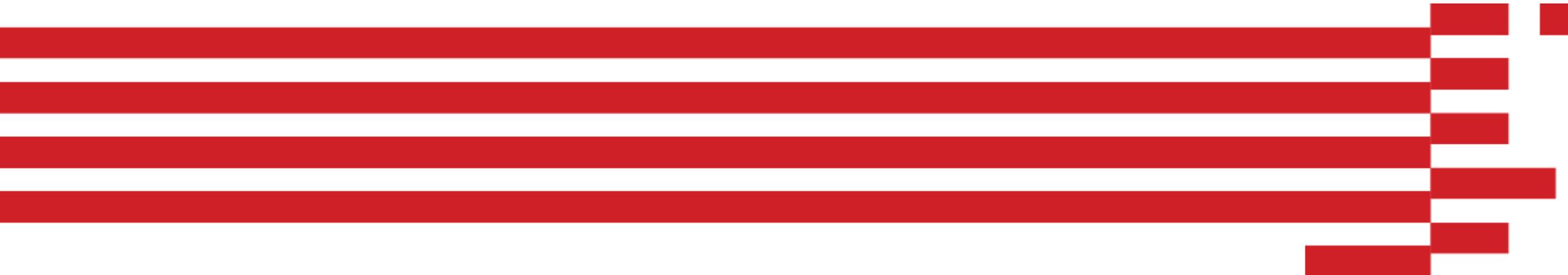

Демографічні характеристики. Релігія

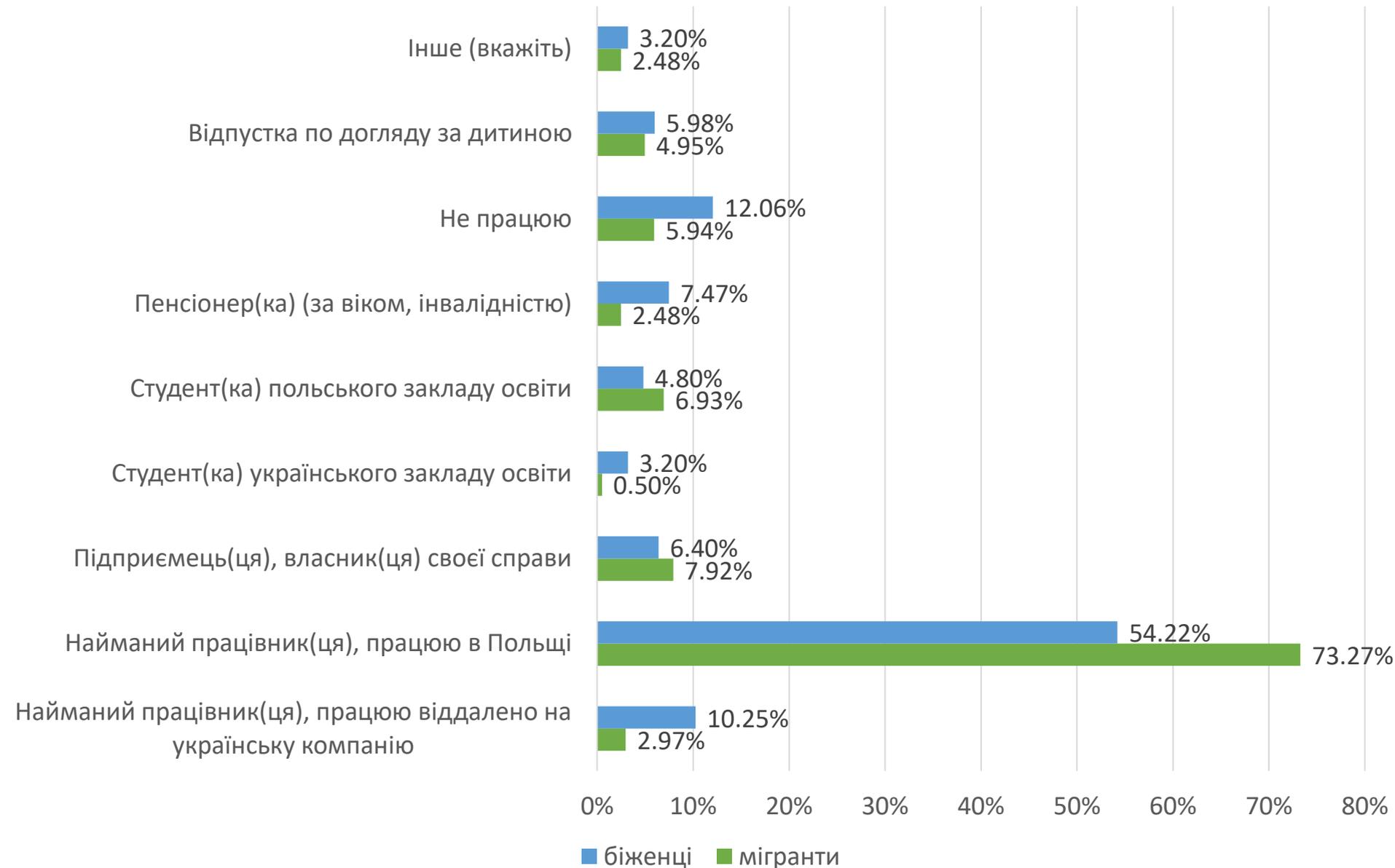
- Українські мігранти та біженці:
 - різні за **статевою структурою**: серед біженців частка жінок вища
 - різні за **віковою структурою**: мігранти в середньому молодші
 - походять з **різних регіонів**: серед біженців переважає Південь та Центр
 - схожі за **релігійними переконаннями**

Зайнятість та фінансове становище

Зайнятість

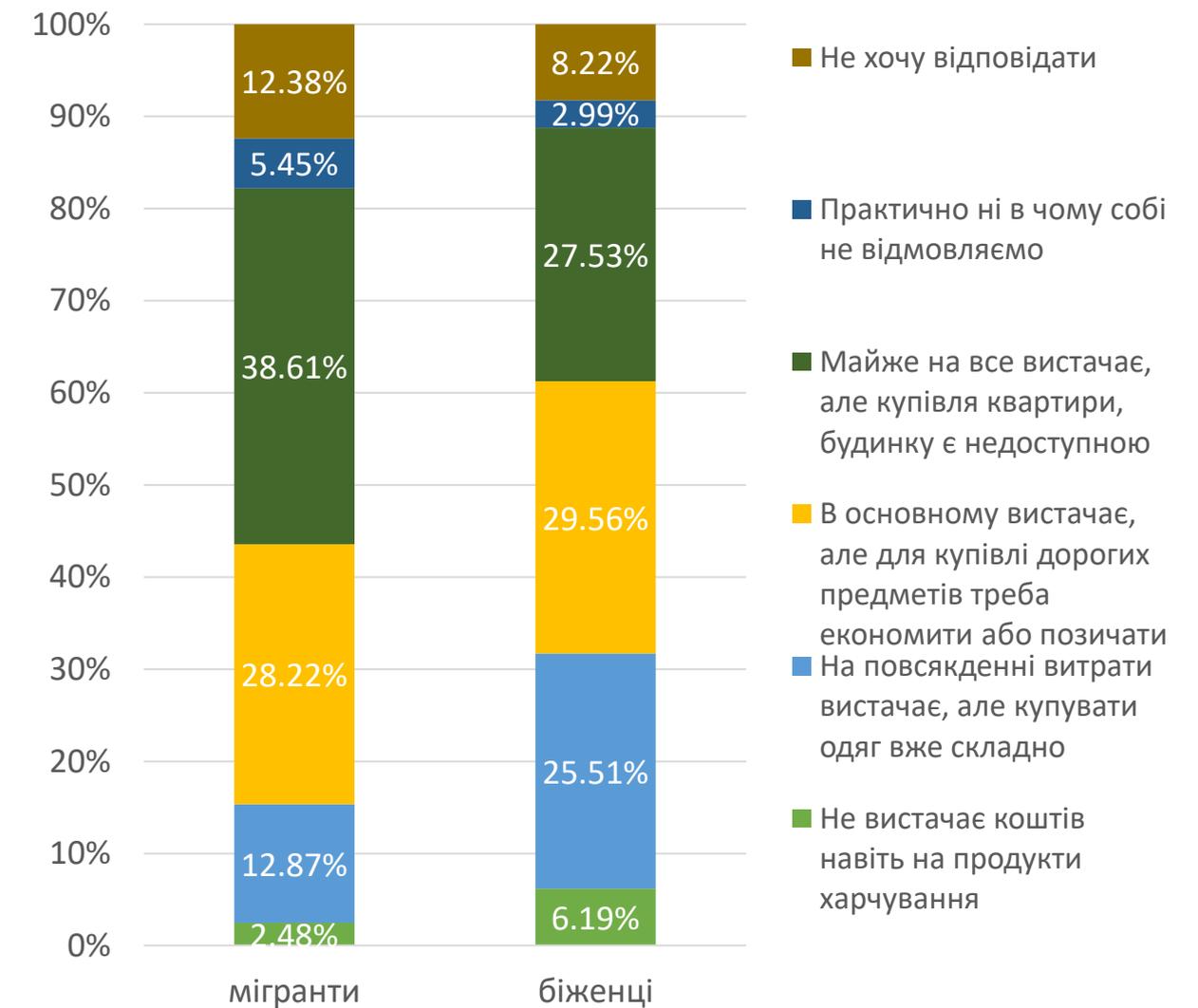
- $\frac{3}{4}$ мігрантів та понад половина біженців працюють у польських компаніях
- Серед біженців більше пенсіонерів та безробітних
- Серед біженців більше працює віддалено на українські компанії

Фінансове становище

до повномасштабного вторгнення

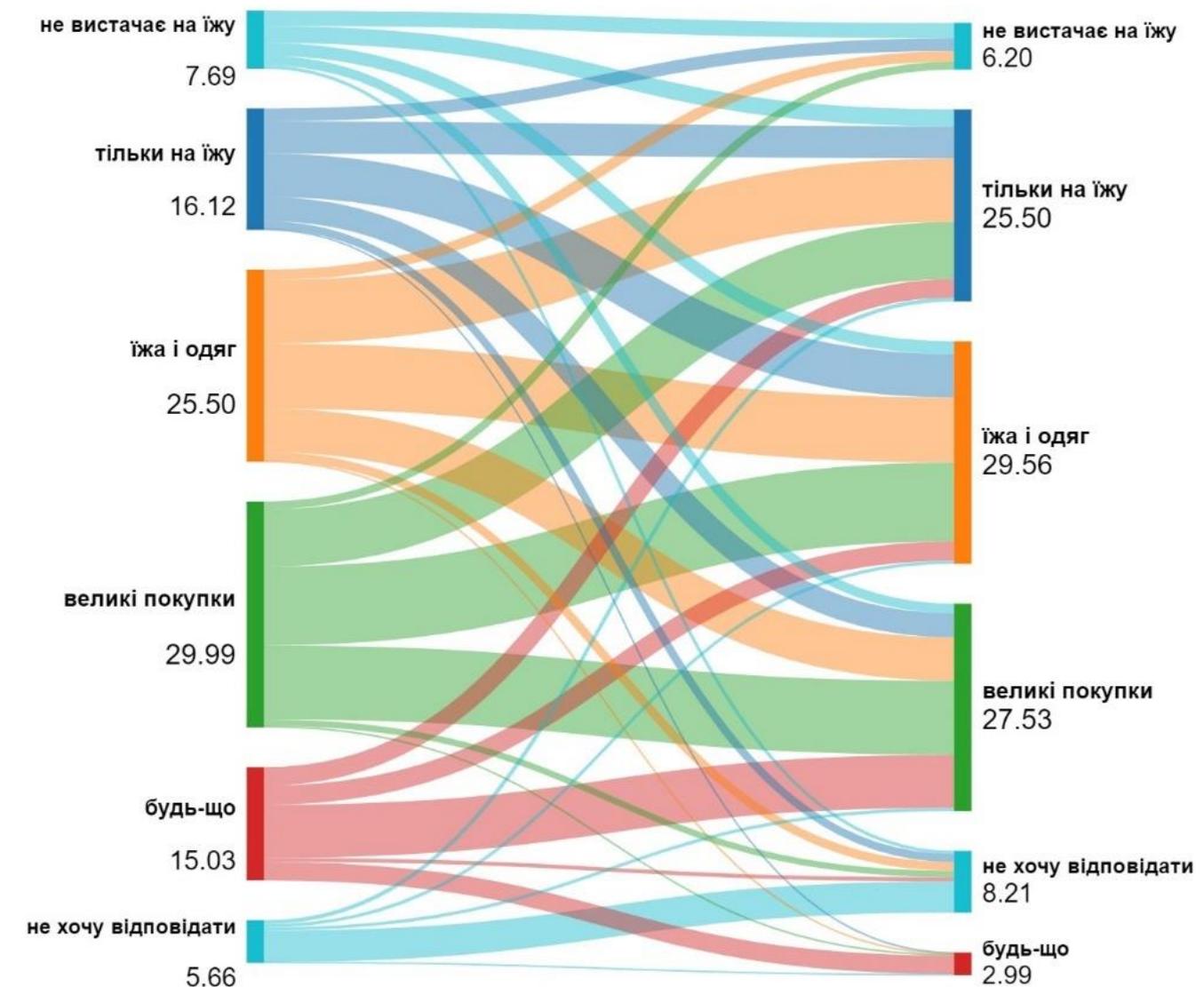
на момент опитування

Фінансове становище

- до повномасштабного вторгнення фінансове становище мігрантів та біженців було **дуже схоже**
- фінансове становище **мігрантів покращилося**
- фінансове становище **біженців суттєво погіршилося**

зміна фінансового статусу біженців

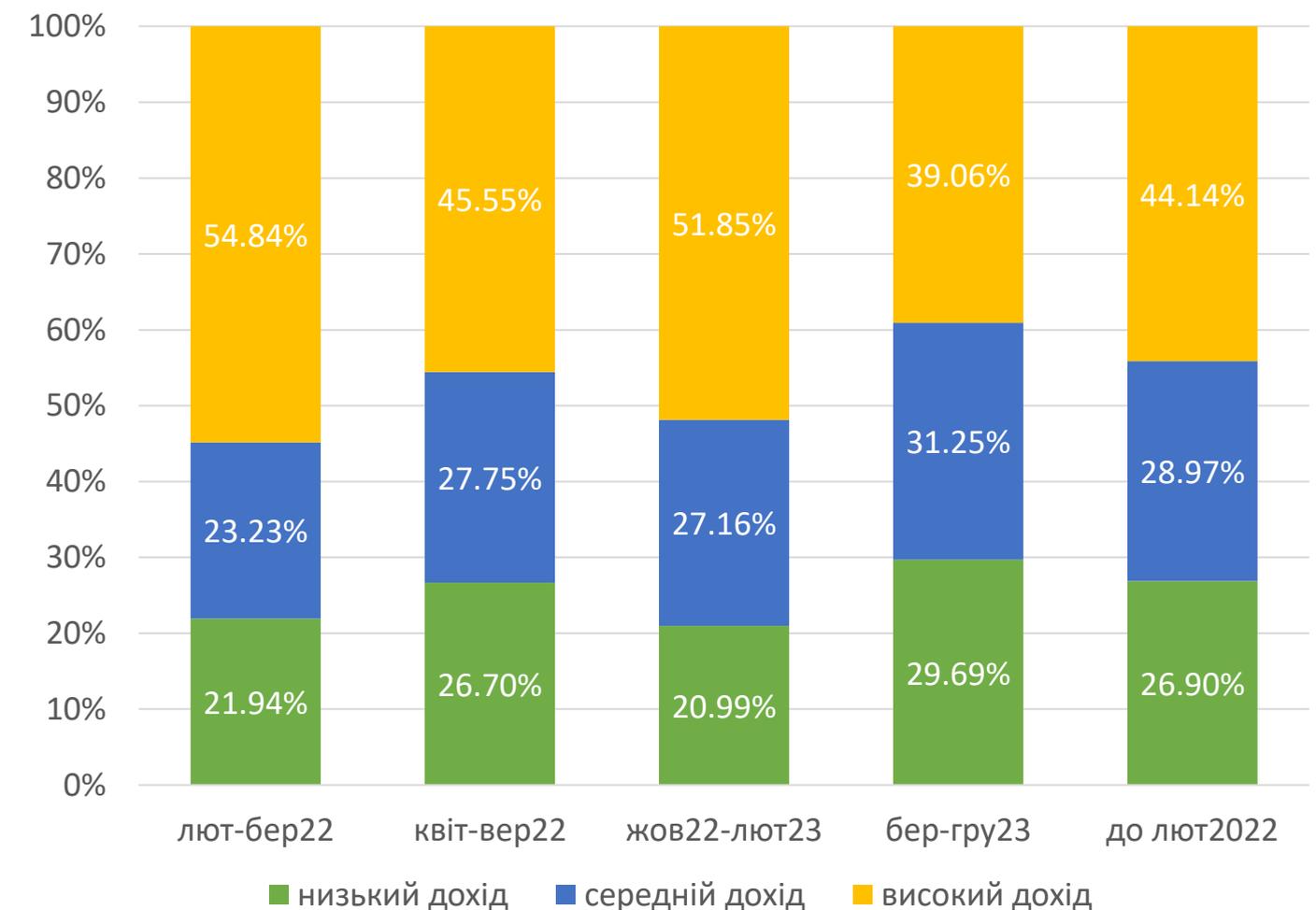

Фінансове становище

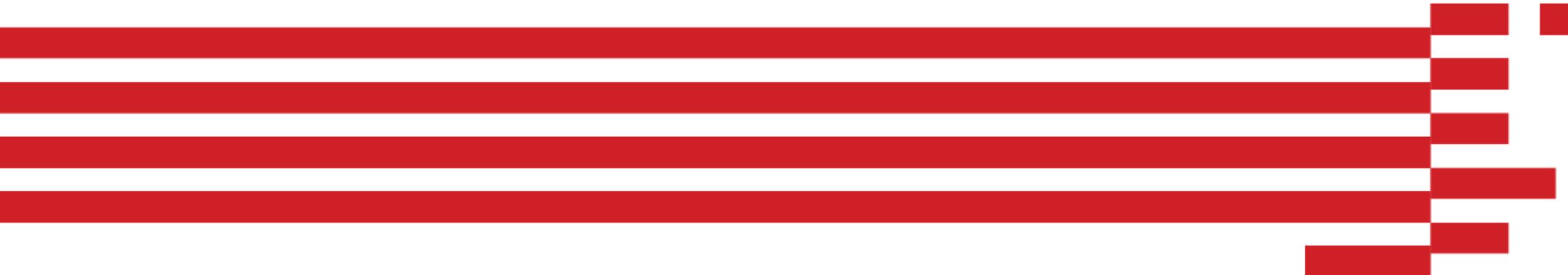
- до повномасштабного вторгнення фінансове становище мігрантів та біженців було **дуже схоже**
- фінансове становище **мігрантів покращилося**
- фінансове становище **біженців суттєво погіршилося**
- немає значної різниці у фінансовому статусі між різними **хвилями біженців²**, тільки в останню хвилю виїхали з меншими доходами

2 лютий-березень 2022; квітень-вересень 2022;
жовтень 2022-лютий 2023; березень-грудень 2023

до повномасштабного вторгнення

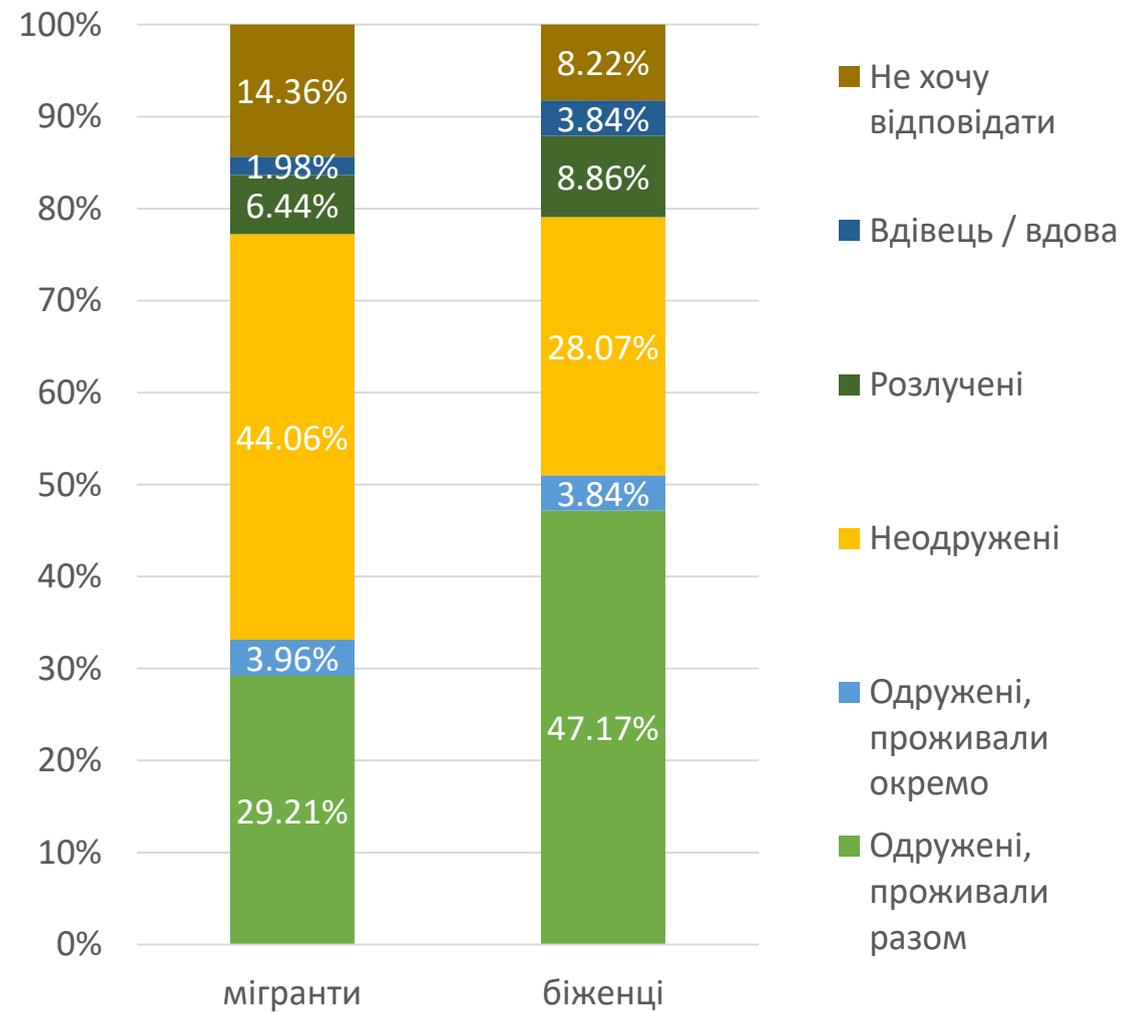

Сімейний статус та діти

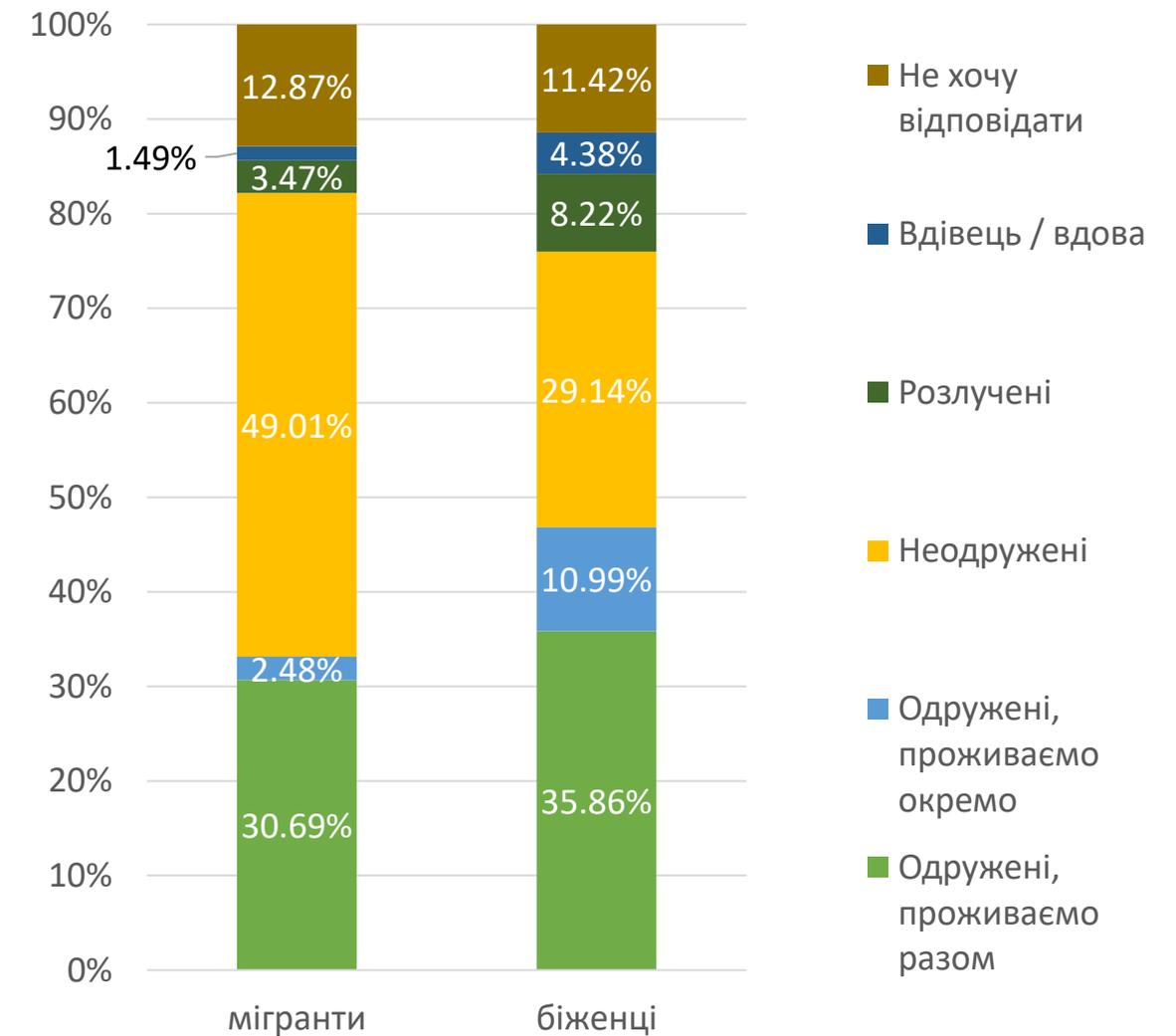

Сімейний статус

до повномасштабного вторгнення

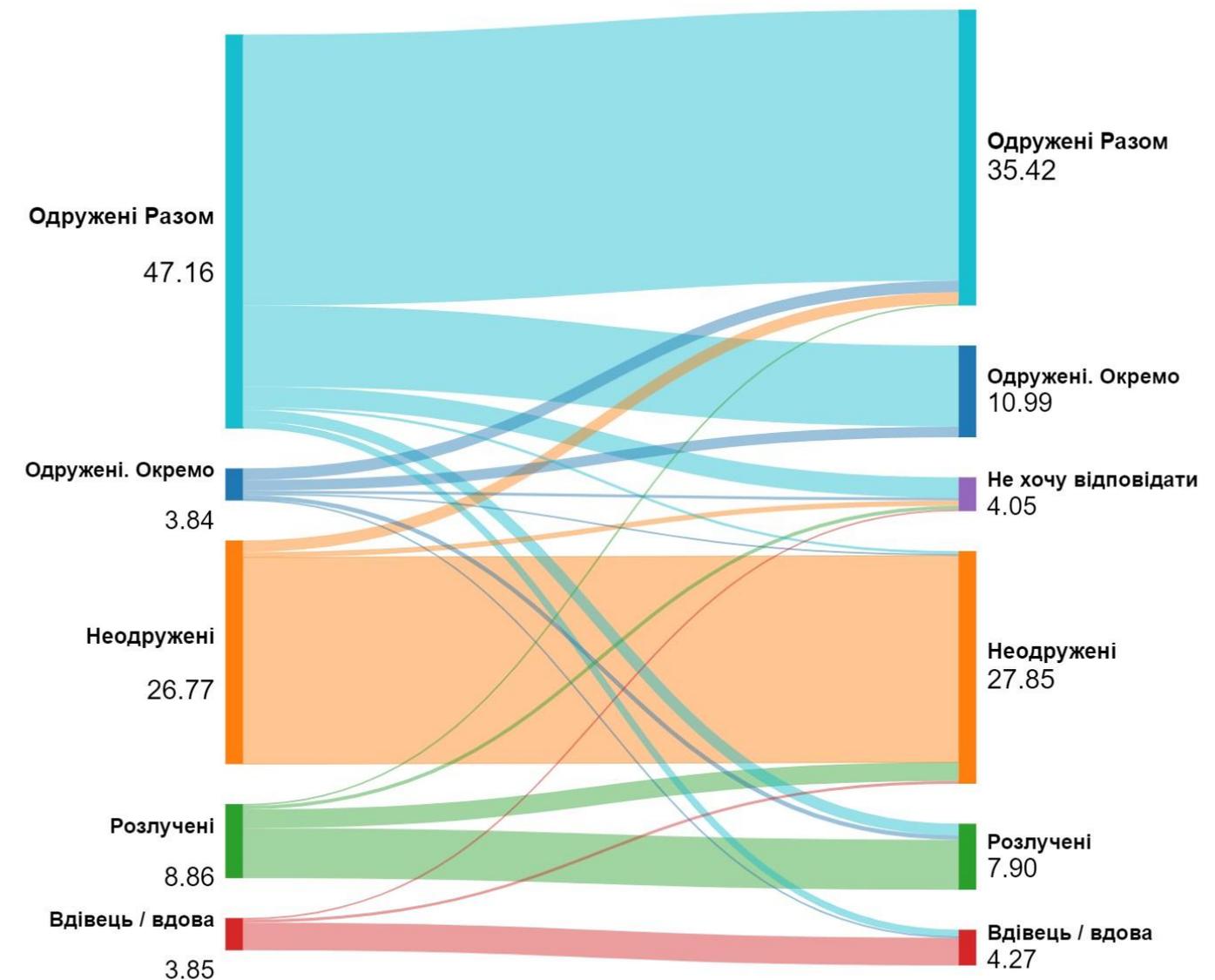

на момент опитування

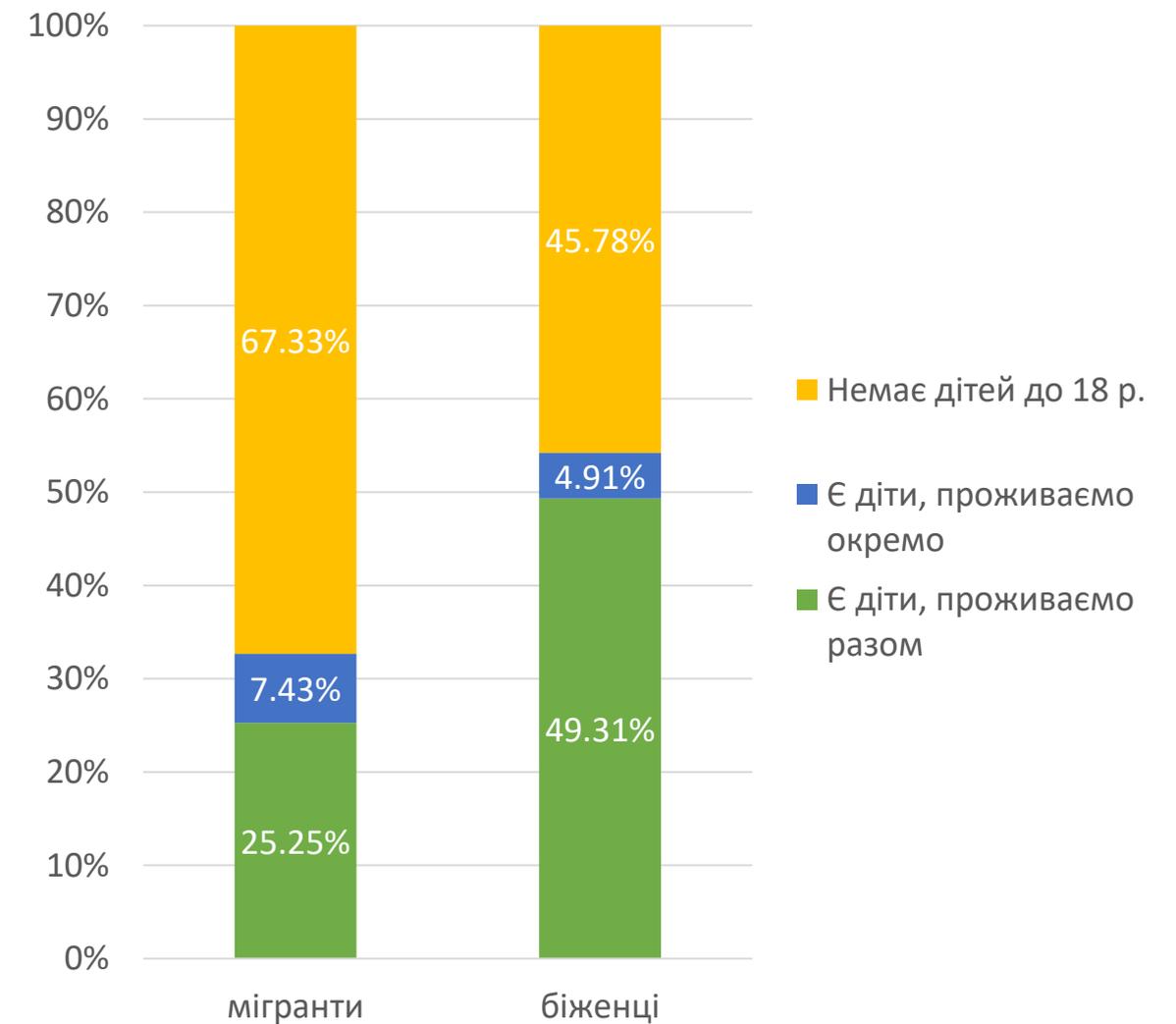
Сімейний статус

- до повномасштабного вторгнення мігранти були переважно **неодружені** (44%), тоді як в Україні найбільшу частку становили **одружені**, які проживали разом (47%)
- війна суттєво **не вплинула** на сімейне становище **мігрантів**
- **біженці**:
 - проживають разом: 47% → 36%
 - проживають окремо: 4% → 11%

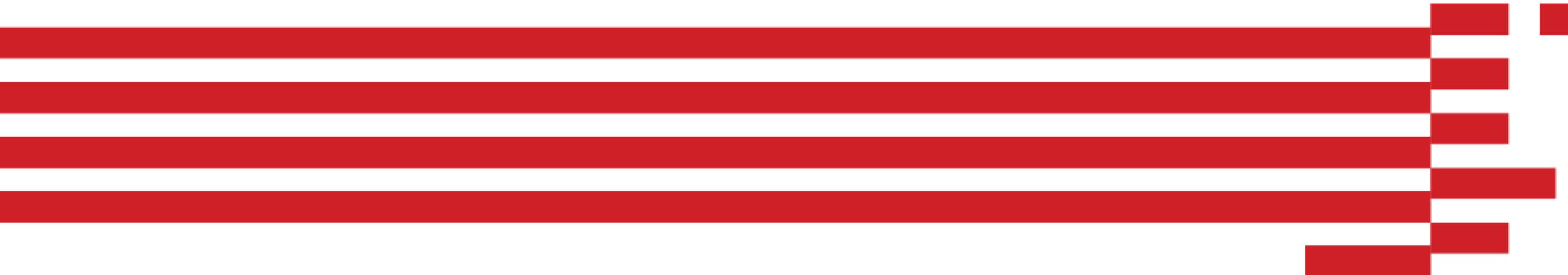

Діти

- серед **біженців** більше **половини** (54%) мають дітей віком до 18 років, серед **мігрантів** таких лише **третина**
- серед мігрантів вища частка тих, хто **проживає окремо** зі своїми дітьми до 18 років: 23% проти 10% серед біженців (% від тих, хто має дітей)

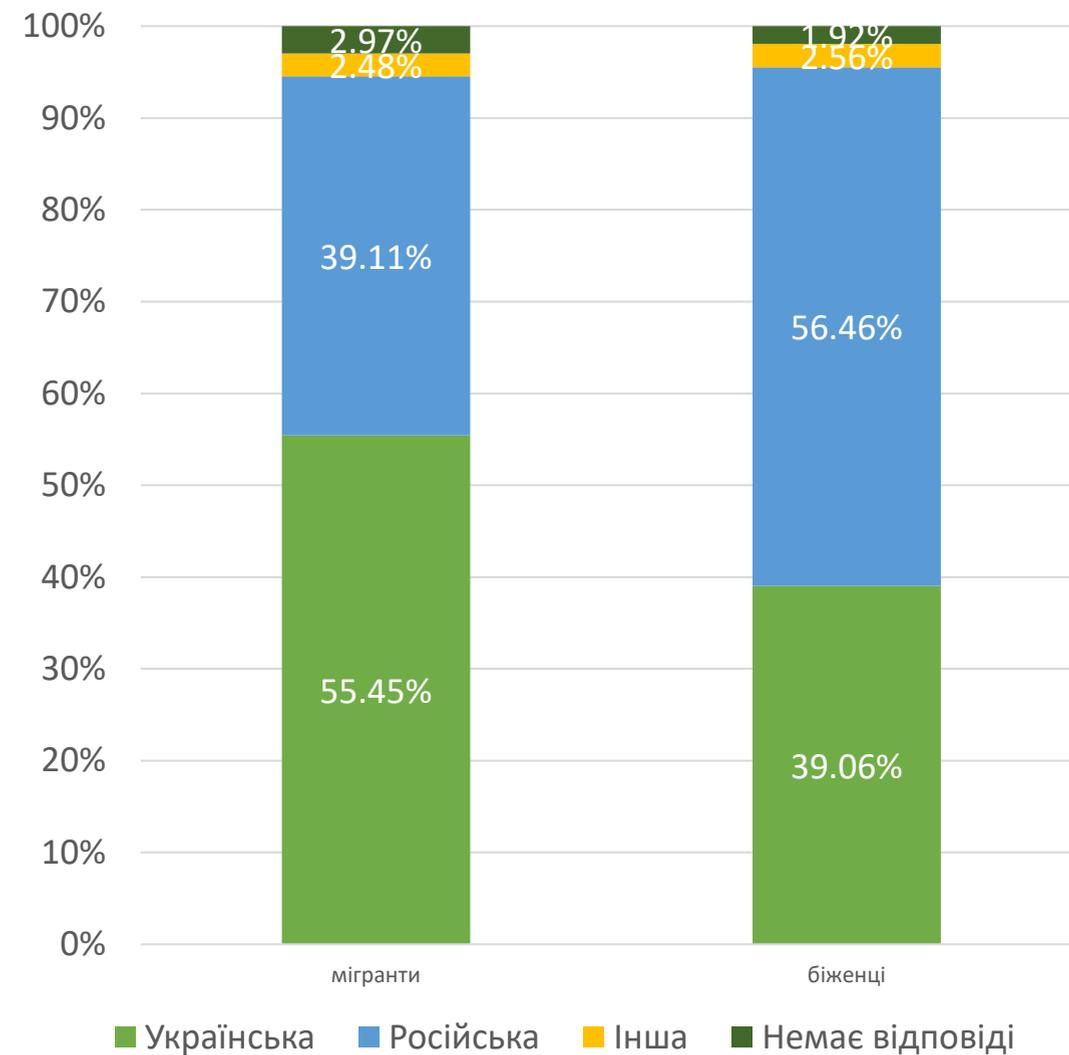

Мова спілкування

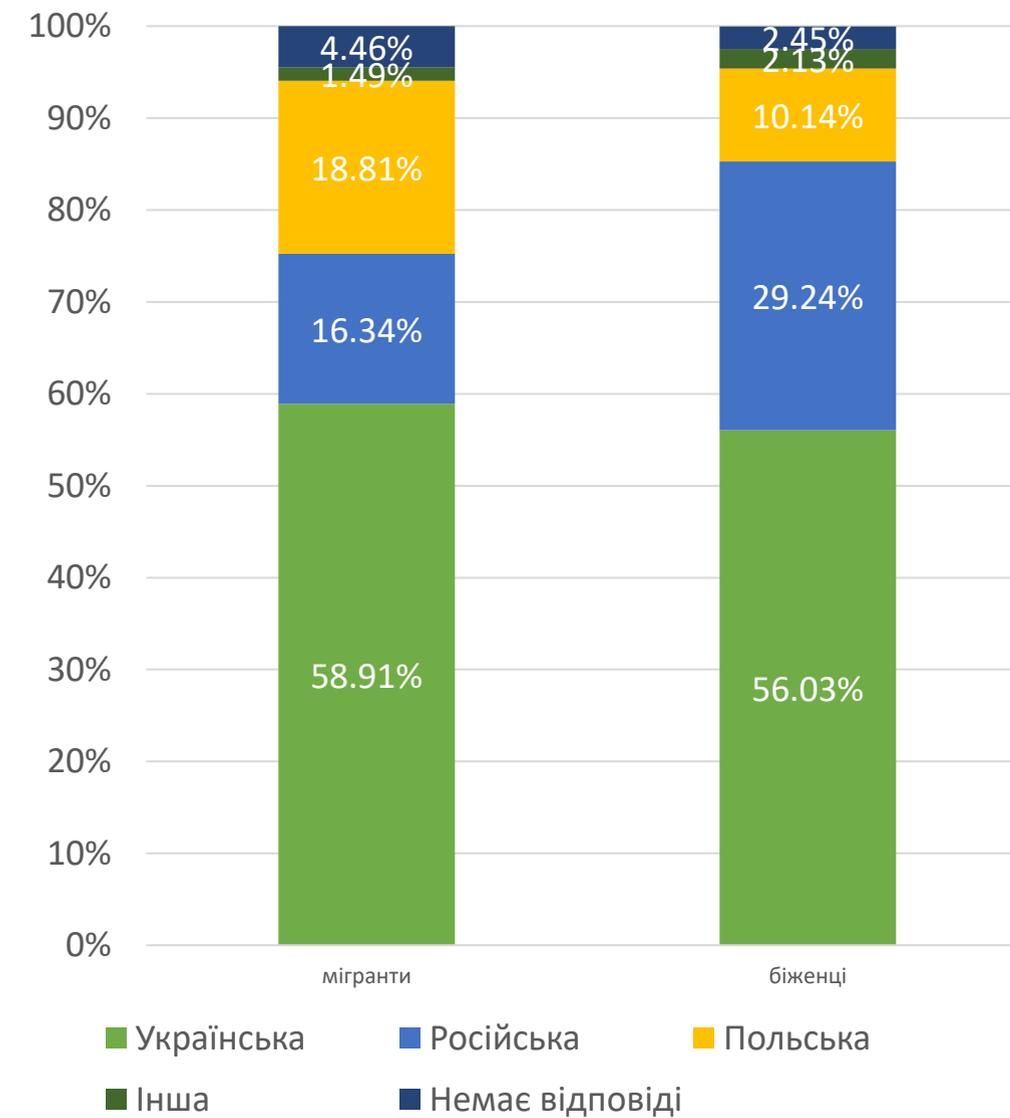

Основна мова спілкування в побуті

до повномасштабного вторгнення

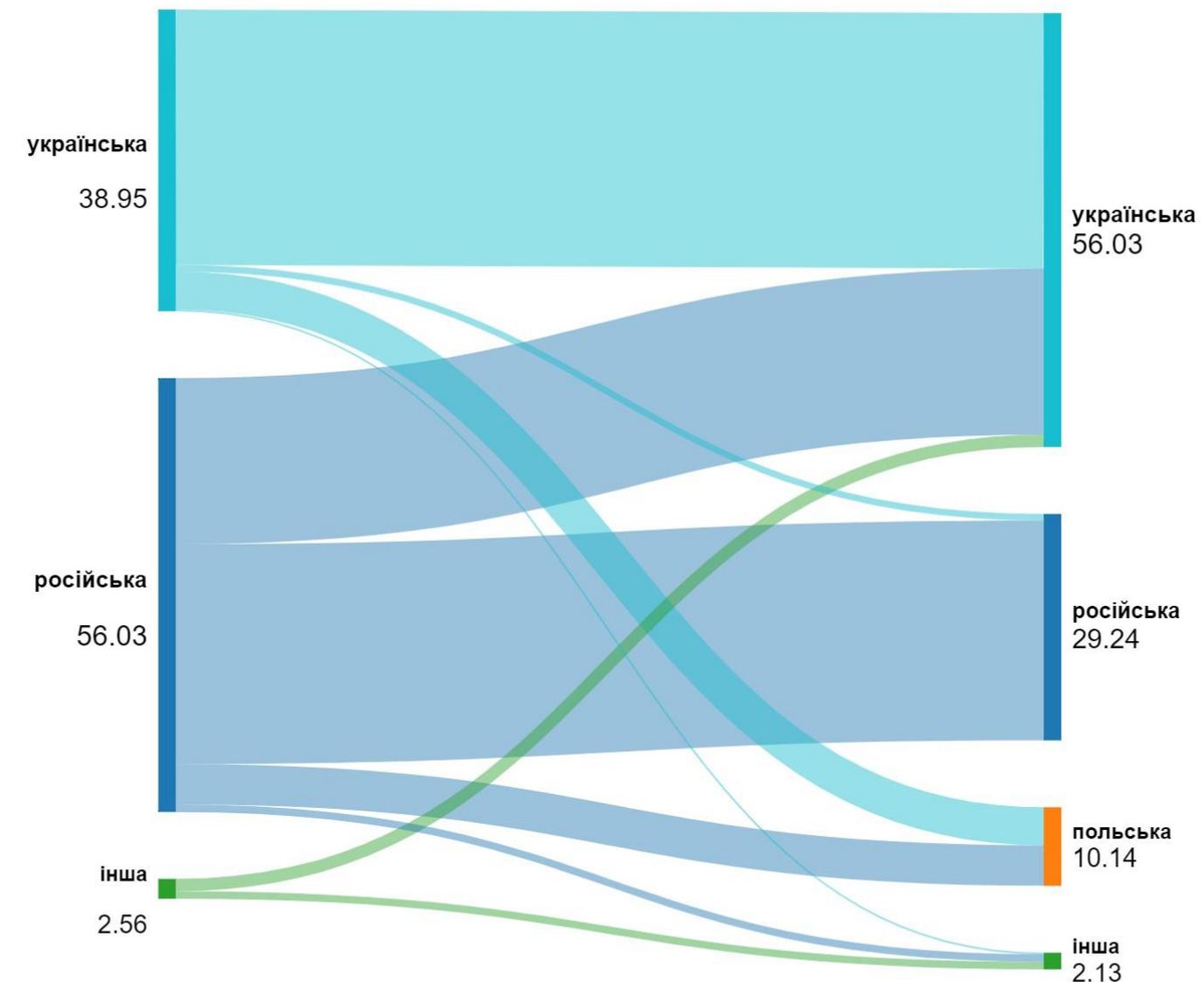
на момент опитування

Основна мова спілкування в побуті

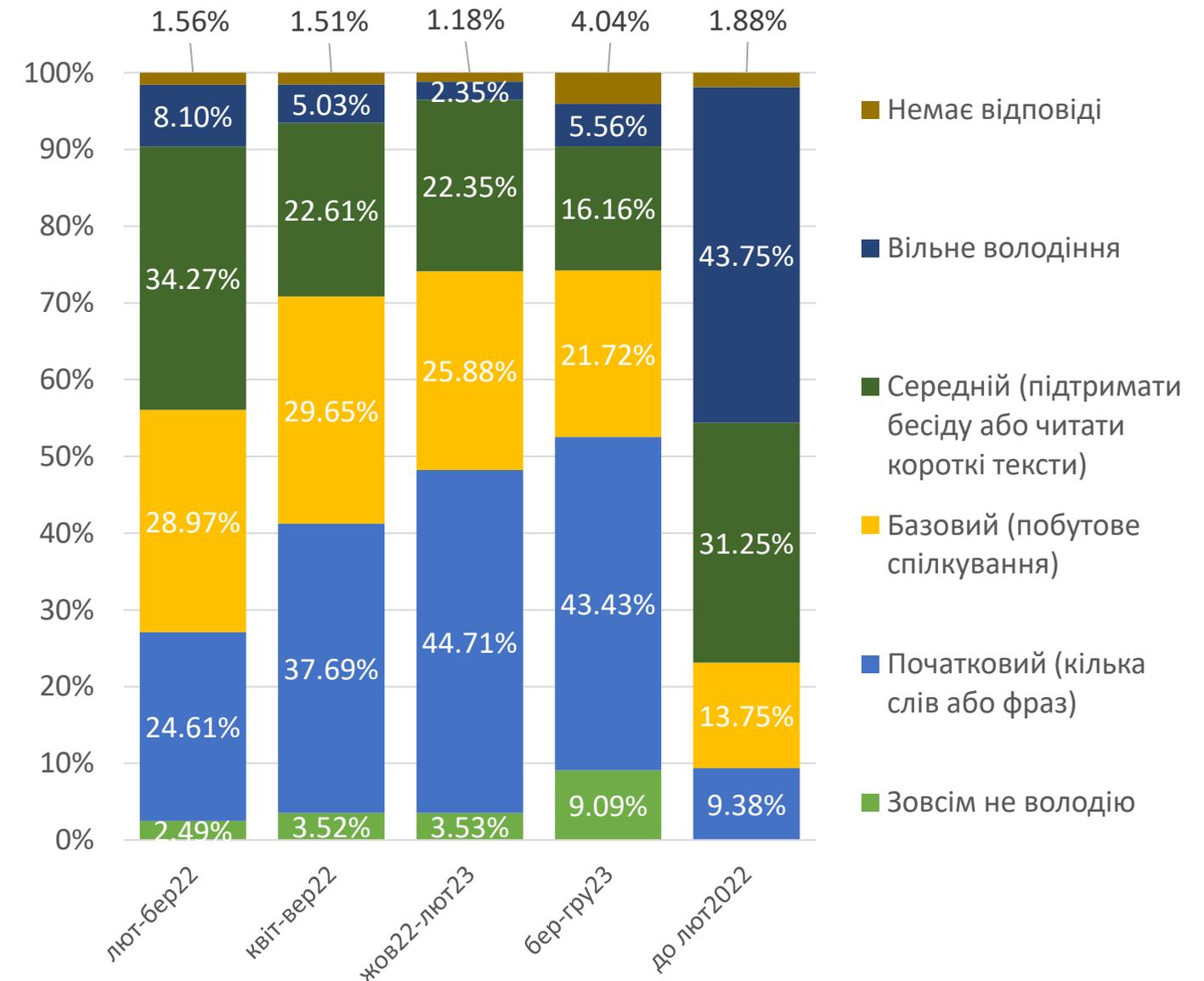
- до повномасштабного вторгнення основною мовою спілкування:
 - мігранти – українська (55%), біженці – російська (56%)
- зміни у біженців:
 - з російської: 38% → українська, 9% → польська
 - з української: 13% → польська
- зміни у мігрантів:
 - з російської: 34% → українська, 20% → польська
 - з української: 19% → польська

зміна мови спілкування серед біженців

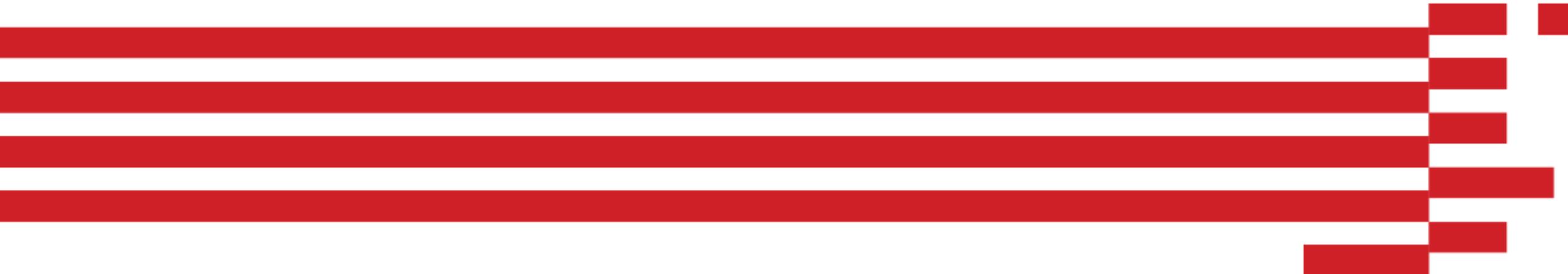

Рівень володіння польською мовою

- **довоєнні мігранти** набагато краще володіють польською мовою, ніж вимушені переселенці
- **перша хвиля біженців** (лютий-березень 2022): на високому і середньому рівні мову знають 42%
- **наступні хвилі: 22-28%.**

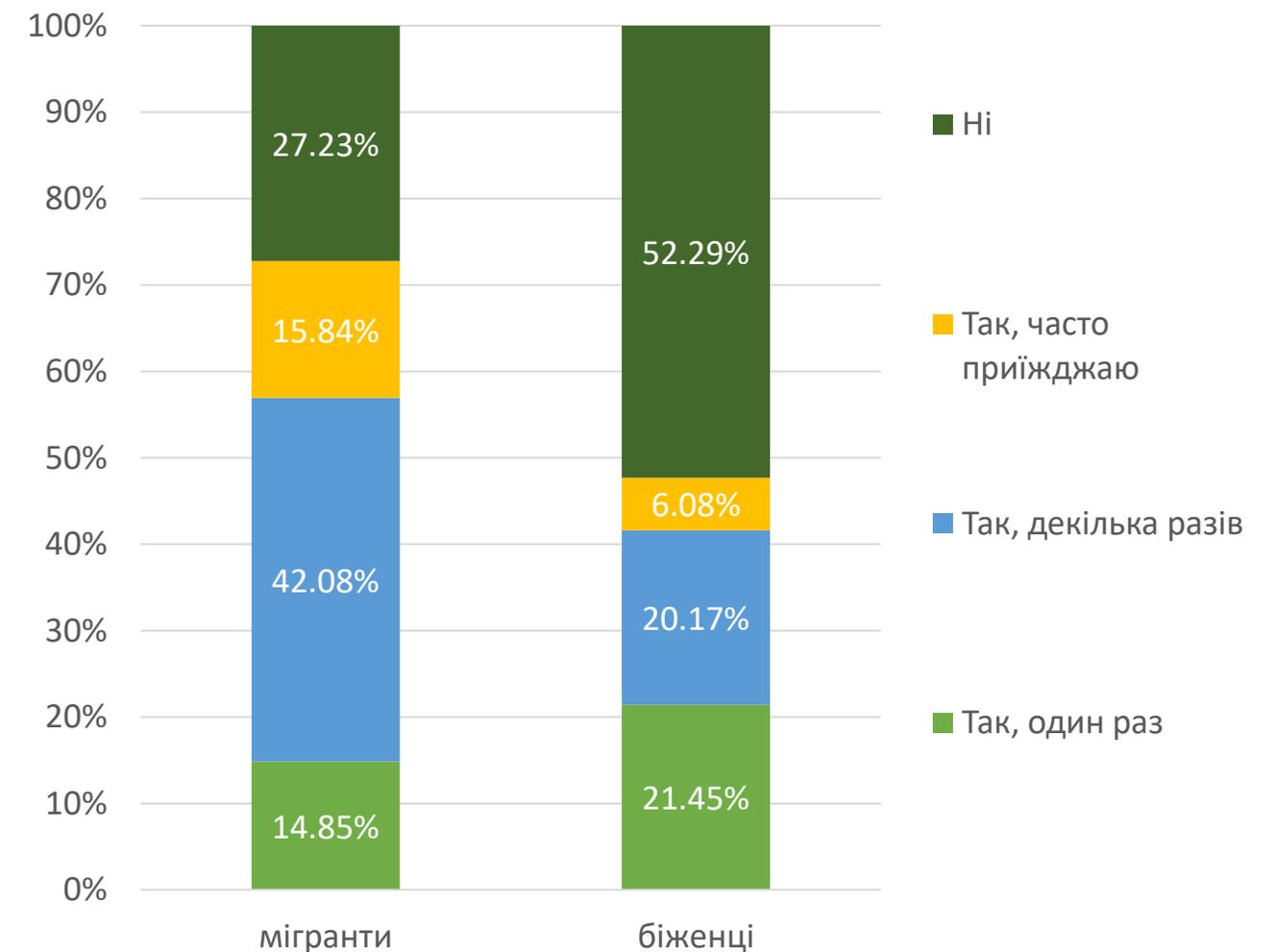

Зв'язки з Україною

Відвідування України

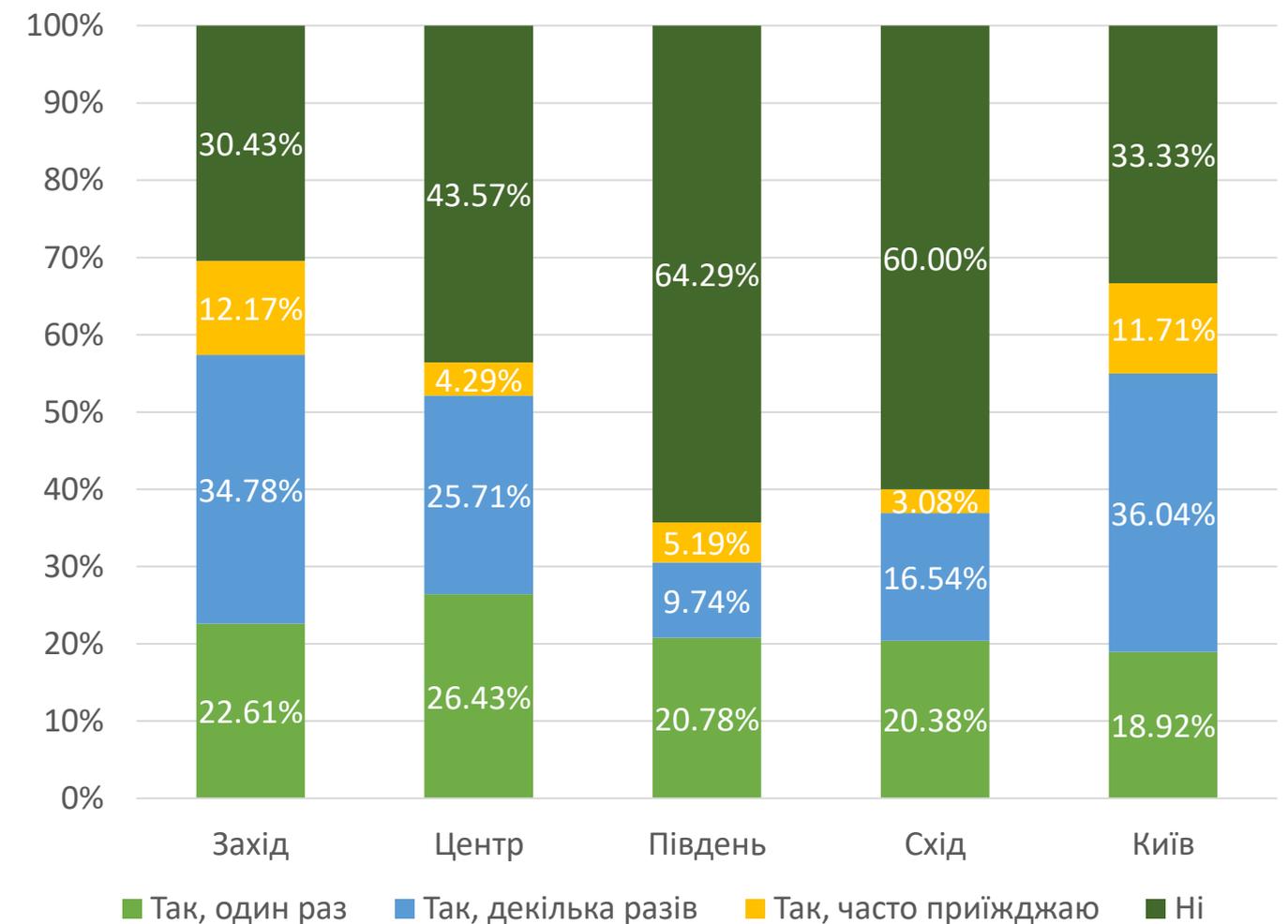
- **27% довоєнних мігрантів і 52% біженців** жодного разу не приїжджали в Україну
- були хоча б раз в Україні:
 - **мігранти: 59% чоловіків і 83% жінок**
 - **біженці: 21% чоловіків та 57% жінок**

Відвідування України

- **27% довоєнних мігрантів і 52% біженців** жодного разу не приїжджали в Україну
- були хоча б раз в Україні:
 - мігранти: 59% чоловіків і 83% жінок
 - біженці: 21% чоловіків та 57% жінок
- **регіональні відмінності (біженці):**
 - 64% з Півдня та 60% зі Сходу жодного разу не приїжджали в Україну
 - із Заходу, Центру та Києва таких від 30% до 44%
- значної різниці за віком, доходами та наявністю родичів в Україні немає

відвідування України біженцями

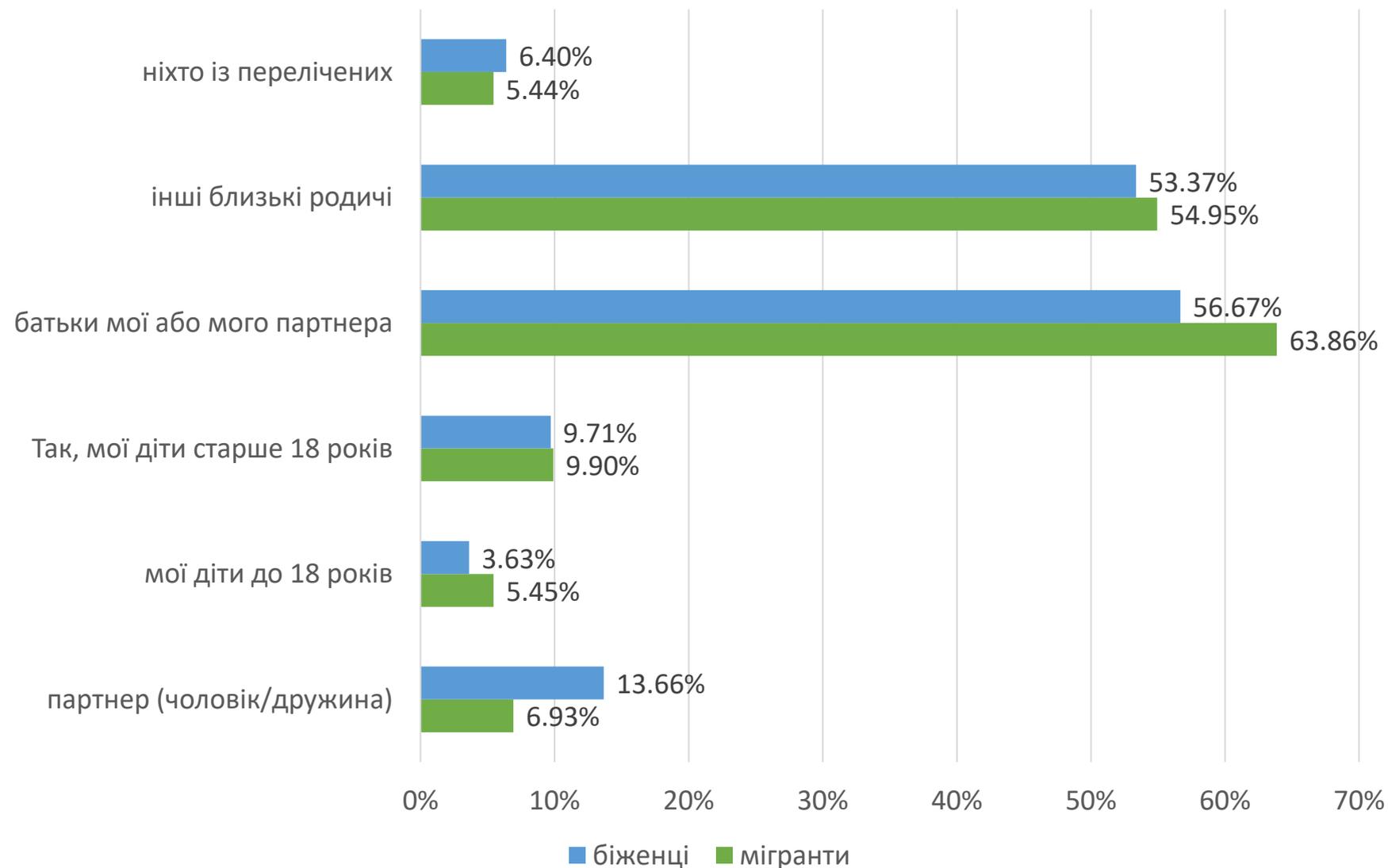
Відвідування України

- **глибинні інтерв'ю:**
 - багато з тих, хто приїжджав в Україну, кажуть про те, що їхнє місто сильно змінилося, зокрема, багато людей поїхало, натомість, приїхало багато нових, також люди змінилися через війну.

«Я була щаслива, що я вдома. Але я була приголомшена тим, як тут все змінилось. Я приїхала. Стоять барикади на вулицях. мішки на скульптурах в центрі міста. Іжаки з арматури. І це все дуже страшно виглядає. Блокпости. Я була трішки шокована. Люди, вони стали абсолютно депресивними.»

**Біженка зі Львова у Польщі, 21 рік,
повернулася**

Родичі в Україні

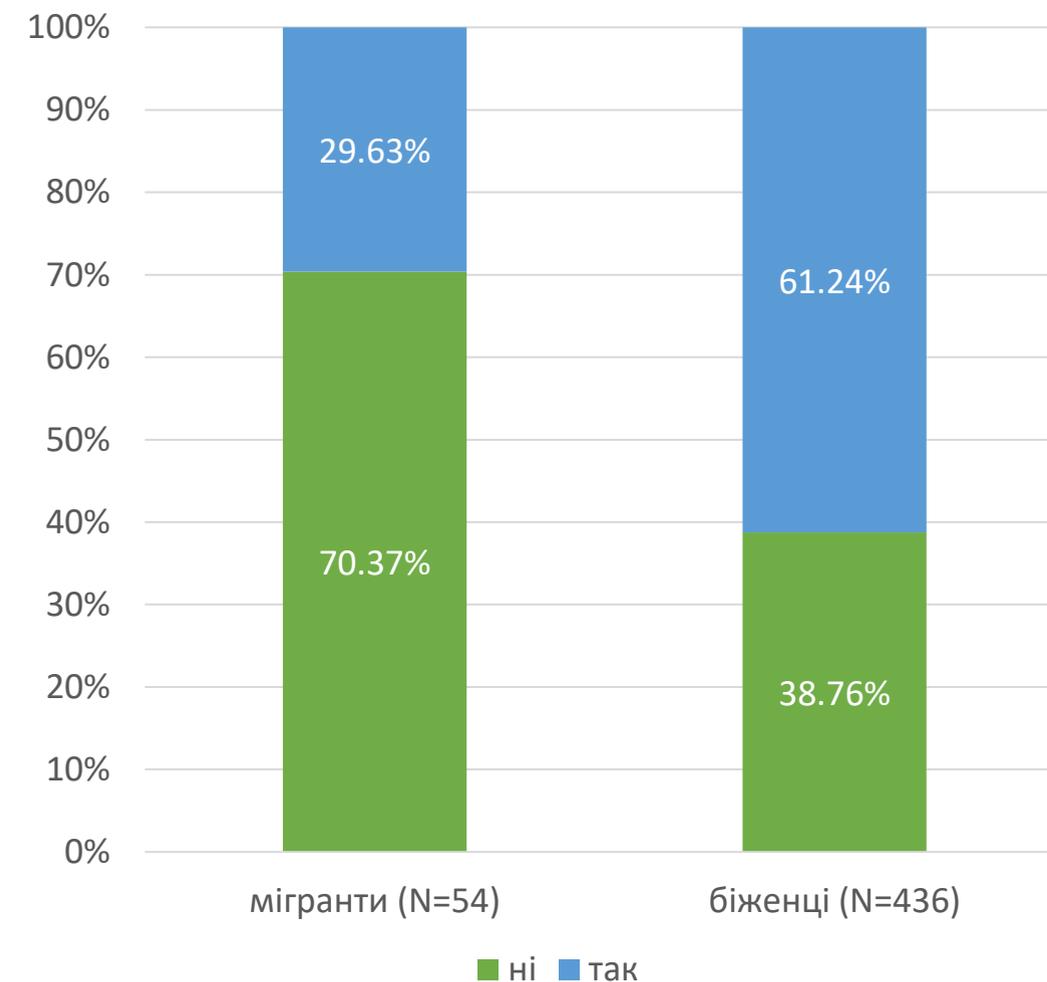

- майже всі українці, які проживають у Польщі, мають близьких родичів в Україні
- найчастіше це батьки респондента або його/її партнера

Навчання дітей дистанційно в українських школах

- 61% біженців, які мають дітей шкільного віку вказують, що їхні діти навчаються онлайн в українських школах
- серед мігрантів цей показник нижчий – 30%

% тих, хто має дітей шкільного віку

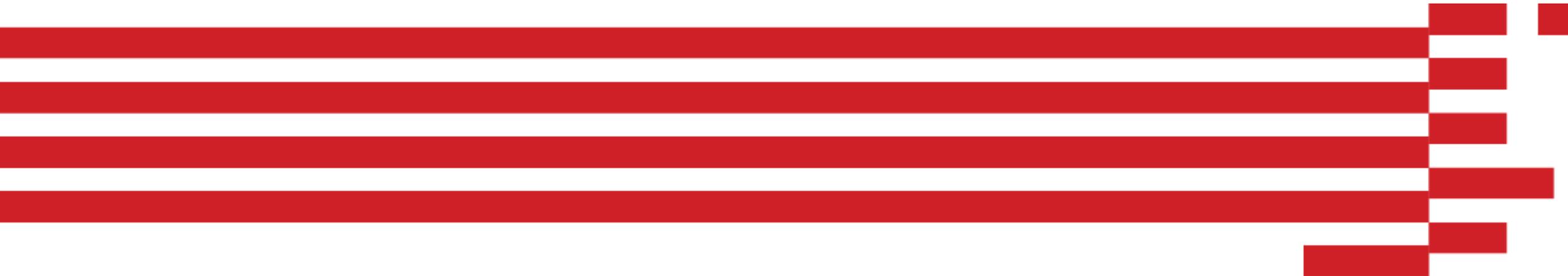
Зв'язки з Україною

- **глибинні інтерв'ю:**
 - всі респондентки вказують, що **зберігають зв'язки з Україною:** слідкують за новинами, спілкуються з родичами і друзями, зберігають український номер телефону.
 - навіть ті, хто уже **вирішив не повертатися** в Україну, слідкують за подіями ті підтримують зв'язок з близькими людьми. Дехто з біженок донатить з-за кордону, а також передає допомогу для української армії.

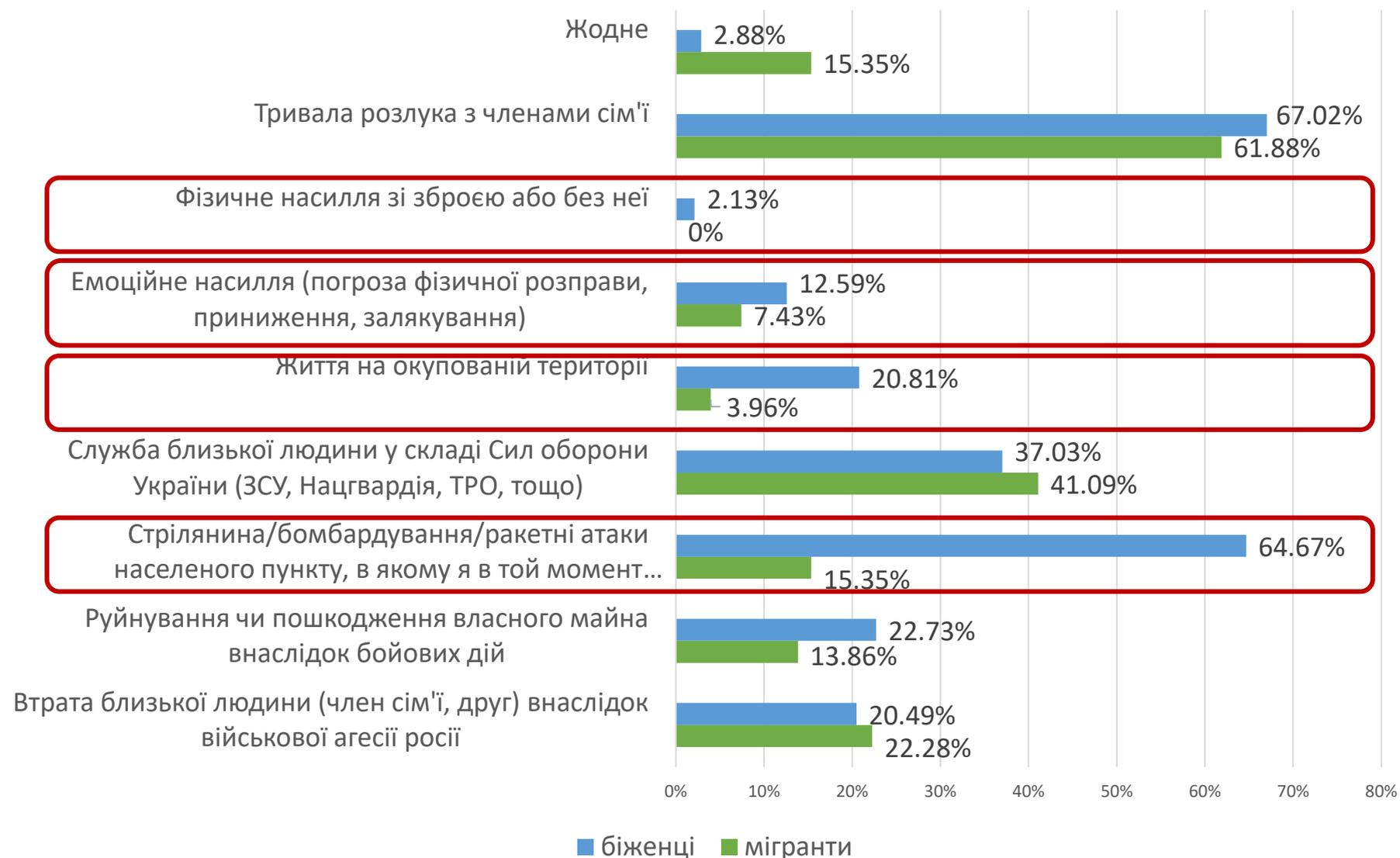
«Я знаю всі новини України, тобто я просинаюся і перше, що я роблю, відкриваю телефон і читаю все, що відбувається в Україні, при чому це відбувається у будь-який час доби, дванадцята, друга, вдень, ввечері, вночі, без різниці.»

**Біженка з Донецька і Харкова у Німеччині,
51 рік**

Досвід війни та образ майбутнього

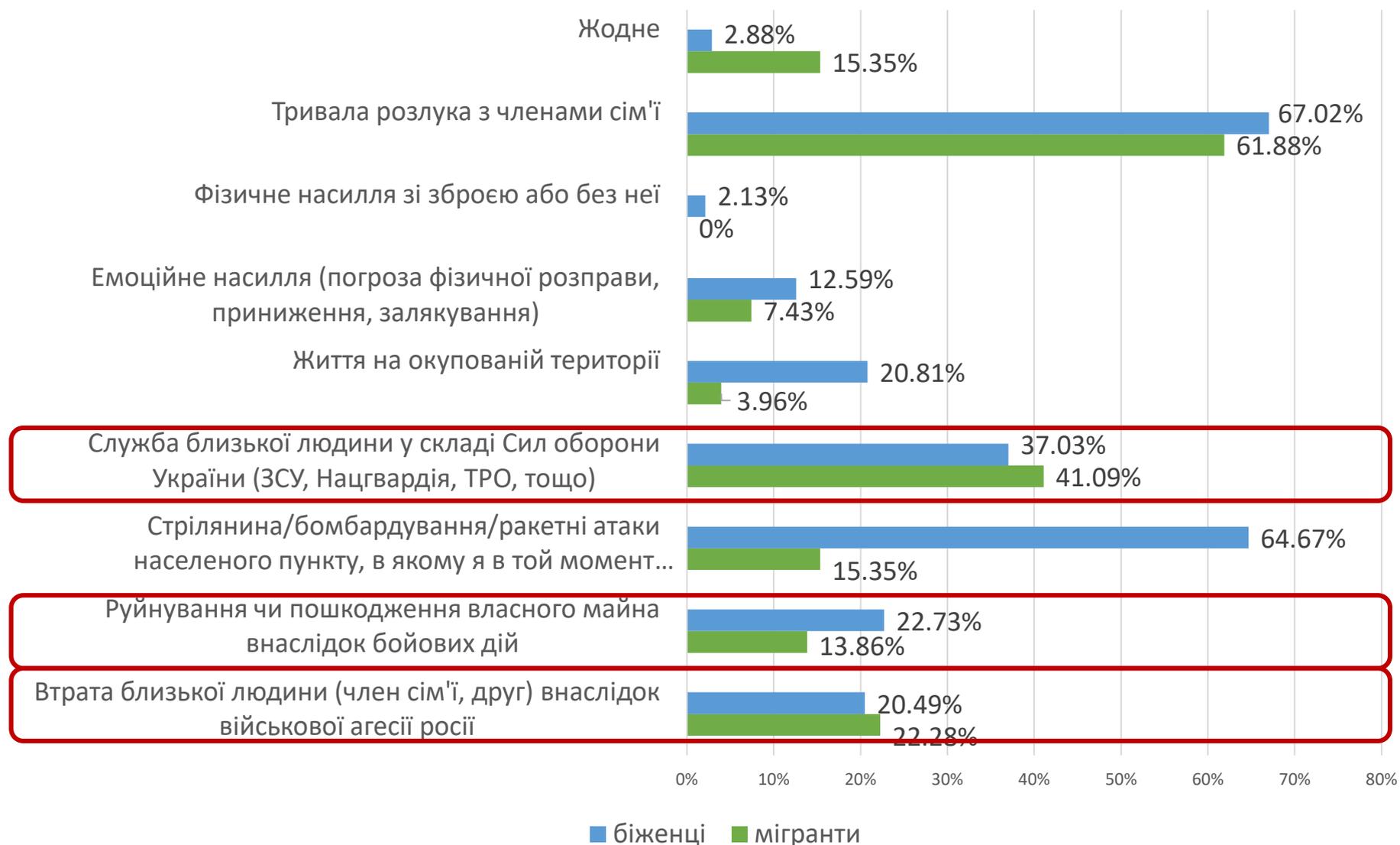

Досвід війни

- лише 3% біженців та 15% мігрантів **не зіткнулися** з жодною із перелічених подій
- події, які відбувалися **на території України**, зачепили біженців більше:
 - стрільщина/бомбардування/ракетні атаки
 - проживання на окупованій території
 - емоційне насилля
 - фізичне насилля

Досвід війни

- наслідки війни, які відчуються **«дистанційно»**, зачепили всіх українців:
 - 37% біженців та 41% мігрантів мають близьких людей, які **служать у складі Сил оборони України**
 - 20% та 22% відповідно **втратили близьку людину**
 - у 23% біженців та 14% мігрантів **зруйноване чи пошкоджене житло в Україні**

Досвід війни

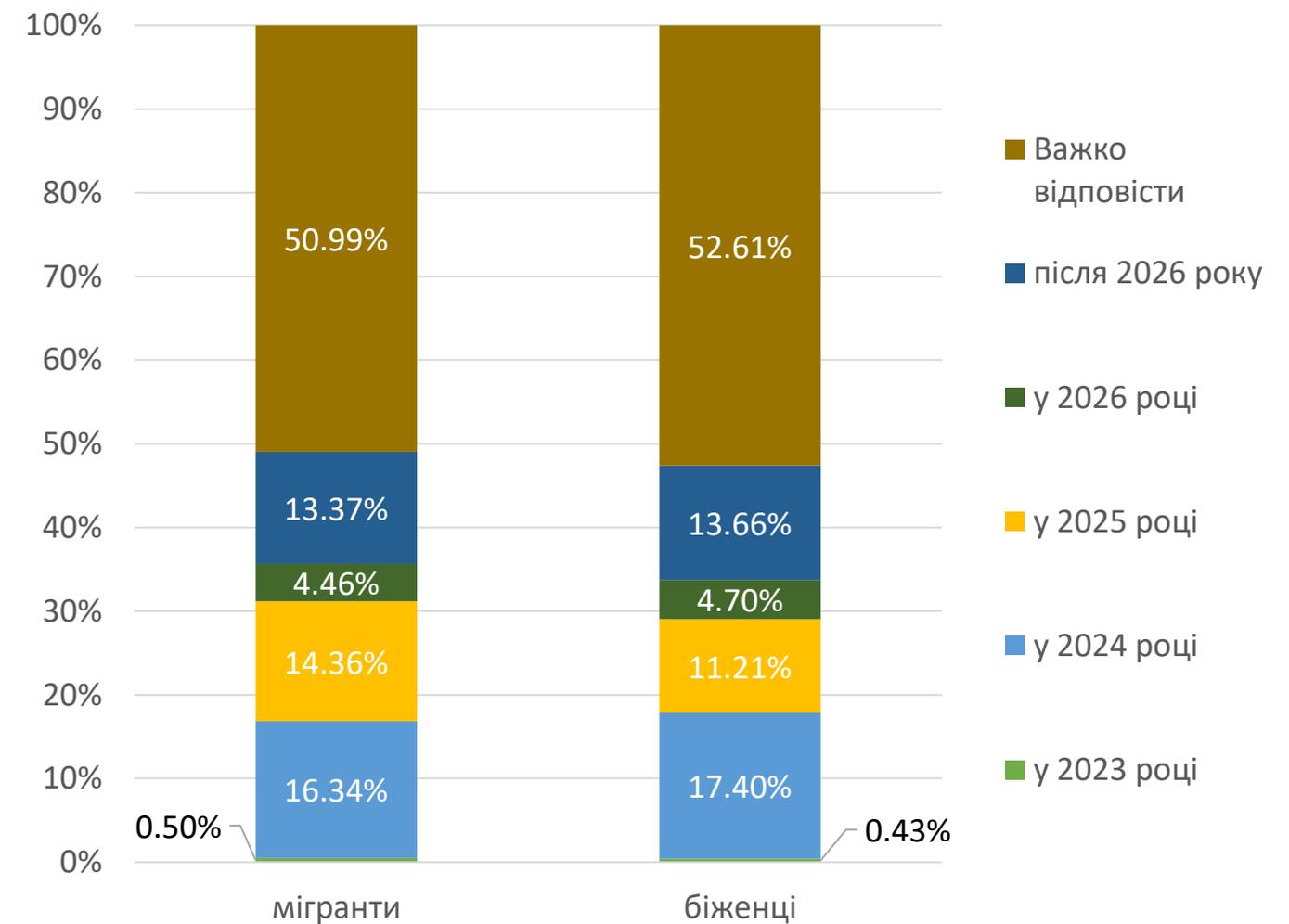
- **глибинні інтерв'ю:**
 - навіть біженки, які виїхали у перші дні російського вторгнення, кажуть, що **зіткнулися з воєнними діями:** звуки вибухів/обстрілів, військова техніка/літаки, спали у підвалі чи метро
 - для деякого цей досвід має серйозні **довгострокові наслідки для здоров'я:** «від звуку повітряної тривоги у неї починається серцевий напад»
 - інші, навіть будучи на відстані, **адаптувалися до нової реальності**

«Люди звикають до всього. Ну тобто, раніше це було на початку коли ці тривоги тільки почалися, то це було дико, а тепер коли приїжджаєш в Україну і чуєш тривогу, ну окей, тривога. Так, десь там летить шахід. Ну окей, ну так... ну так, ну попаде в будинок...»

Біженка зі Львова в Німеччині, 43 роки

Коли закінчиться війна?

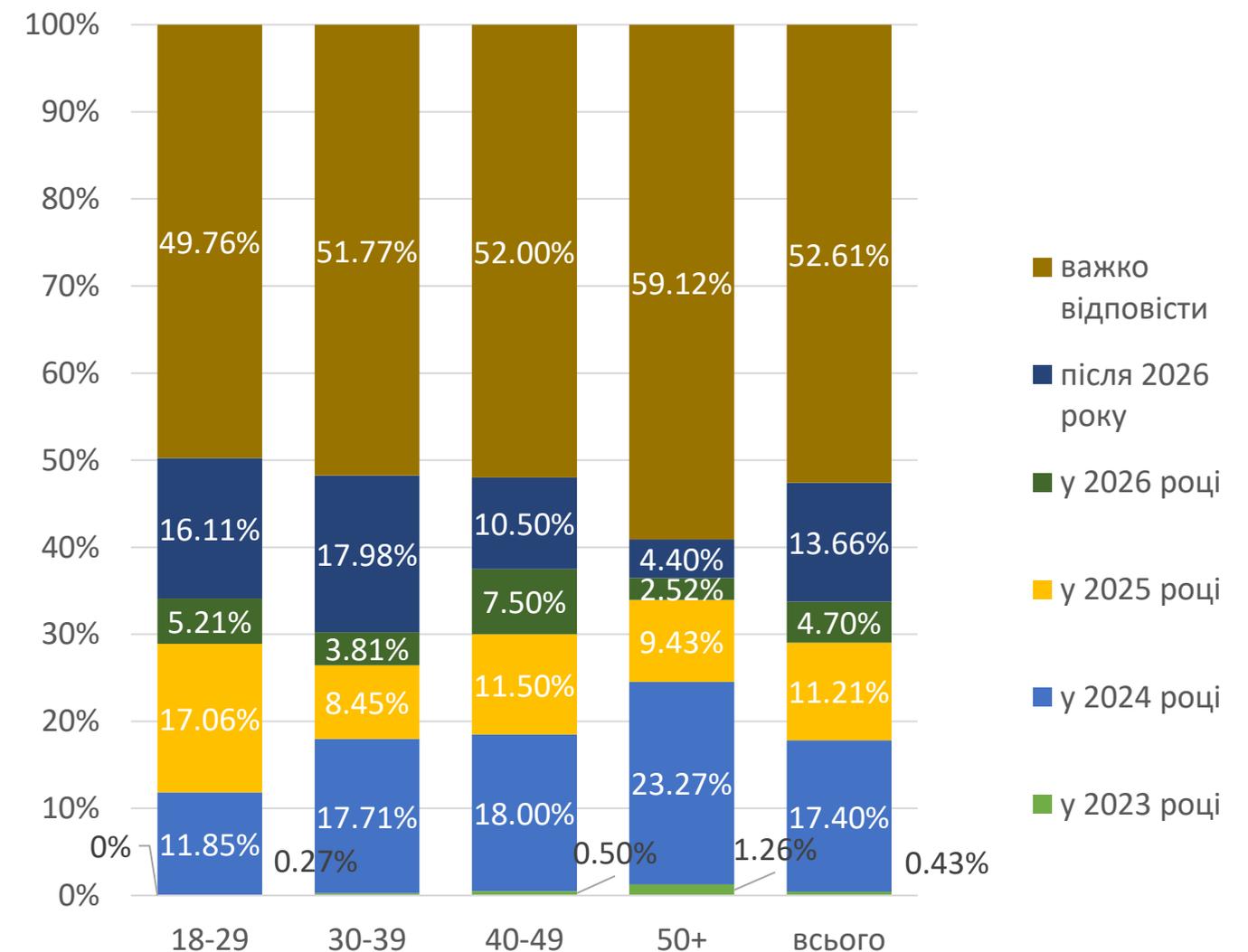
- більше половини обирають варіант «важко відповісти»
- серед тих, хто обрав якийсь варіант:
 - «швидка війна» – 2024 рік:
 - 33% мігрантів та 36% біженців
 - «довга війна» – після 2026 року:
 - 27% мігрантів та 29% біженців

Коли закінчиться війна?

- чим **старші** респонденти, тим **більш оптимістично** вони дивляться на час завершення війни:
 - майже чверть (23%) біженців віком 50+ років вірять, що війна закінчиться у **2024 році**, серед молоді (18-29 років) таких вдвічі менше – 12%
- також з віком зростає і **невизначеність**, у групі 50+ найвища частка відповідей «важко відповісти» – 59%.

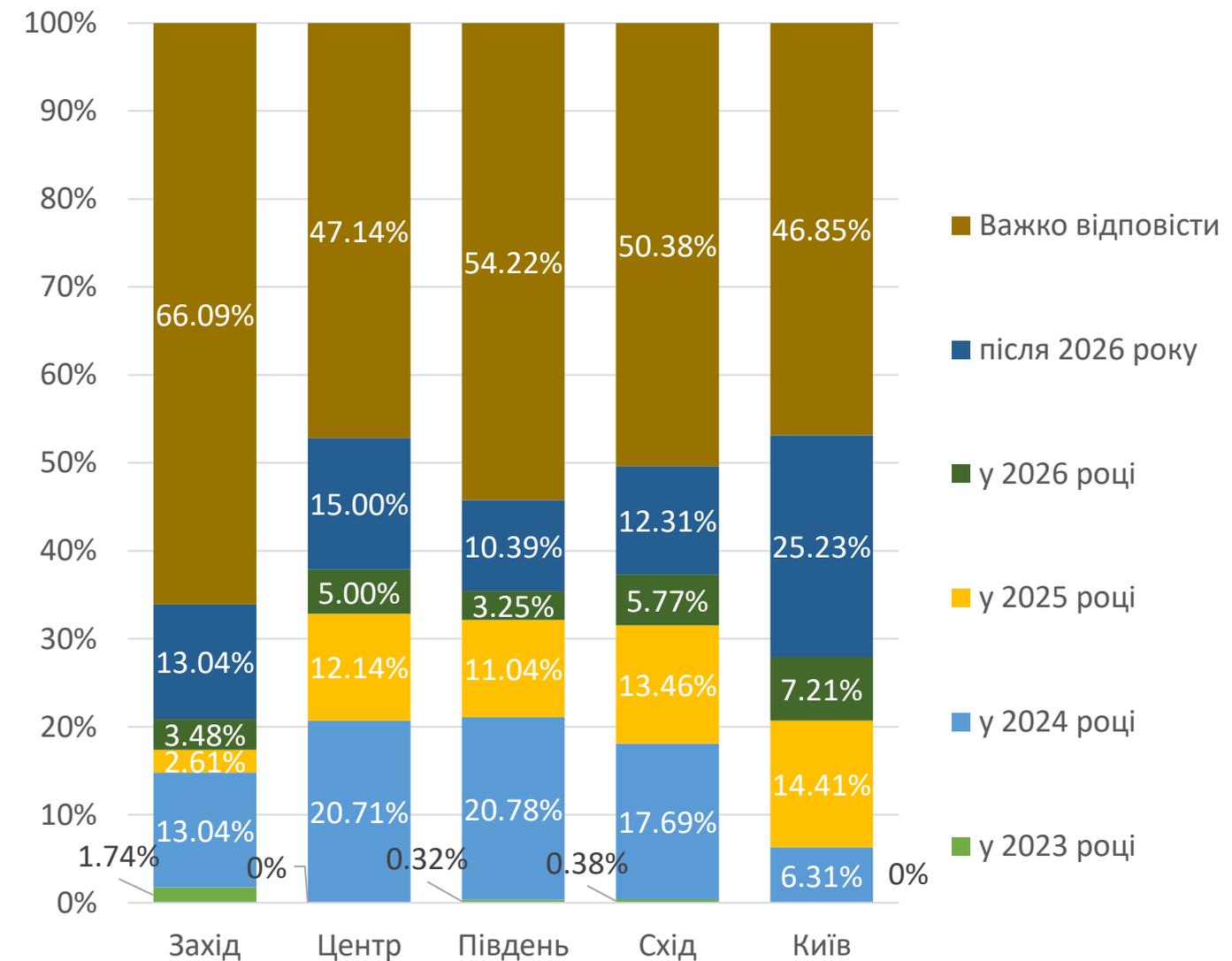
біженці

Коли закінчиться війна?

- люди з **Центру і Півдня** більше вірять у закінчення війни у 2024 році
- найбільш **песимістичні** вимушені переселенці з **Києва**: кожен четвертий думає, що війна триватиме довше, ніж до 2026 року, та найменша частка серед усіх регіональних категорій (6%) вважають, що війна закінчиться у 2024 році

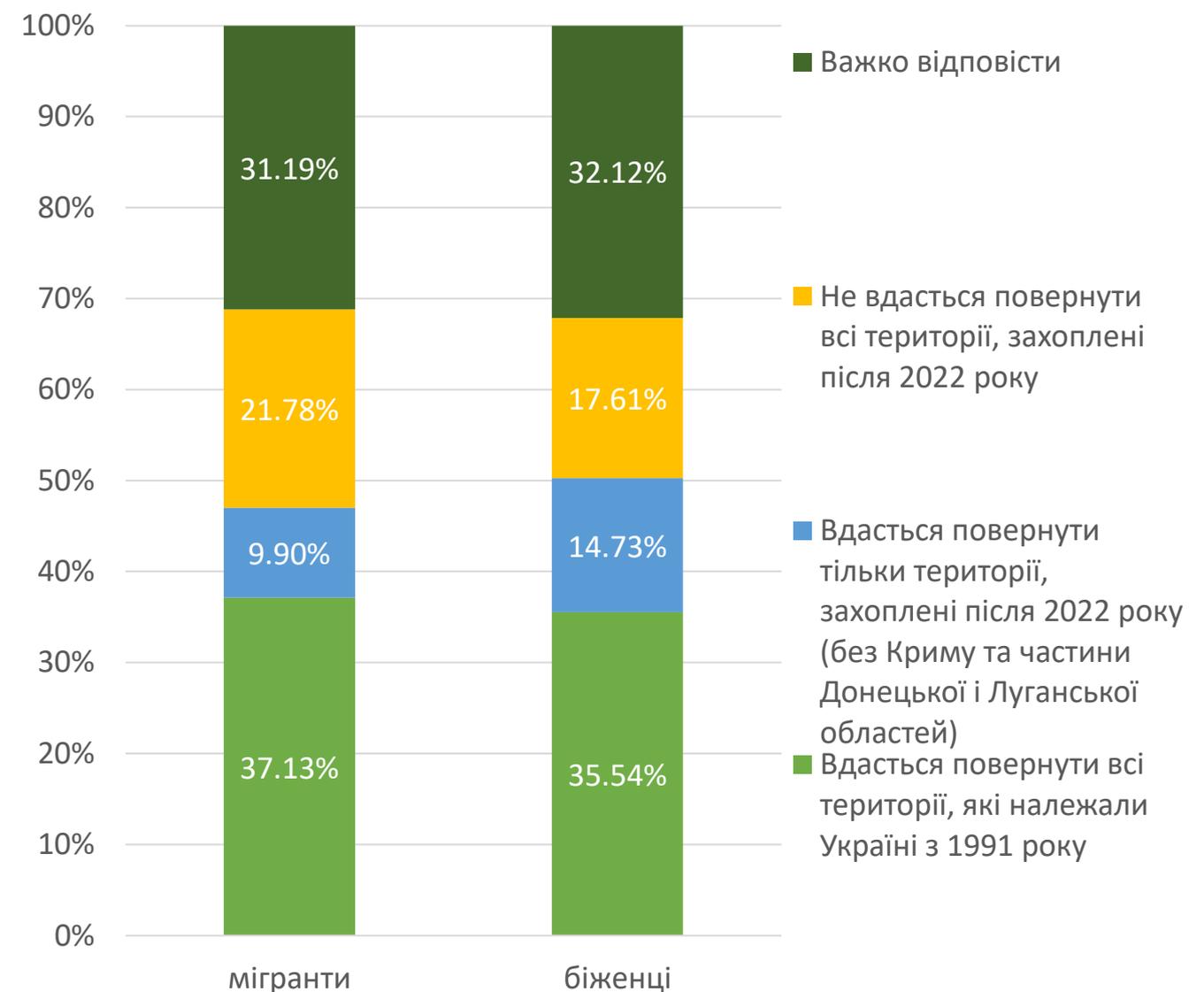
біженці

Чи вдасться Україні повернути окуповані території?

- понад третина респондентів вірить, що Україна **поверне всі території**, які належали їй з 1991 року
- майже кожен п'ятий вважає, що Україна **не зможе повернути** під свій контроль навіть території, окуповані після 2022 року
- **біженці:**
 - **чоловіки** мають більш песимістичний погляд: 27% – Україна не поверне навіть захоплені після 2022 року території
 - **жінки** – 15%

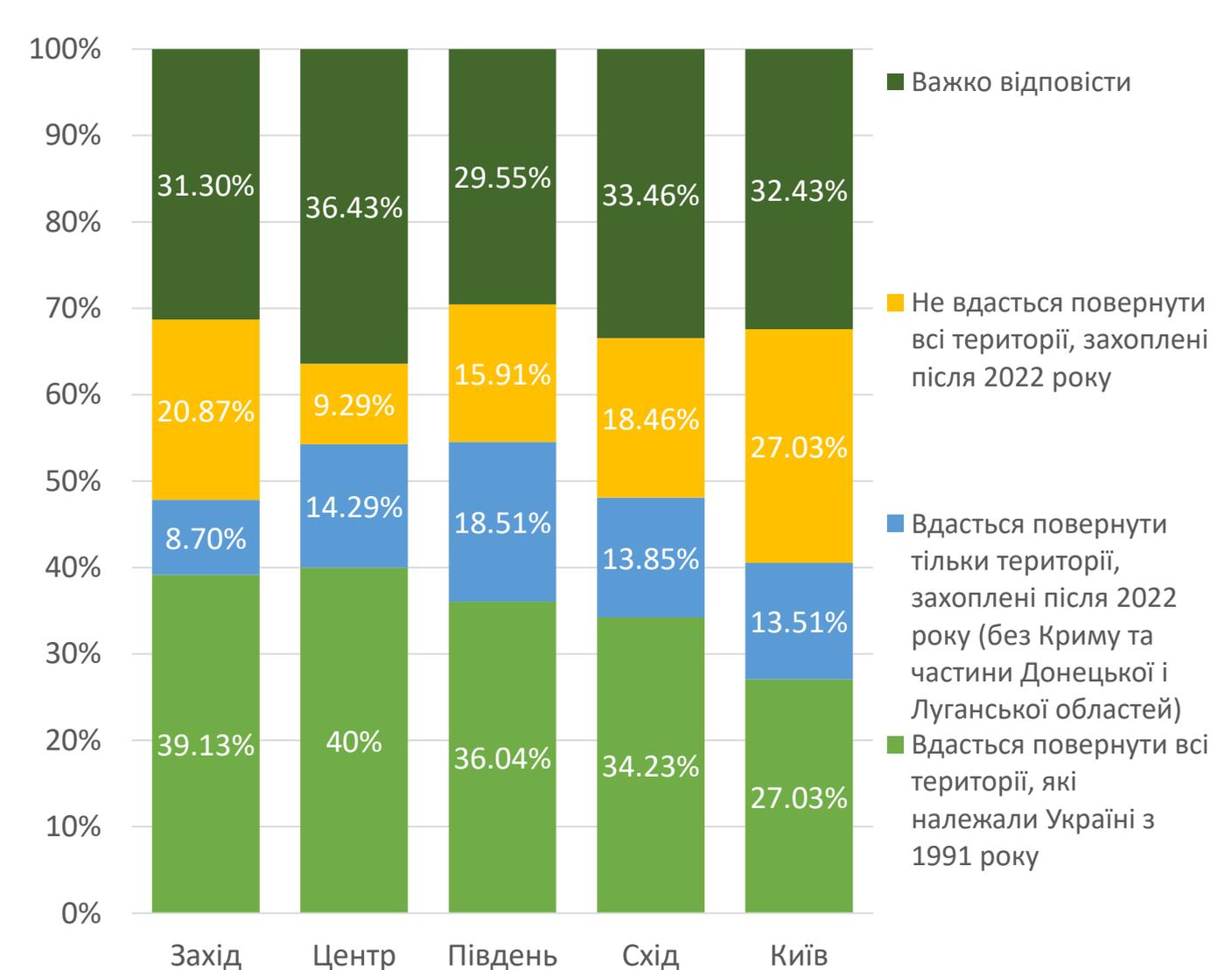
біженці

Чи вдасться Україні повернути окуповані території?

- найбільше вірять в повернення всіх територій вимушені переселенці з **Заходу та Центру** (39% та 40% відповідно)
- **найменше** – з Києва (27%)

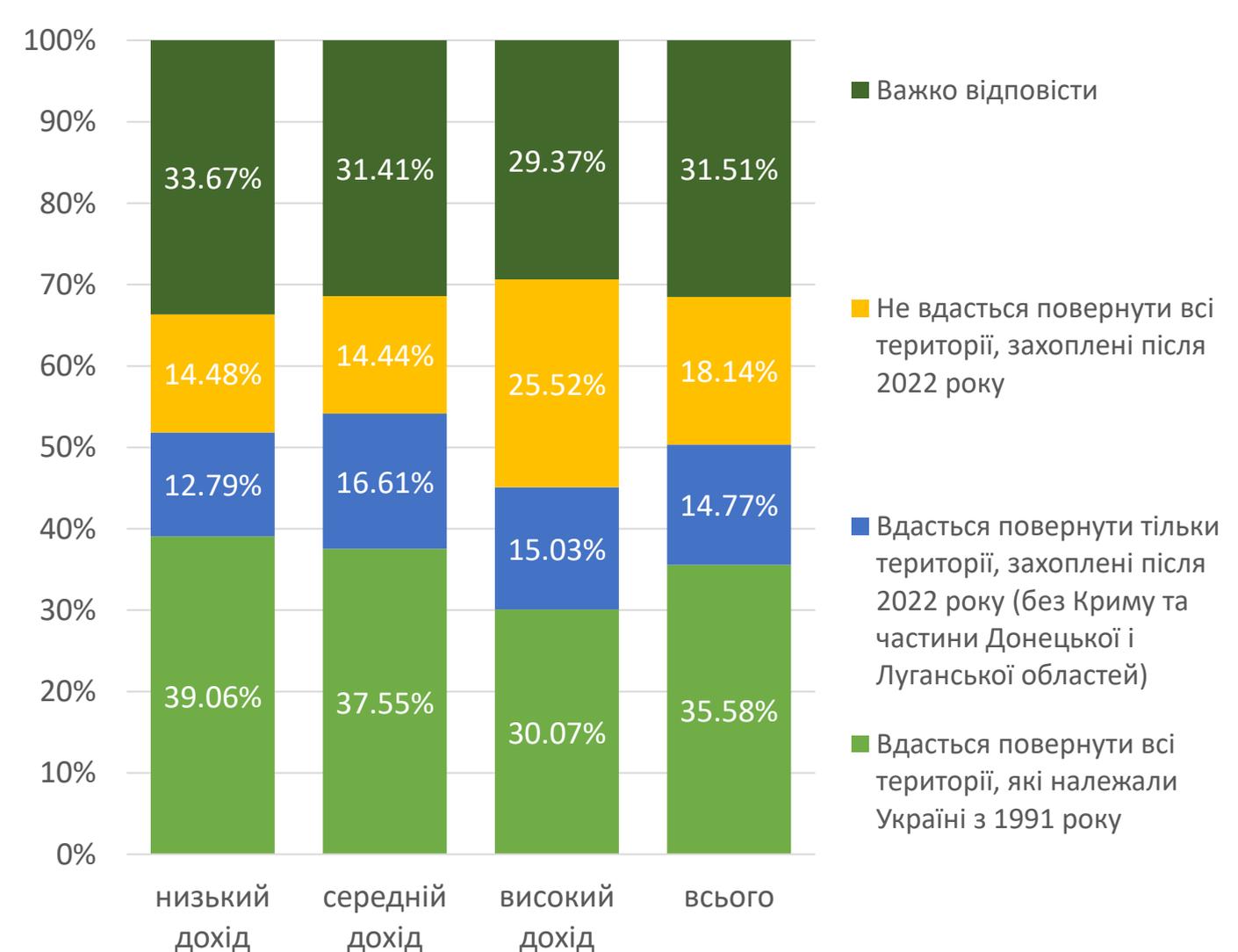
біженці

Чи вдасться Україні повернути окуповані території?

- найбільше вірять в повернення всіх територій вимушені переселенці з **Заходу та Центру** (39% та 40% відповідно)
 - **найменше – з Києва (27%)**
- респонденти з **високим доходом** менше вірять у відвоювання Україною своїх територій

біженці

Образ майбутнього

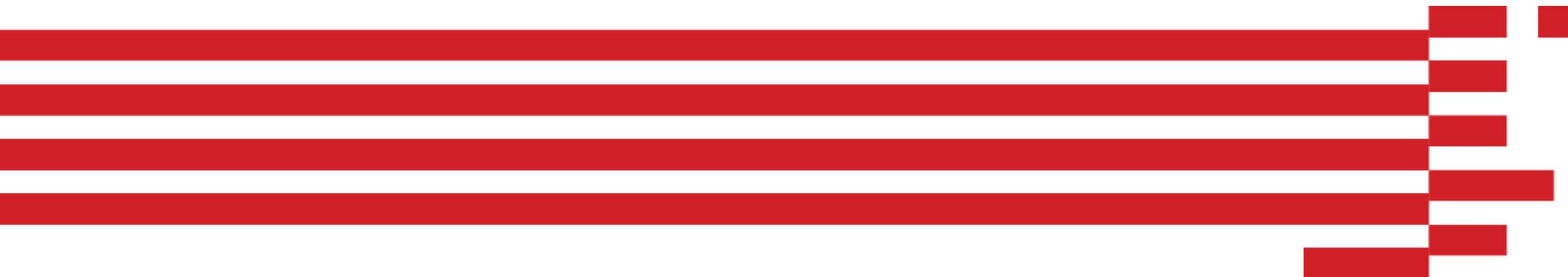
- **глибинні інтерв'ю:**
 - **оптимістичний погляд** на майбутнє України: дві третини кажуть, що Україна обов'язково переможе у війні
 - майже всі вважають, що війна буде тривати **довго**, проте по-різному визначають «довго» (1 рік, 15-20 р.)
 - 11 з 15 респонденток (серед них і ті, хто допускає, що Україна може програти) мають оптимістичний погляд на **повоєнну відбудову** країни
 - ті, хто не сподіваються на швидке відновлення, найчастіше кажуть, що на заваді стане **корупція**

«Я думаю, що в Україні було б прикольно після війни жити. Якщо хоча б якась перемога була. [...] Нові організації були б створені. Люди з досвідом би приїхали. Ну європейці б помагали і були б зацікавлені в тому, щоб Україна підтягувалась до їхнього рівня. Я думаю, було б цікаво і класно.»

Біженка зі Львова в Німеччині,

43 роки

Відчуття національної ідентичності та емоції

Почуття українців за кордоном

Варіанти відповідей: ніколи (1), рідко (2), іноді(3), часто(4), завжди (5).

- попри різний час та мотивацію приїзду до Польщі, почуття біженців та мігрантів дуже **схожі**.
- **найчастіше** вони відчувають:
 - **тугу за домом** (4,39 та 4,01 відповідно)
 - **надію на краще майбутнє** (4,29 та 4,35)
 - **вдячність місцевому населенню** приймаючої країни (4,10 та 4,02)
- навіть у мігрантів, які переїхали до Польщі за 6+ років до вторгнення, відчуття туги за домом дорівнює 3,86, тобто майже кожен вказує, що відчуває тугу часто.

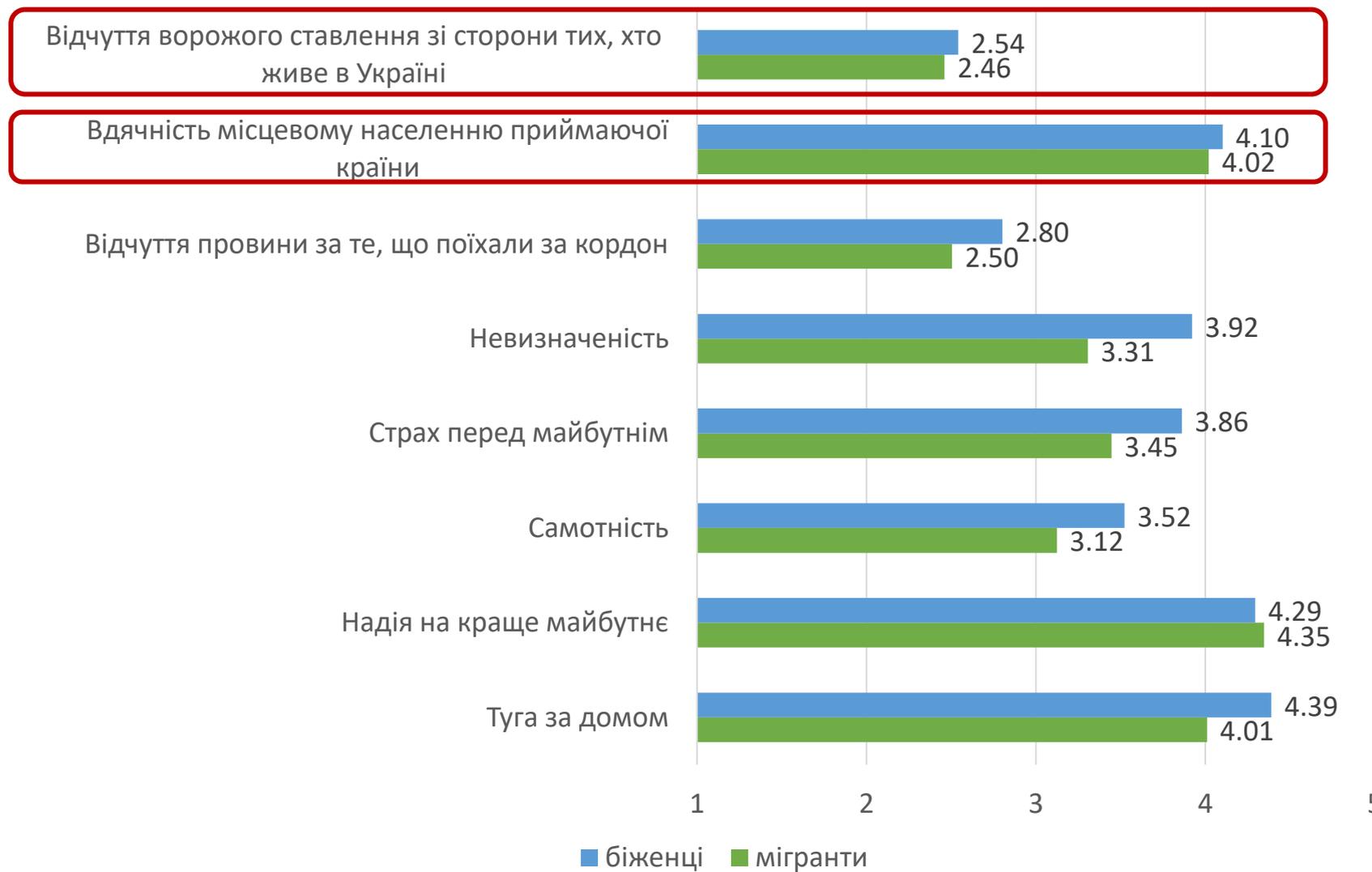
Почуття українців за кордоном

- другу групу за частотою відповідей становлять:
 - **невизначеність** (3,92 та 3,31 відповідно)
 - **страх перед майбутнім** (3,86 та 3,45)
 - **самотність** (3,52 та 3,12).
- ці почуття біженці вказують частіше, ніж мігранти

Варіанти відповідей: ніколи (1), рідко (2), іноді(3), часто(4), завжди (5).

Почуття українців за кордоном

- третя група почуттів, які респонденти відчувають **найрідше**:
 - відчуття **провини** за те, що поїхали за кордон (2,80 та 2,50)
 - відчуття **ворожого ставлення** зі сторони тих, хто живе в Україні (2,54 та 2,46)

Варіанти відповідей: ніколи (1), рідко (2), іноді(3), часто(4), завжди (5).

Почуття українців за кордоном

біженці

- **жінки** частіше переживають усі емоції, ніж чоловіки
- **час проживання в Польщі** суттєво не впливає на почуття

Варіанти відповідей: ніколи (1), рідко (2), іноді(3), часто(4), завжди (5).

Почуття українців за кордоном

- **глибинні інтерв'ю:**
 - **ностальгія** і туга за домом притаманна майже всім біженцям
 - **за чим сумують:**
 - звичне середовище
 - рідна культура
 - власне житло
 - улюблене місто, рідна природа
 - часто **не можуть вказати**, за чим саме вони сумують і формулюють досить абстрактно: «Тут [в Німеччині] все по-іншому, все не наше» (біженка з Костянтинівки в Німеччині, 43 роки).

«[Не вистачало] повітря рідного. Там [в Німеччині] просто все чуже [...], мені краще тут в калошах ходити, ніж в Німеччині жити.»

Біженка з Мангуша (Донецька область) в Німеччині, повернулася, 33 роки

Відчуття національної ідентичності

Використані питання з опитувальника *International Social Survey Program* <https://issp.org/>

Варіанти відповіді: «дуже важливо», «доволі важливо», «не дуже важливо», «зовсім не важливо», «важко відповісти».

«Успадкована» ідентичність

Також дехто каже, що такі ознаки важливі, щоб тебе вважали справжнім українцем/українкою. Інші кажуть, що це не важливо. А на Вашу думку, щоб бути українцем/ українкою наскільки важливо:

- народитися в Україні
- мати українське громадянство
- жити в Україні більшість свого життя
- мати українське коріння (батьки, бабусі-дідусі тощо)

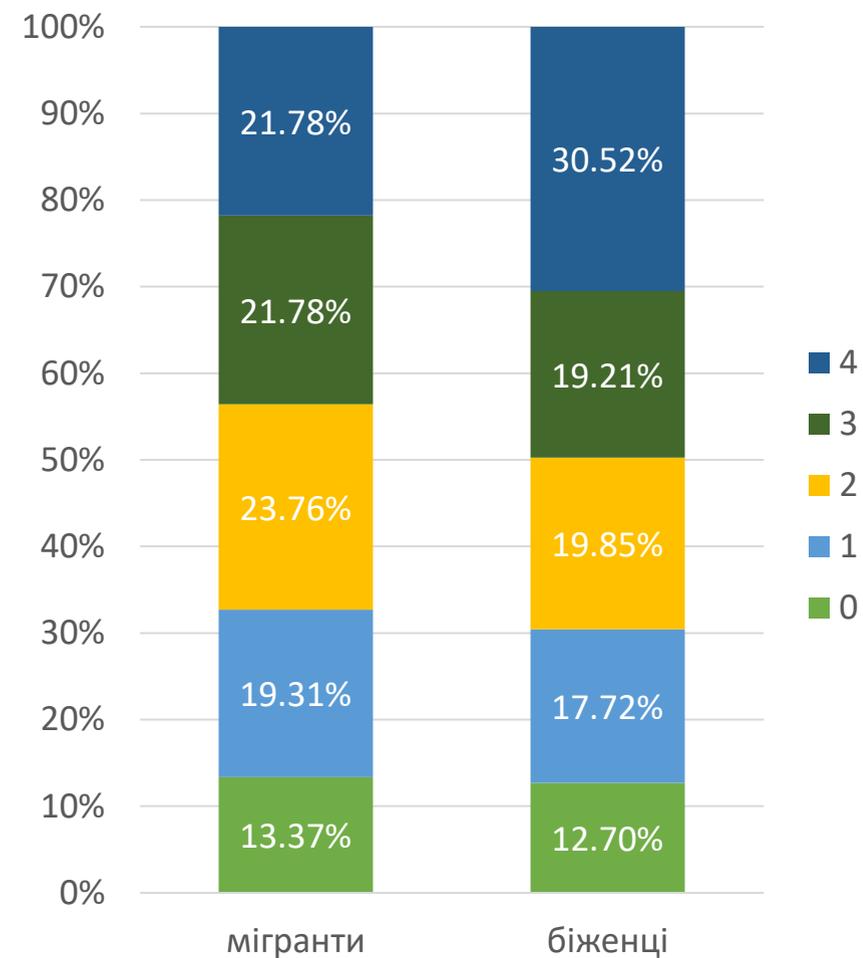
«Набута» ідентичність

Дехто каже, що такі ознаки важливі, щоб тебе вважали справжнім українцем/українкою. Інші кажуть, що це не важливо. А на Вашу думку, щоб бути українцем/ українкою наскільки важливо:

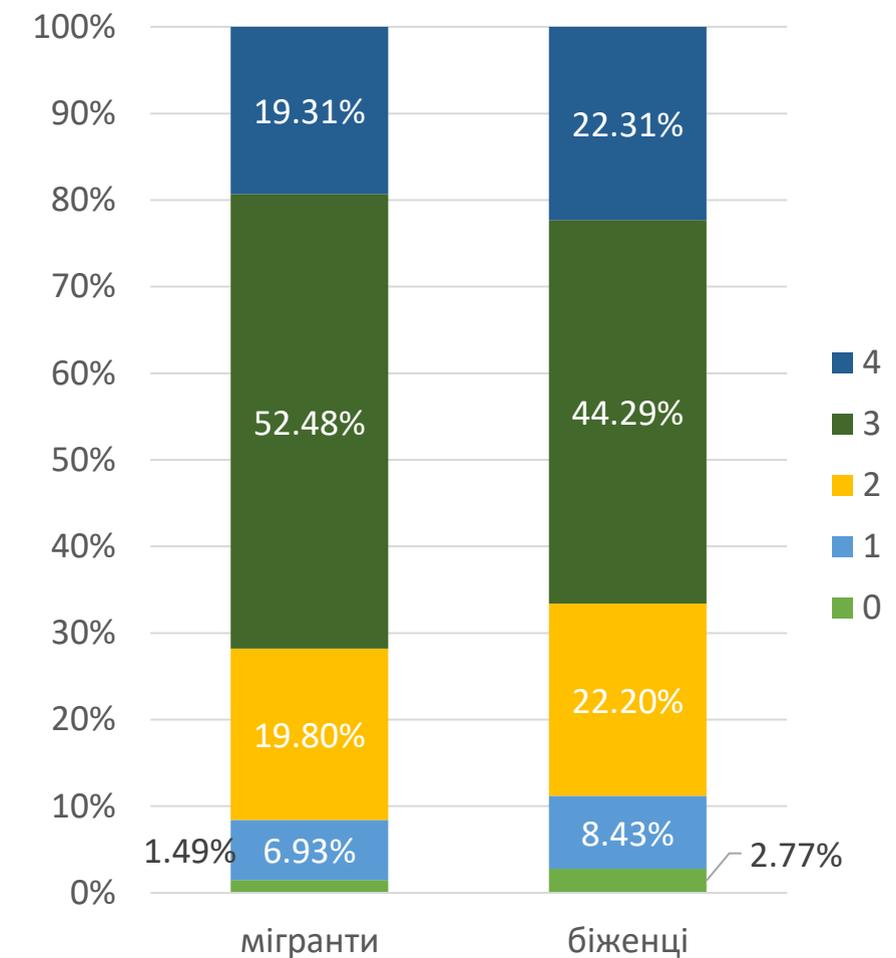
- вміти розмовляти українською мовою
- бути християнином
- поважати українські політичні інституції та закони
- почуватися українцем

Відчуття національної ідентичності

«успадкована» ідентичність

«набута» ідентичність

Відчуття гордості за свою країну

Використані питання з опитувальника *International Social Survey Program* <https://issp.org/>

варіанти відповіді:

- дуже пишаюся
- дещо пишаюся
- не дуже пишаюся
- зовсім не пишаюся
- важко відповісти

шкали:

- 10-бальна (0-10)
- 3-бальна:
 - низький рівень (0-3)
 - середній рівень (4-7)
 - високий рівень (8-10)

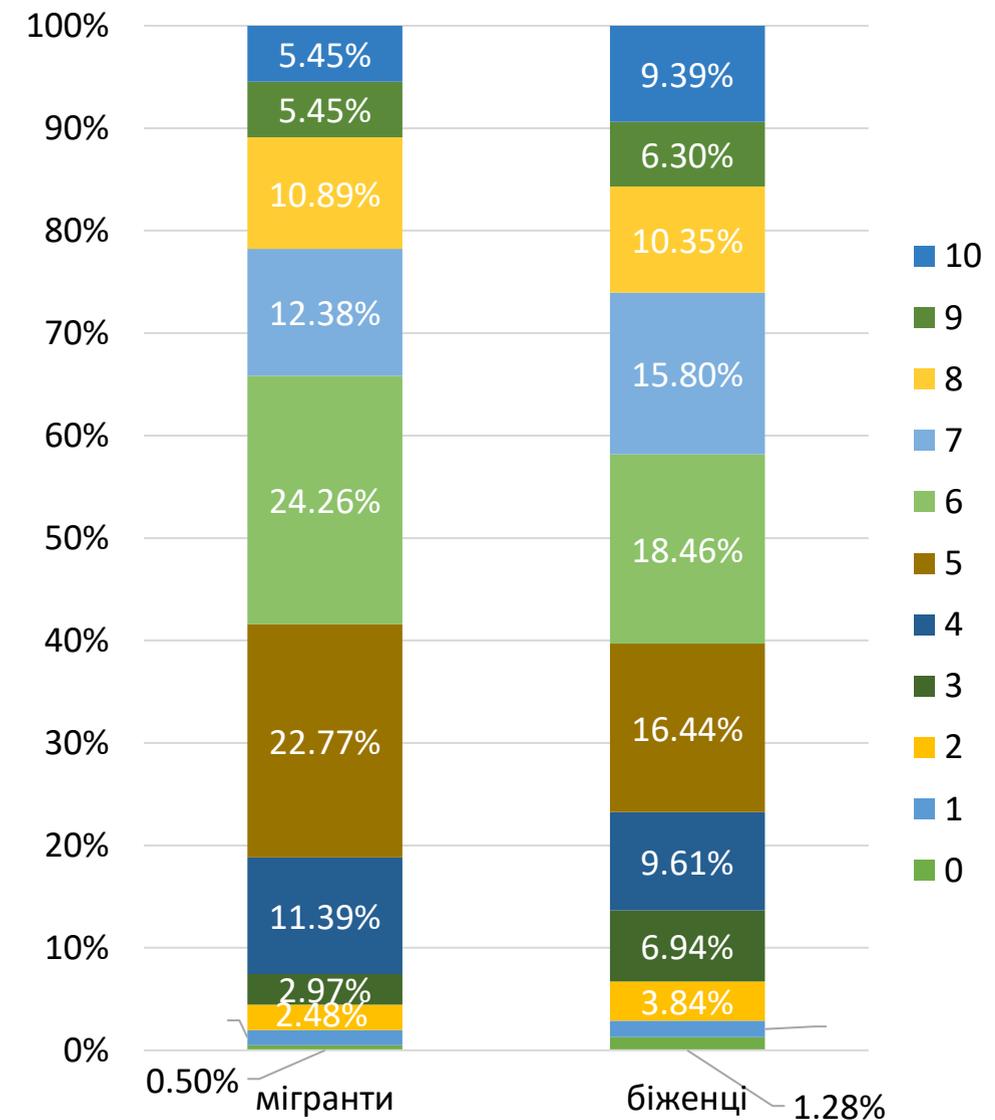
Гордість за свою країну

Наскільки ви пишаєтеся Україною по кожному з наступних пунктів?

- те, як працює демократія
- її політичний вплив у світі
- економічні досягнення України
- її система соціального захисту
- її наукові та технологічні досягнення
- її досягнення в спорті
- її досягнення в мистецтві та літературі
- Збройні сили України
- її історія
- справедливе та рівне ставлення до всіх груп у суспільстві

Відчуття гордості за свою країну

- значної **різниці** між мігрантами та біженцями у відчуття гордості за Україну немає
- **найбільше** українці пишаються Збройними Силами України (96%)
- **найменше** – система соціального захисту (23%)

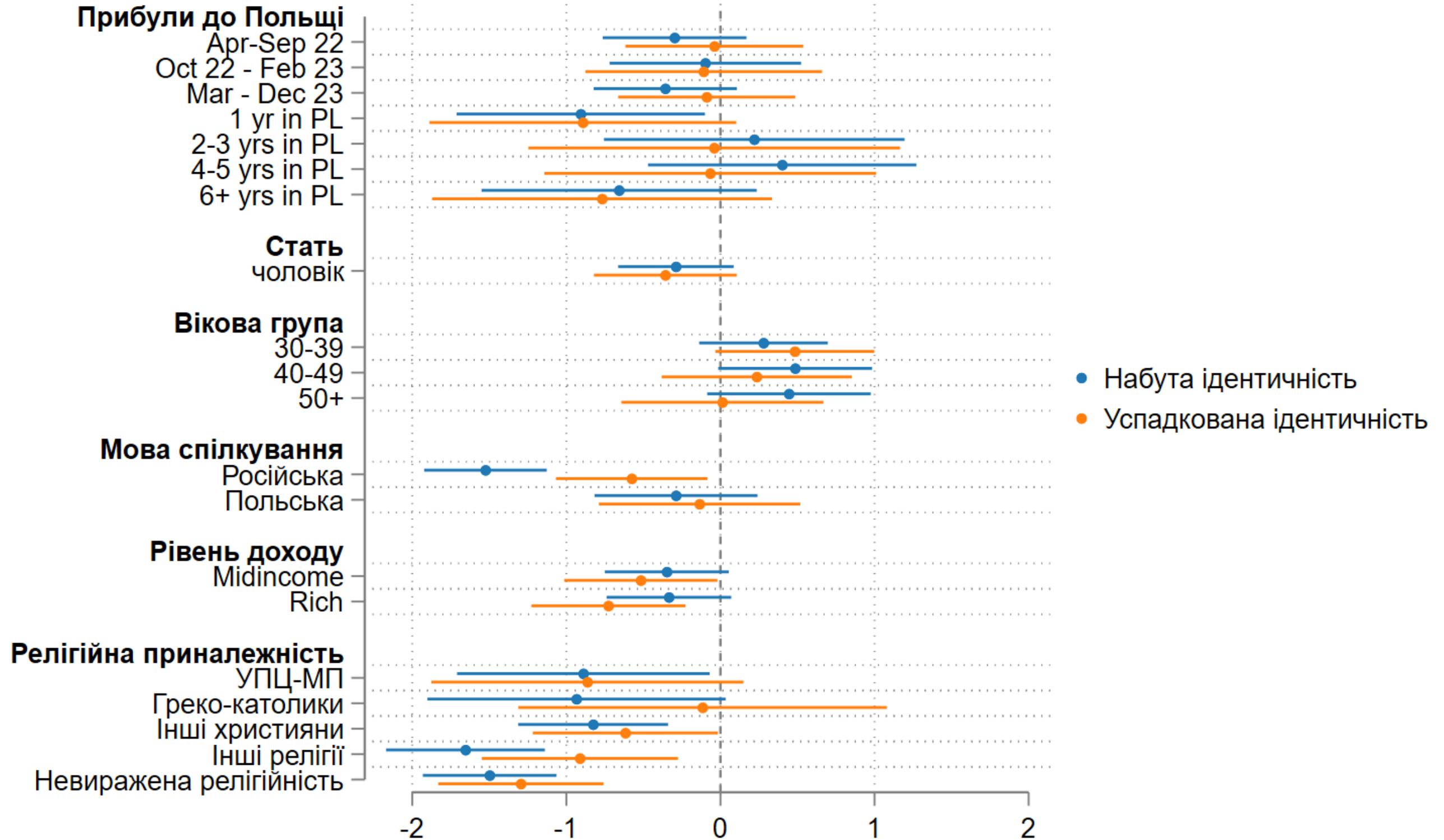
Відчуття гордості за свою країну

- **глибинні інтерв'ю:**
 - половина респонденток кажуть, що до повномасштабного вторгнення їм було **важливо відчувати себе українками**
 - частина **не замислювалися** над цим
 - рідше зізнавалися, що національна приналежність **не була для них вагомою**
 - після вторгнення **відчуття патріотизму зросло** у більшості учасниць дослідження. Найчастіше це декларують ті, хто повернувся в Україну або декларує намір це зробити

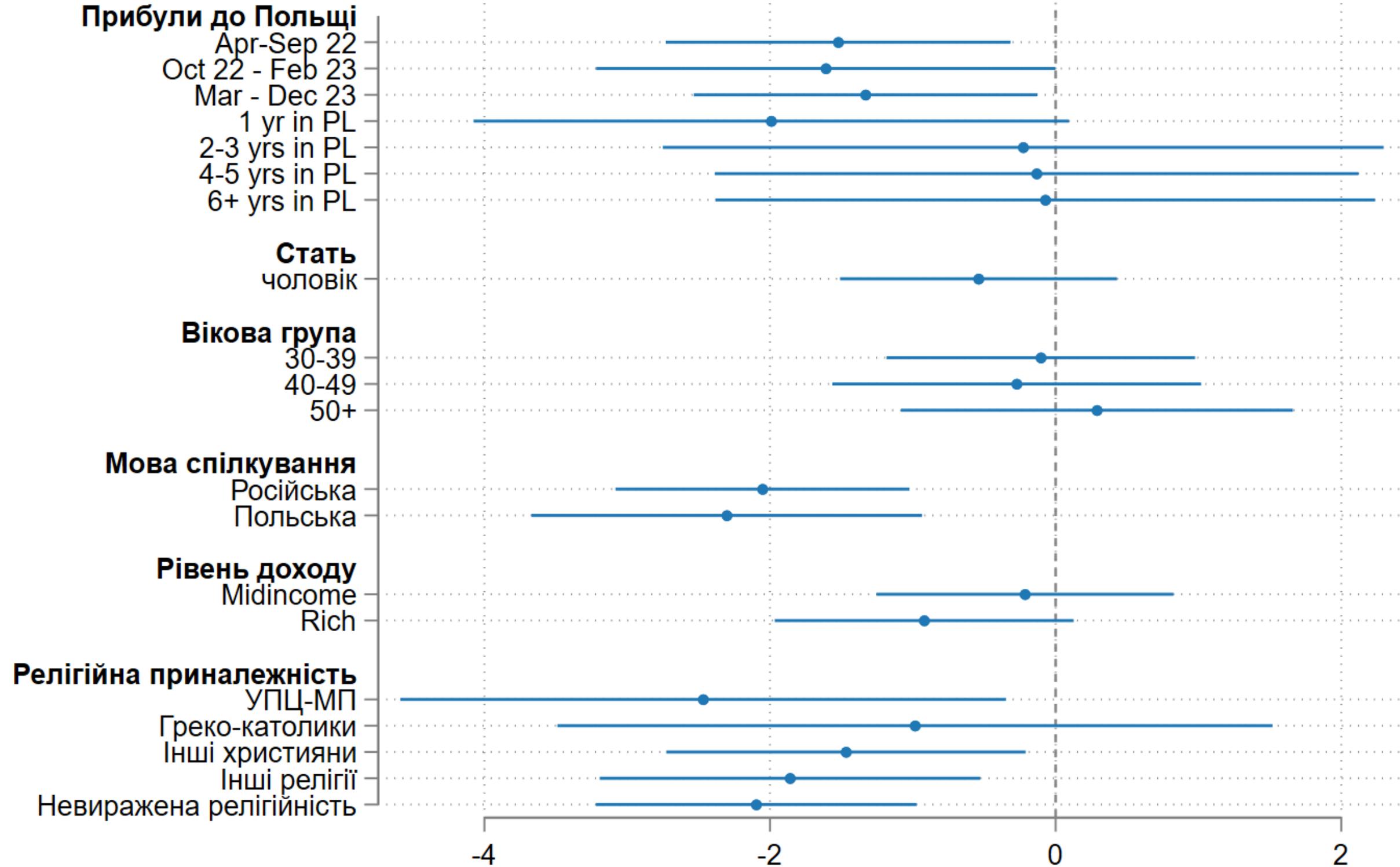
«Я ще більше українкою стала [...] Я просто раніше не замислювалась над тим, наскільки ти любиш свою країну. Ти просто живеш, ти знаєш, що ти громадянка цієї країни [...] А зараз мені важливо просто жити в Україні».

**Біженка з Мангуша (Донецька область)
в Німеччині, 33 роки, повернулася**

Набута і успадкована ідентичність

Гордість за Україну

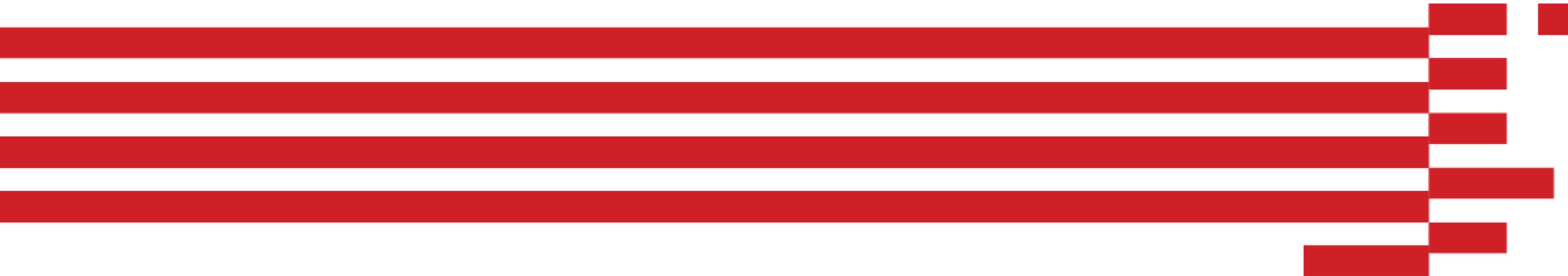

Ідентичність та гордість за країну: соціально-демографічні фактори (регресійний аналіз)

«0»-ефекту немає; «-» ефект негативний; «+» ефект позитивний

	«набута» ідентичність	«успадкована» ідентичність	гордість за країну
мова спілкування	- (російська)	- (російська)	- (російська, польська)
релігія (УПЦ-МП, інші релігії, нерелігійні)	-	-	-
час проживання у Польщі (порівняно з лютим-березнем 2022)	- (приїхали у Польщу в 2021 р.)	0	0
фінансове становище	0	-	0
область проживання до переїзду (порівняно з Києвом)	+ (Івано-Франківська, Тернопільська)	+ (Донецька, Житомирська, Полтавська, Херсонська)	+ (Херсонська)
стать та вік	0	0	0

Повернення: соціально-демографічні фактори

Наміри повернутися

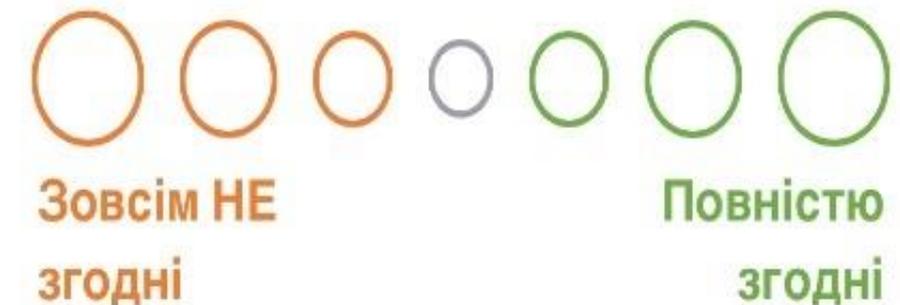
Наскільки ви згодні з твердженням:

- Я планую повернутися в Україну **якнайшвидше**
 - Я планую повернутися в Україну в **недалекому майбутньому**
 - Можливо, я повернуся в Україну **одного дня**
 - Я би хотіла/хотів **проводити деякий час** в Україні (наприклад, на свята, відпустку), поки живу у Польщі
 - Я планую **залишитись** проживати у Польщі
-
- «Уявіть, що вам пропонують одноразову **фінансову допомогу** у розмірі 2 тисячі доларів на кожного члена сім'ї для повернення в Україну.

Оцініть, наскільки ви згодні з твердженням: «Я би **взяв/взяла допомогу** і повернувся/повернулася в Україну».

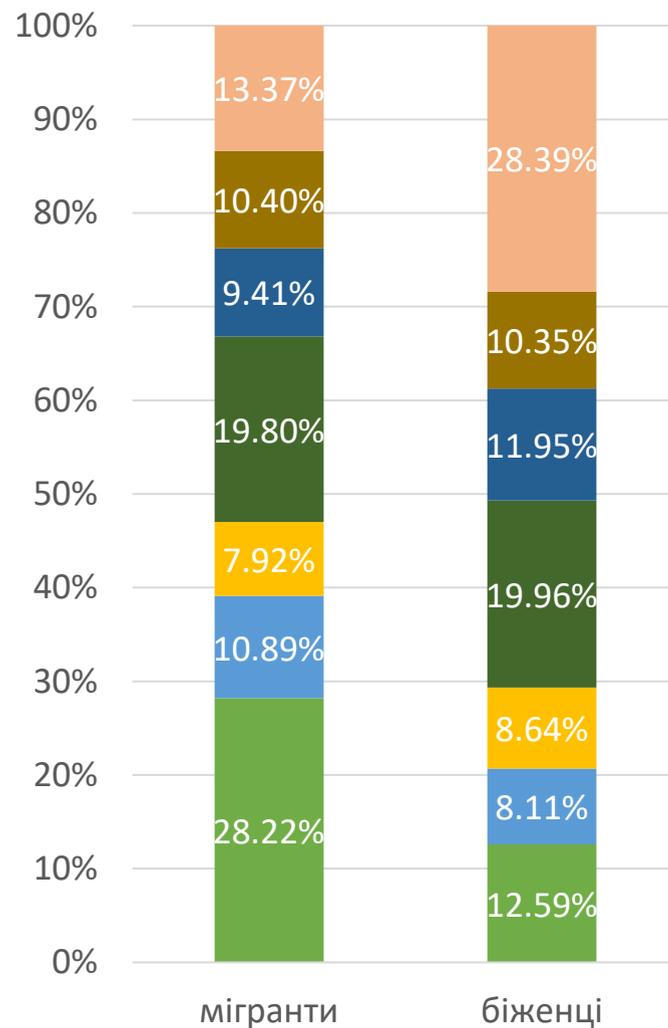
Наскільки ви згодні з твердженням: "Я планую повернутися в Україну якнайшвидше"?

Оцініть по шкалі від 1 до 7, де 1 - зовсім НЕ згодні, 7 - повністю згодні.

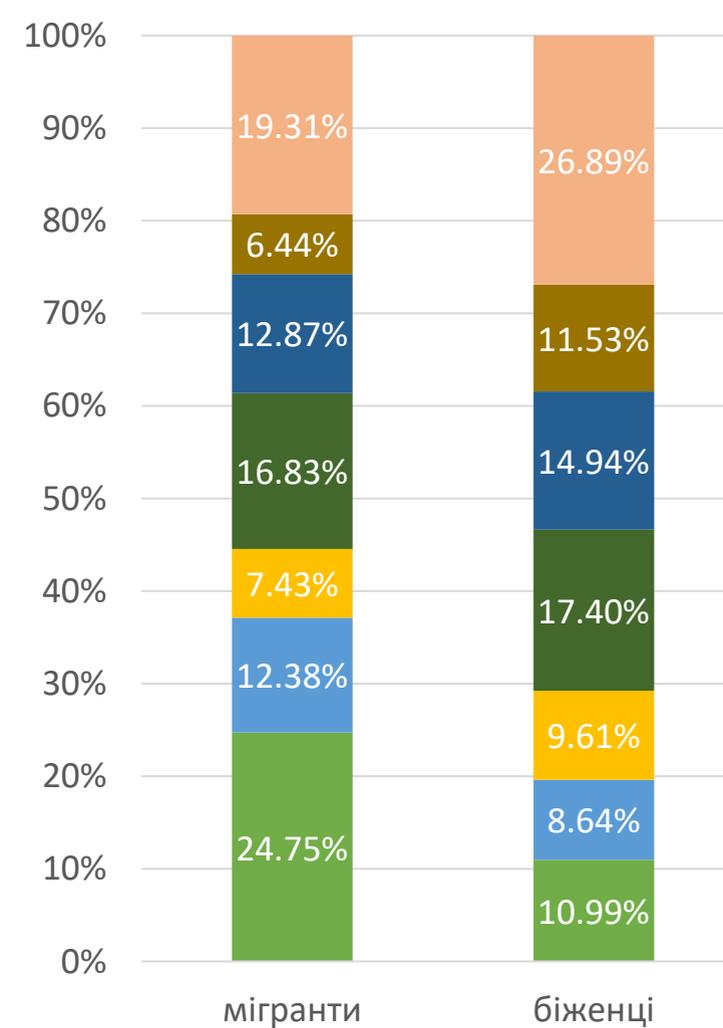

Наміри повернутися

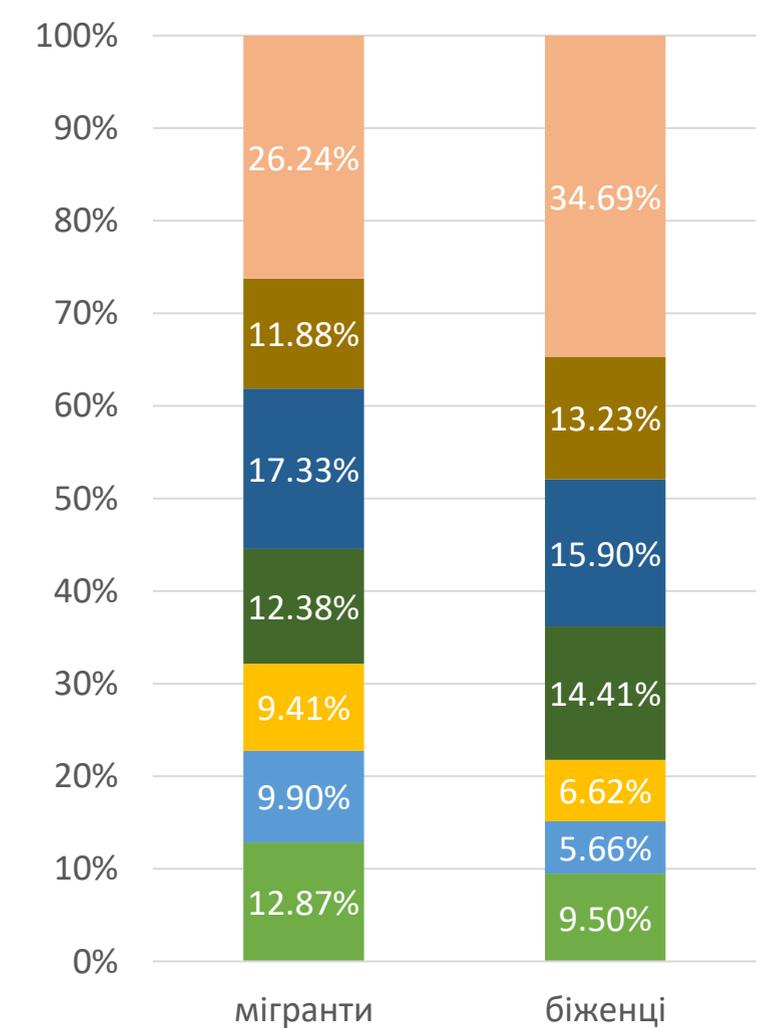
Я планую повернутися в Україну якнайшвидше

Я планую повернутися в Україну в недалекому майбутньому

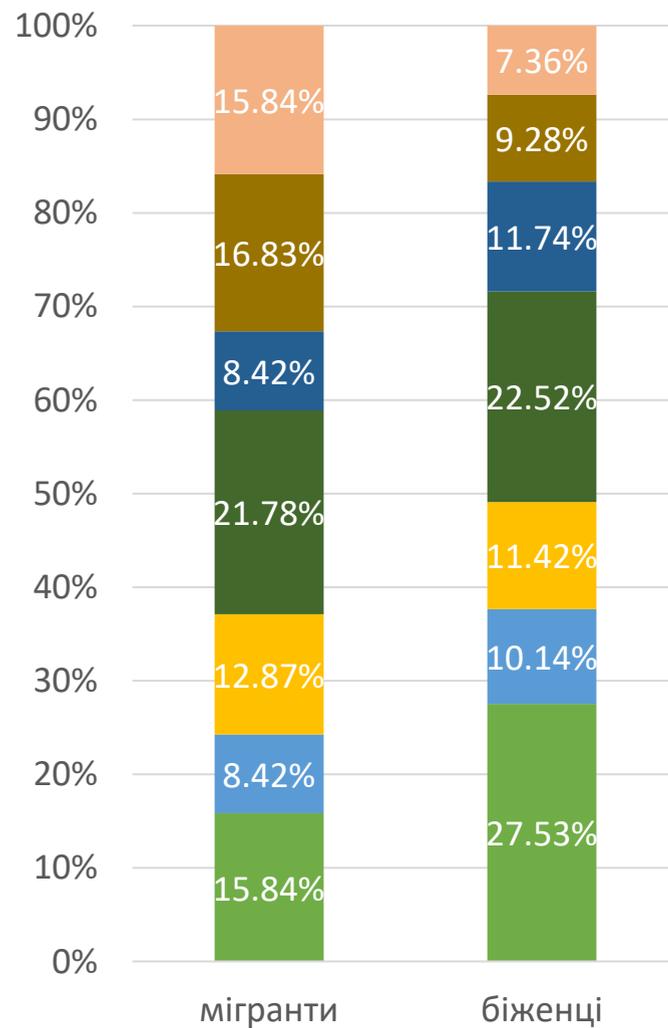

Можливо, я повернуся в Україну одного дня

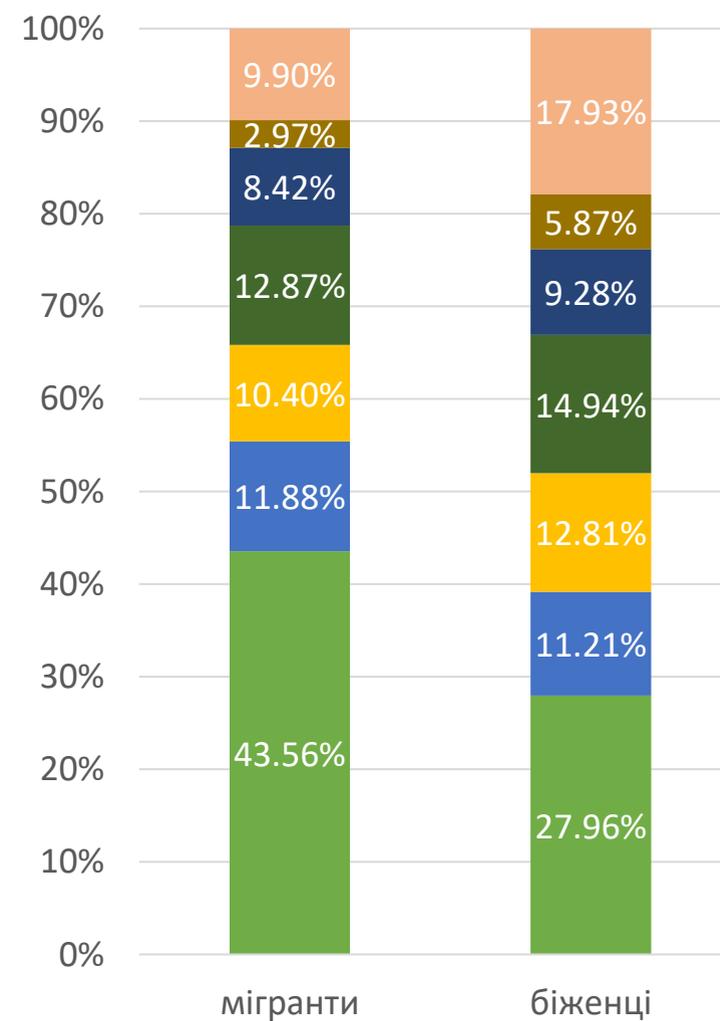

Наміри повернутися

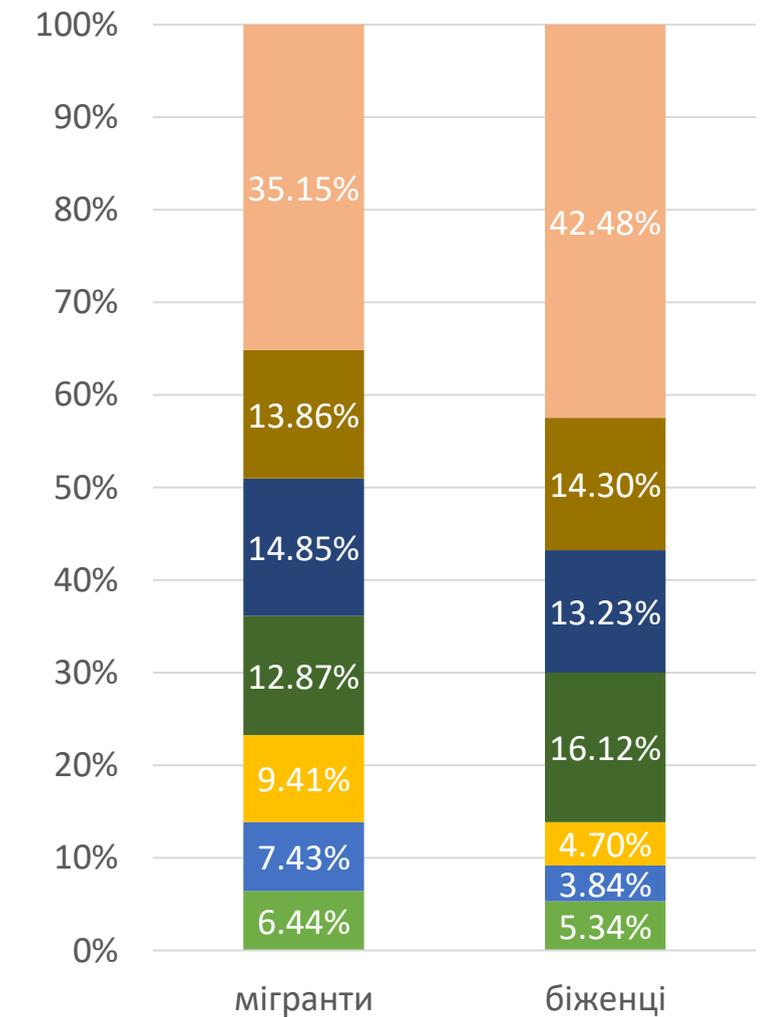
Я планую залишитися
проживати в Польщі

Я би взяв/взяла допомогу і
повернувся/повернулася в Україну

Я би хотіла/хотів проводити
деякий час в Україні

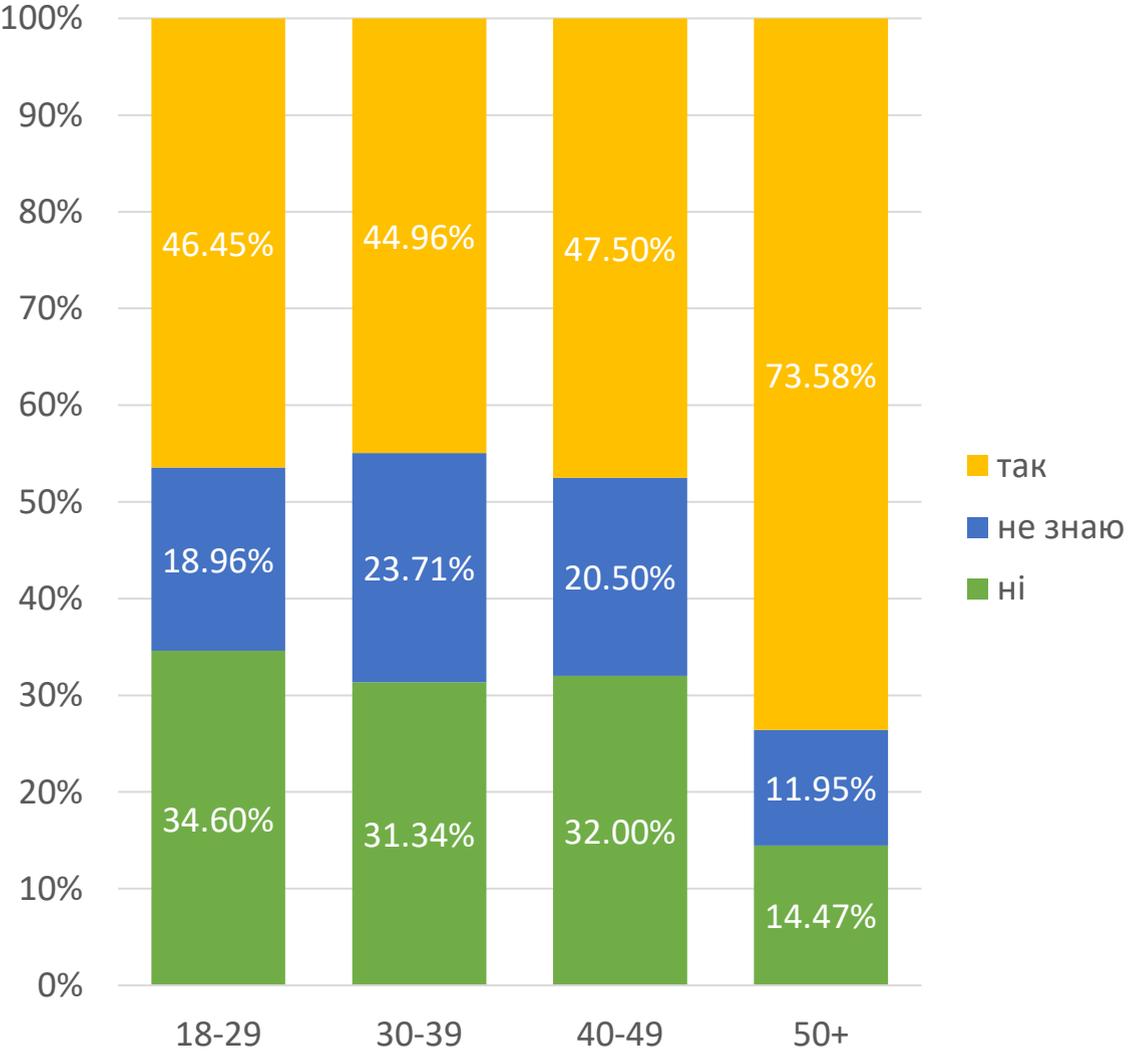
Наміри повернутися

Кореляція між відповідями на питання про повернення

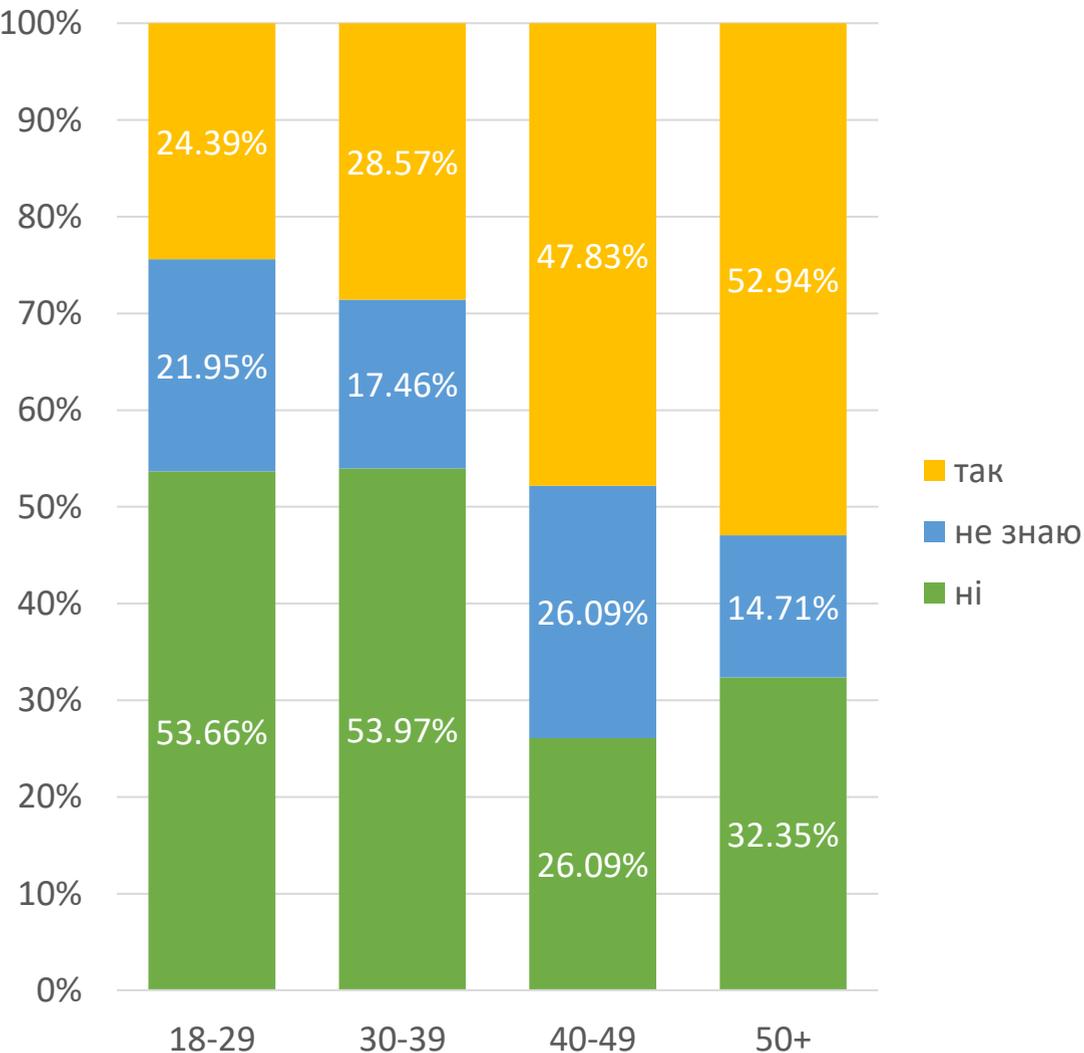
	повернутися якнайшвидше	повернутися у найближчому майбутньому	повернутися одного дня	проводити час в Україні	взяти допомогу і повернутися	залишитися в Польщі
повернутися якнайшвидше	1,00					
повернутися у найближчому майбутньому	0,84	1,00				
повернутися одного дня	0,30	0,37	1,00			
проводити час в Україні	0,62	0,66	0,56	1,00		
взяти допомогу і повернутися	0,52	0,52	0,25	0,41	1,00	
залишитися в Польщі	-0,60	-0,54	-0,15	-0,39	-0,35	1,00

Повернення: старші хочуть повернутися більше

біженці

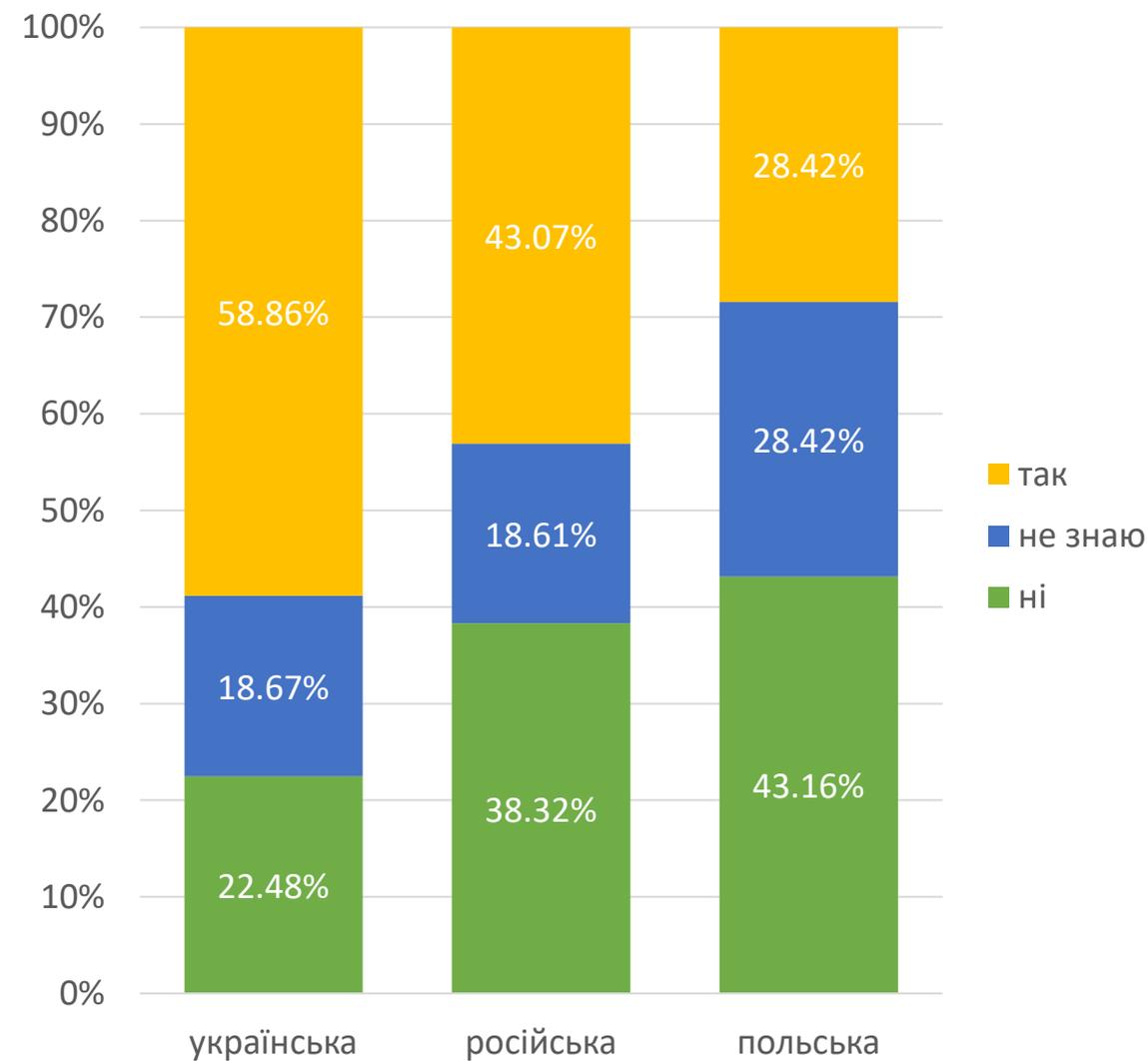

мігранти

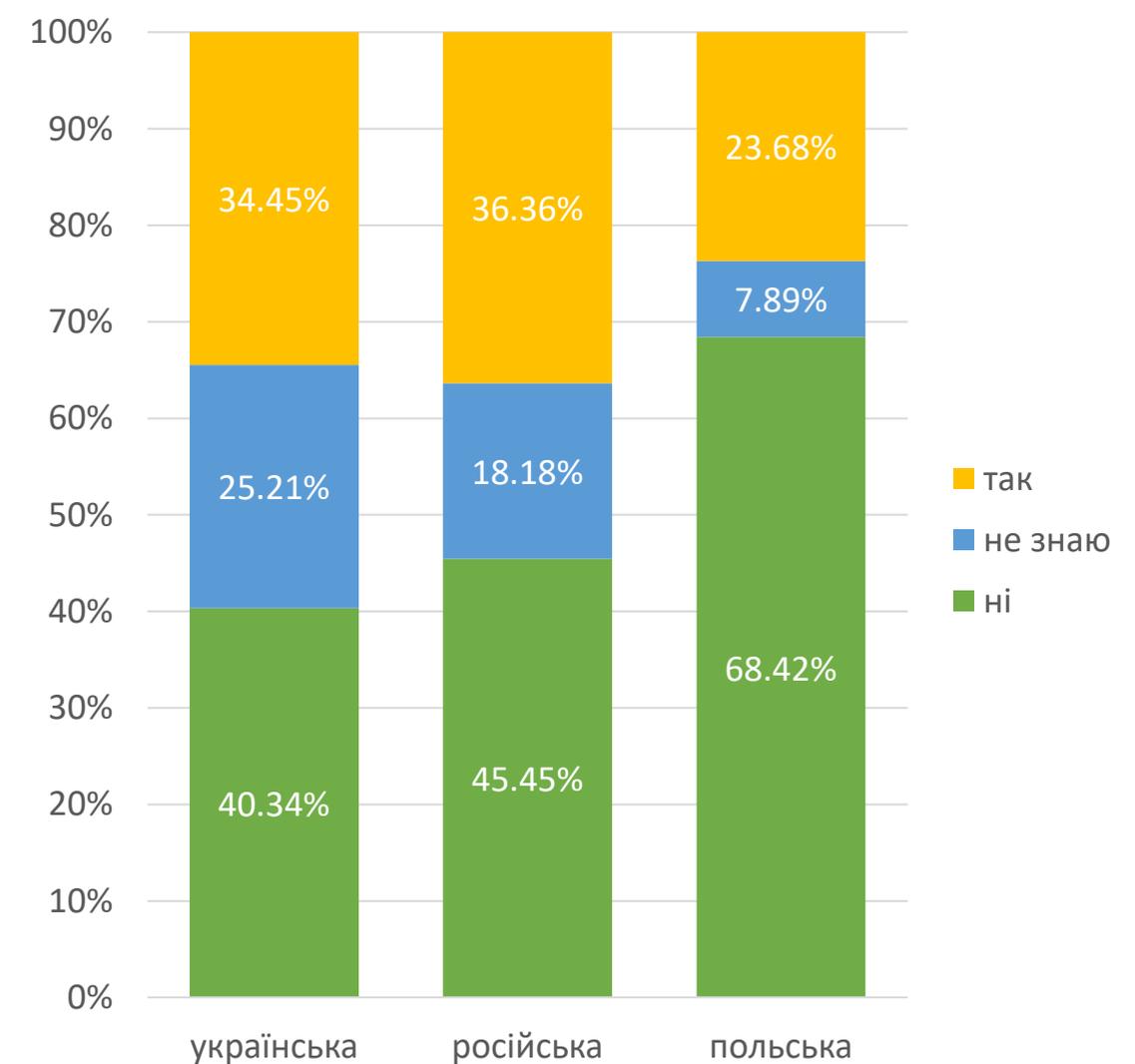

Повернення: україномовні хочуть повернутися більше

біженці

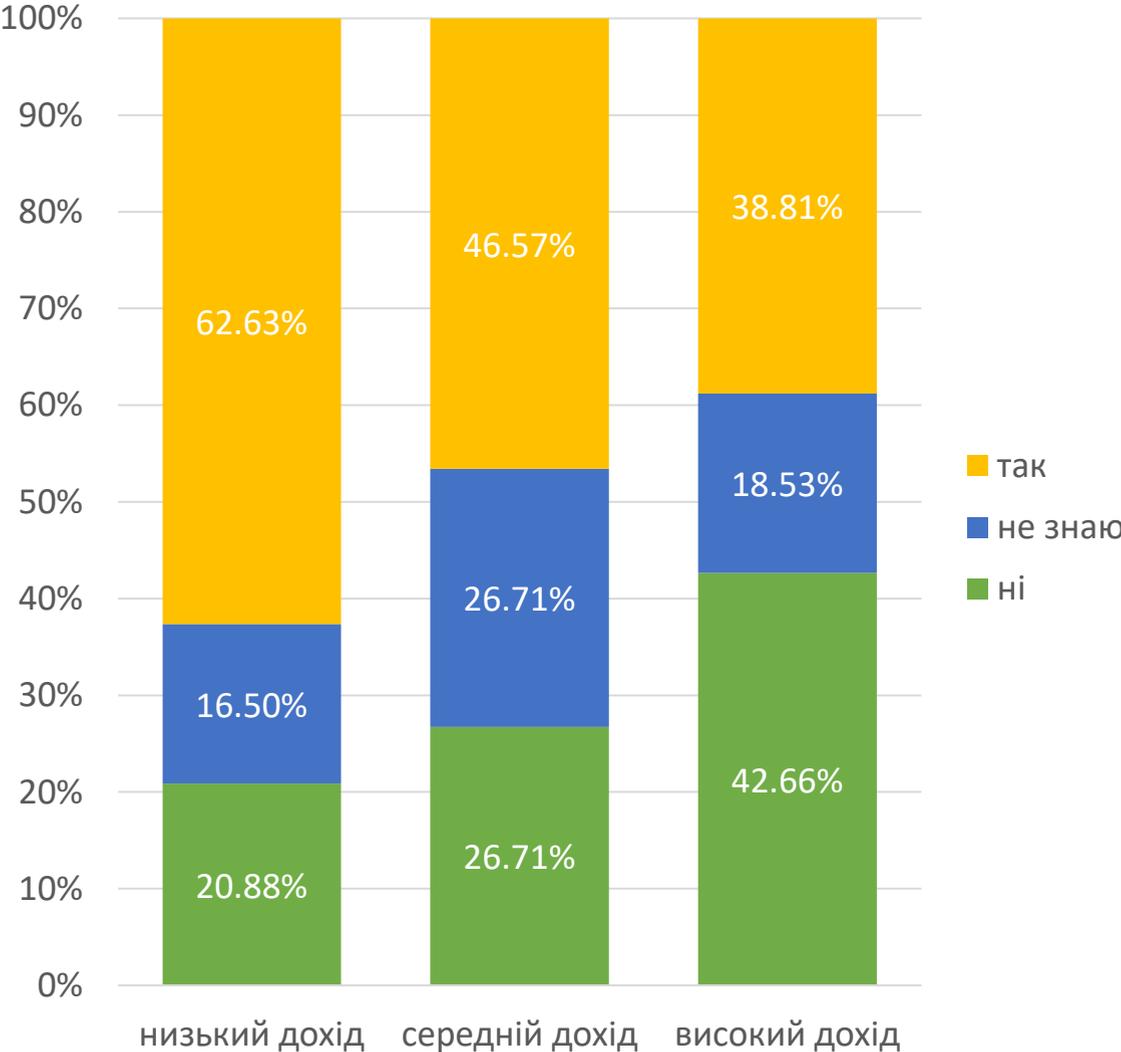

мігранти

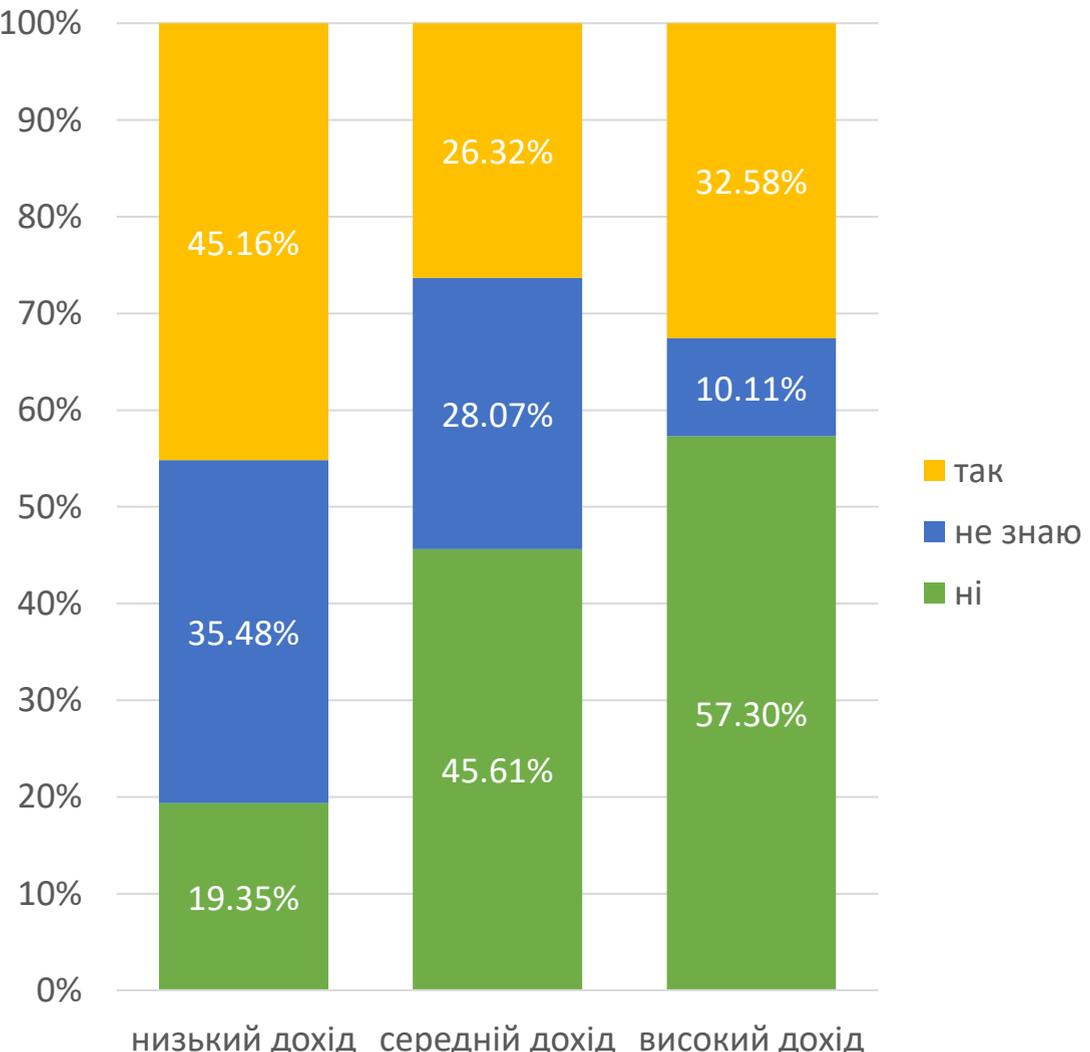

Повернення: бідніші хочуть повернутися більше

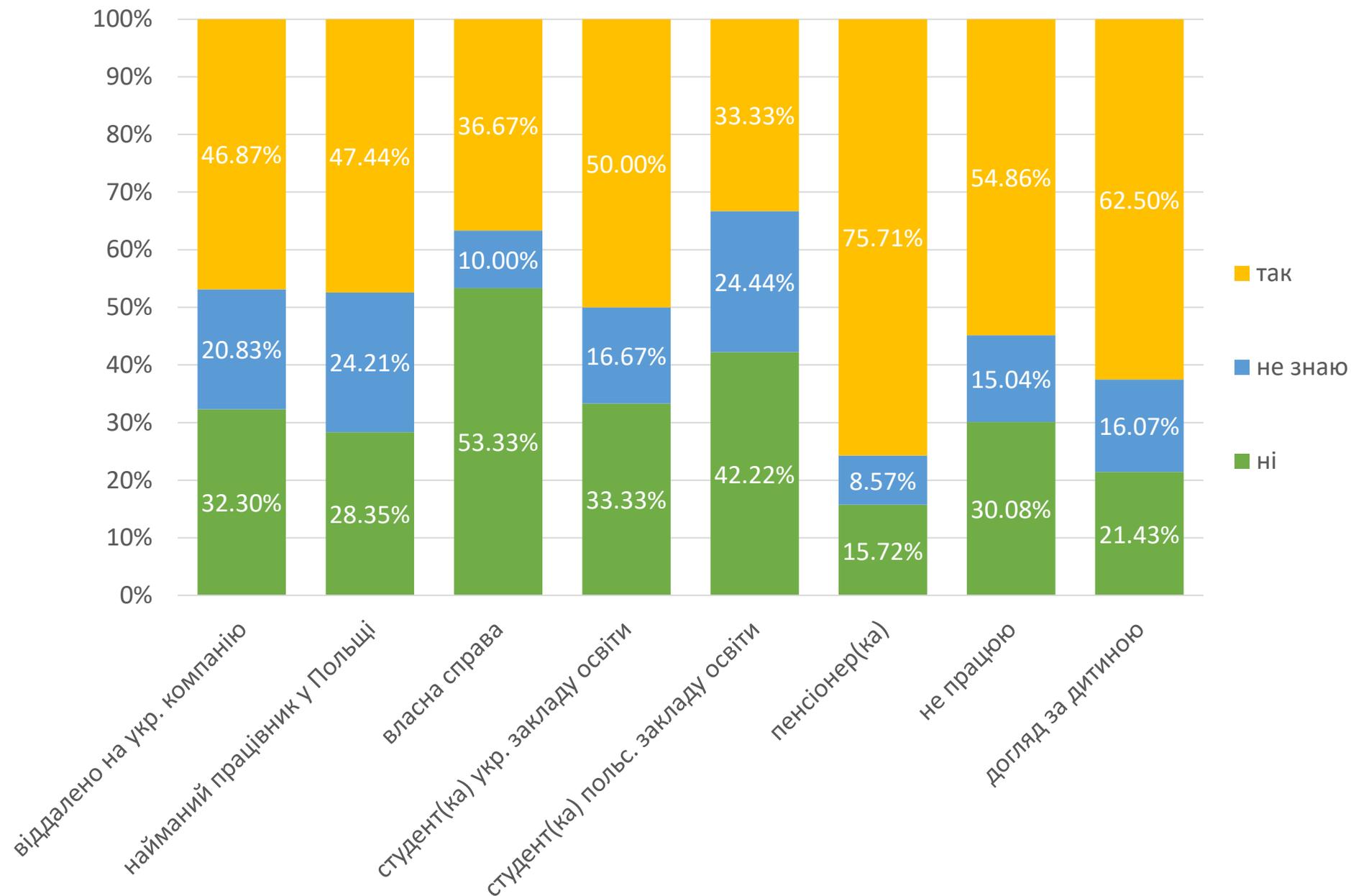
біженці

мігранти

Повернення: пенсіонери хочуть повернутися, студенти і бізнесмени - ні

На графіку дані про біженців, для мігрантів – недостатньо спостережень

Повернення: результати регресійного аналізу

статистично значимі фактори

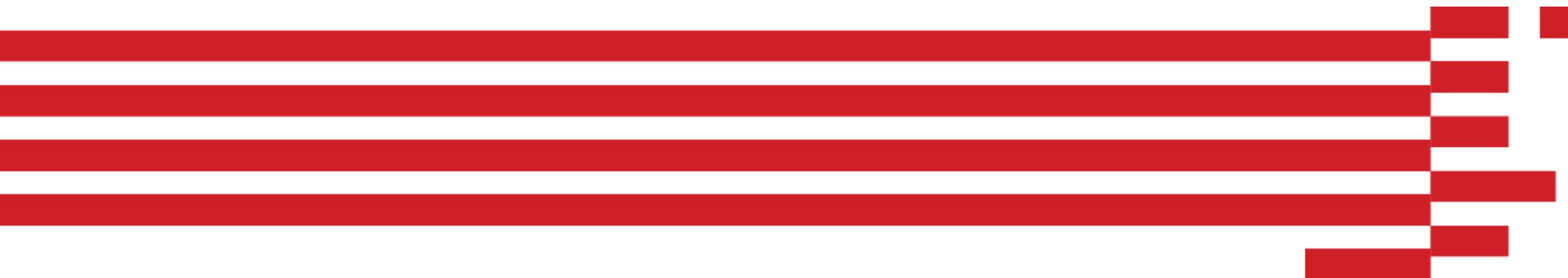
- **час приїзду до Польщі:** біженці більше хочуть повернутися
- **вік:** старші більше хочуть повернутися
- **фінансовий статус:** бідніші більше хочуть повернутися
- **мова спілкування:** російська і польська мова – менше хочуть повернутися
- наявність **дітей** шкільного віку
- знання польської мови: чим вище – ти менше хочуть повернутися

статистично НЕ значимі фактори

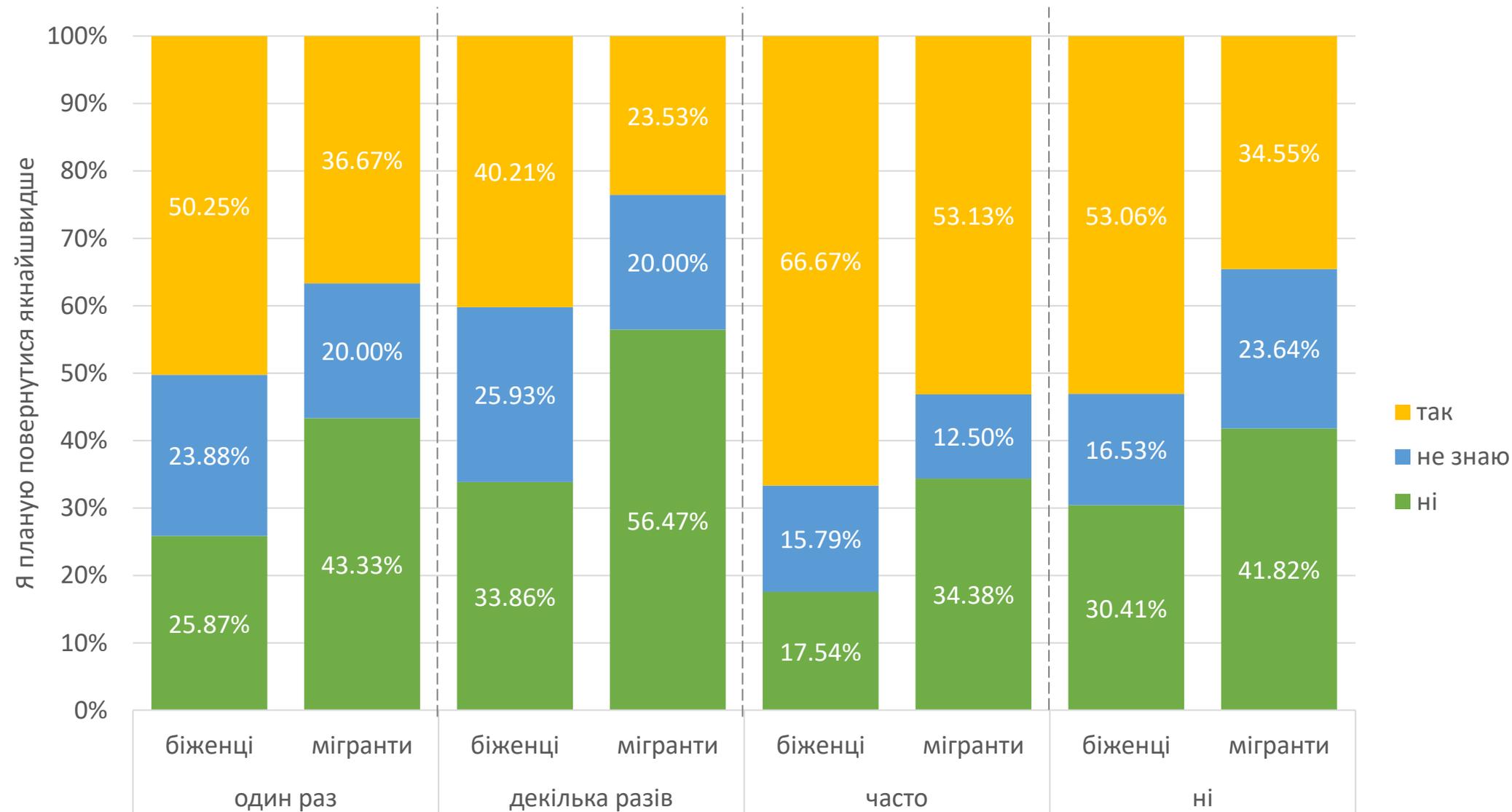
- стать
- регіон (тільки Київ – менше бажання повернутися)
- сімейний статус
- регіон проживання до переїзду
- наявність партнера, батьків або дітей в Україні

$$R^2=0,19$$

Повернення: зв'язки з Україною

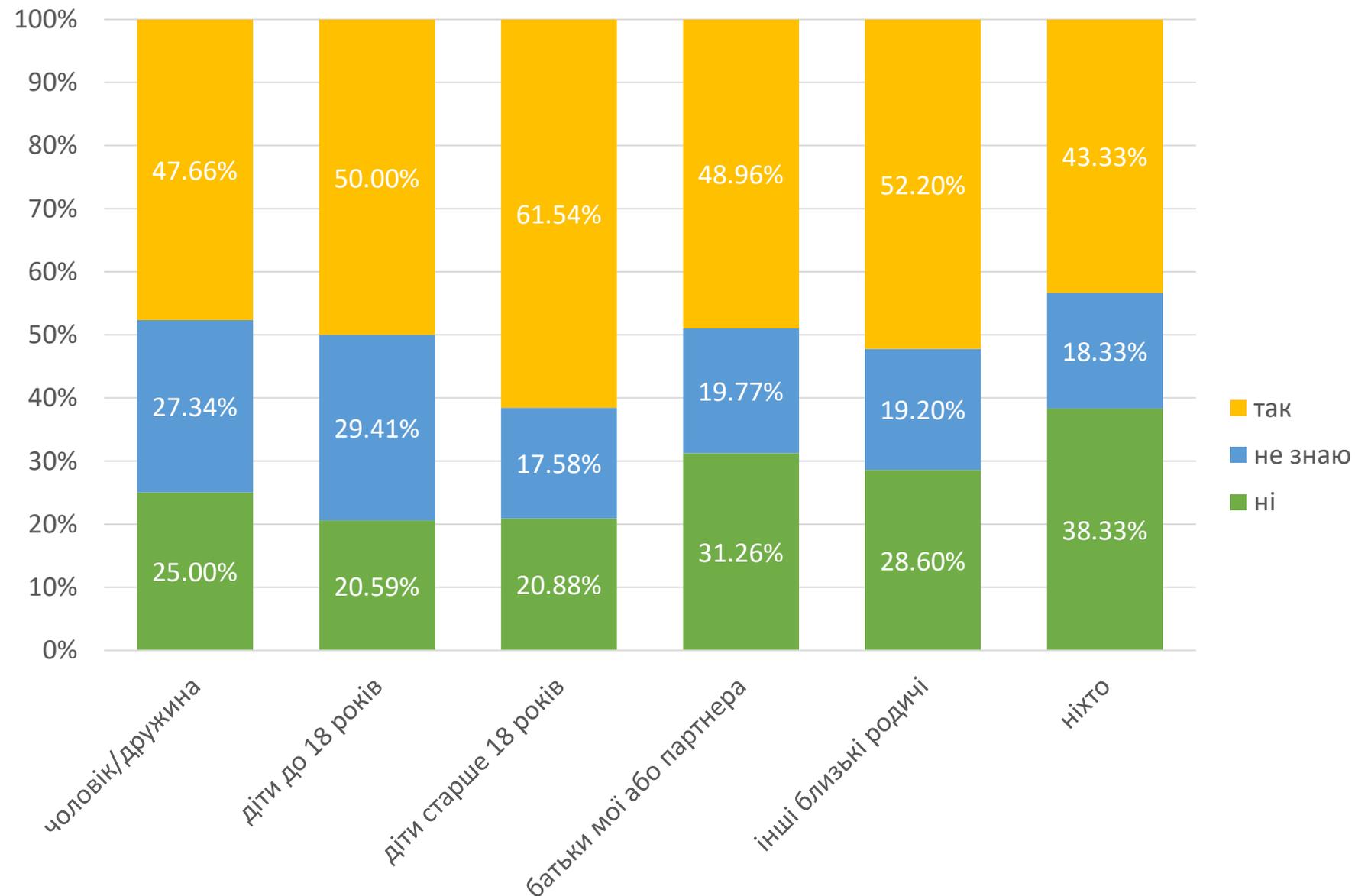

Повернення: ті, хто часто їздить в Україну, більше хоче повернутися

Чи приїжджали ви в Україну після того, як виїхали за кордон?

Повернення: наявність родичів в Україні не сильно впливає

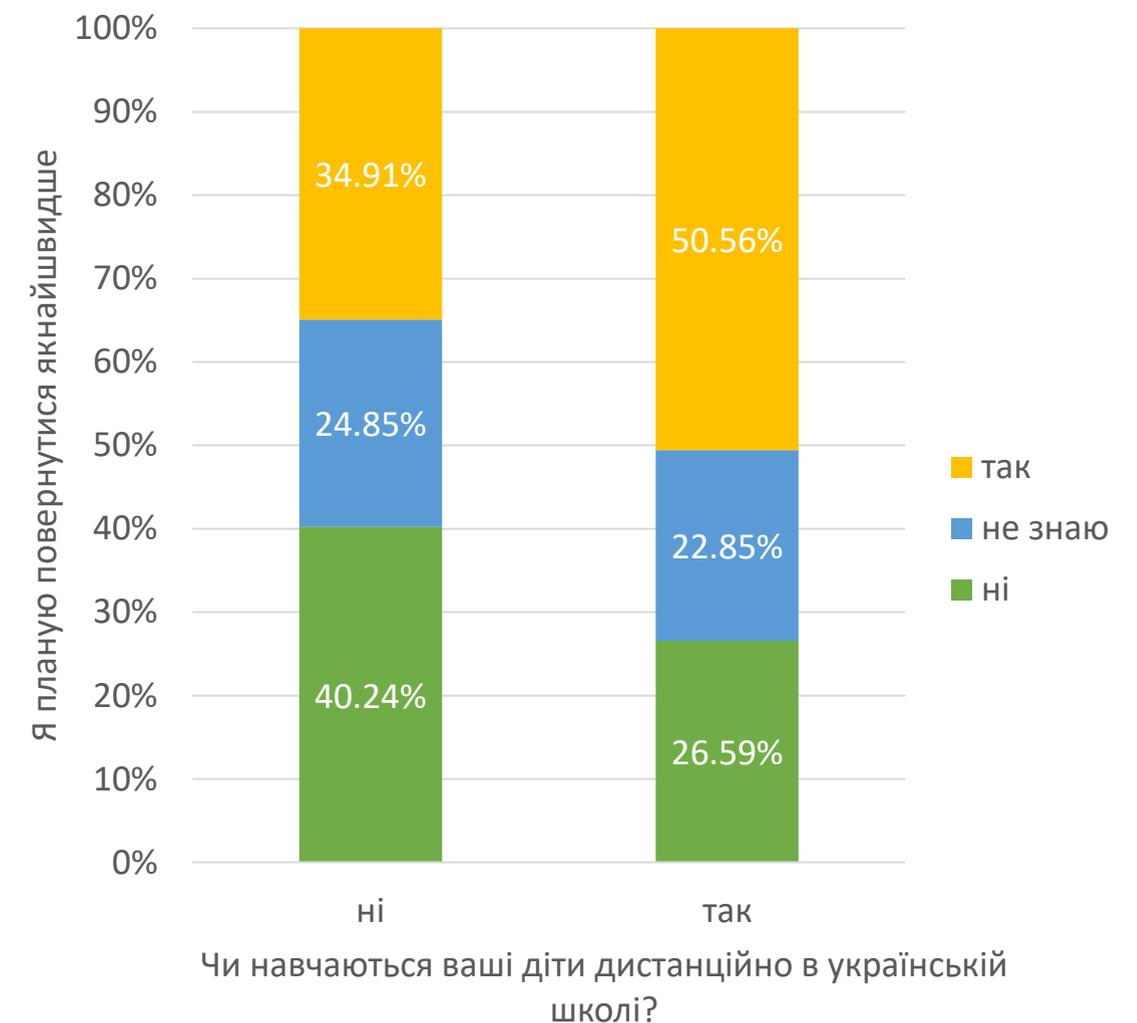

На графіку дані про біженців, для мігрантів – недостатньо спостережень

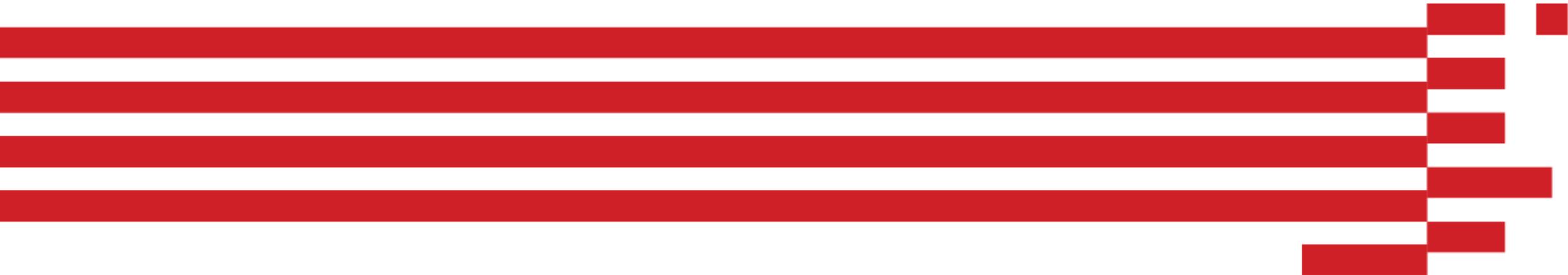
Повернення: навчання в українській школі

Серед біженців, у яких діти навчаються дистанційно в українській школі, більше тих, хто хоче повернутися

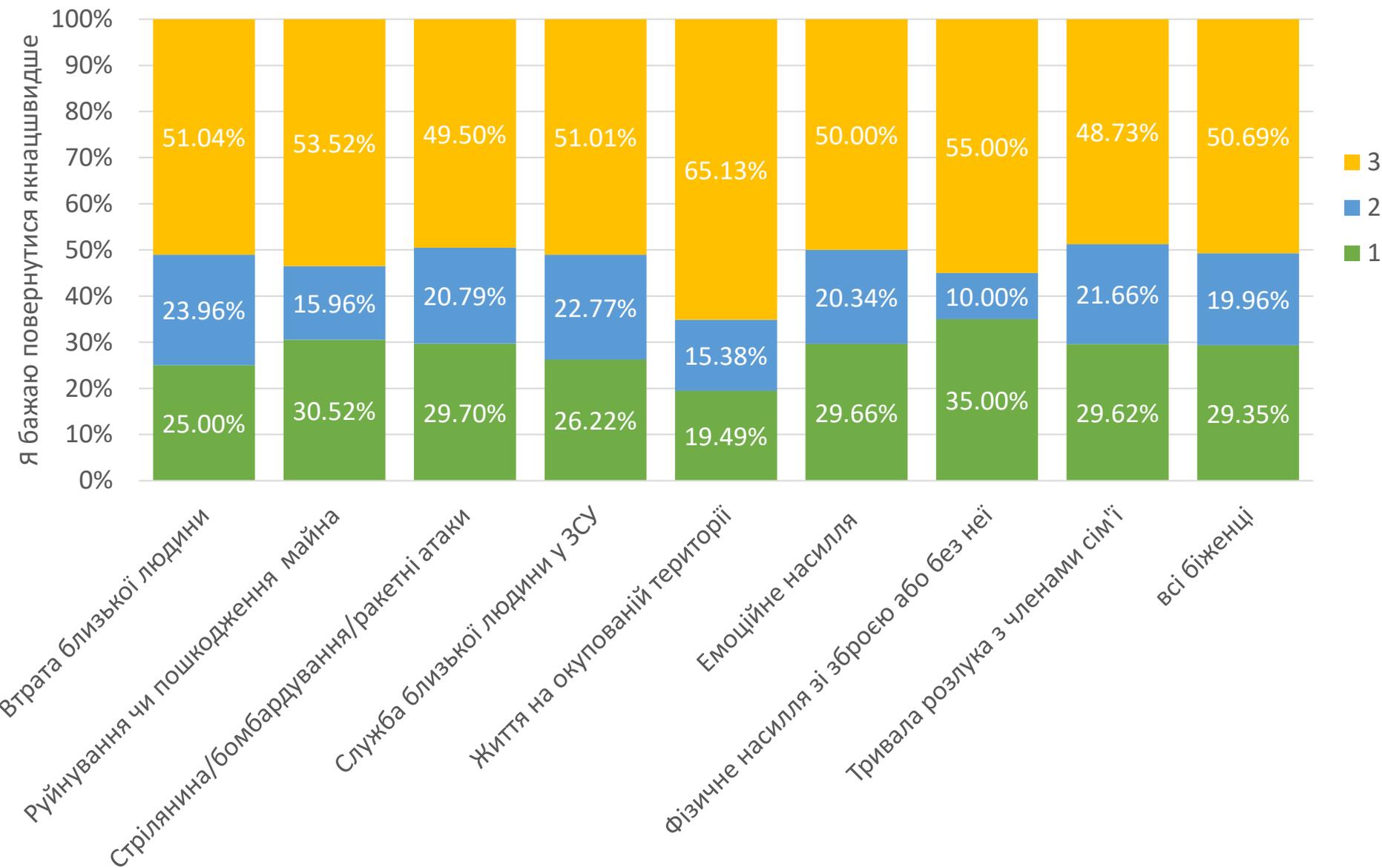
біженці, N=436

Повернення: досвід війни

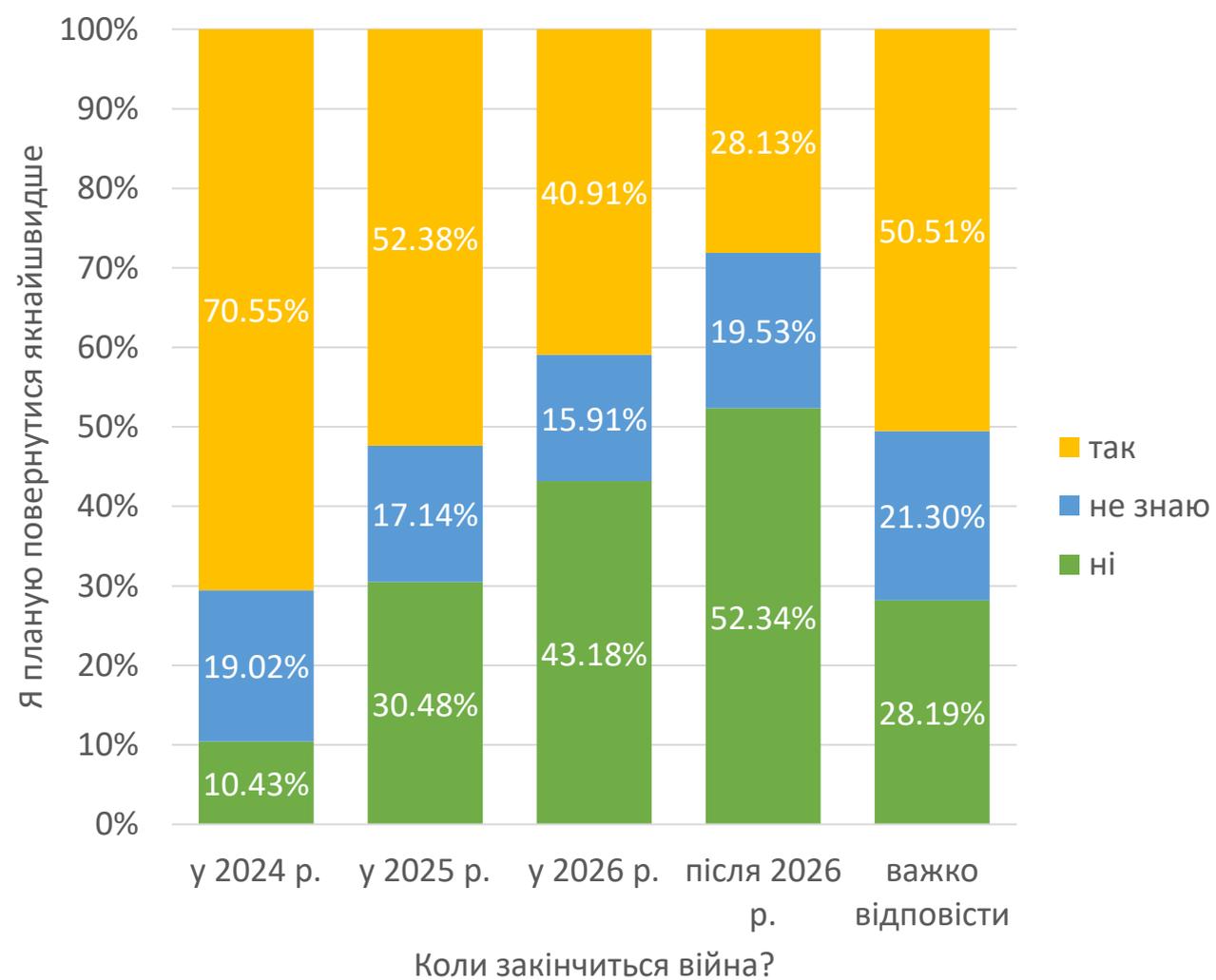
Повернення: люди з окупованих територій більше хочуть повернутися

На графіку дані про біженців, для мігрантів – недостатньо спостережень

Повернення: оптимістичний погляд на завершення війни – вище бажання повернутися

На графіку дані про біженців, для мігрантів – недостатньо спостережень

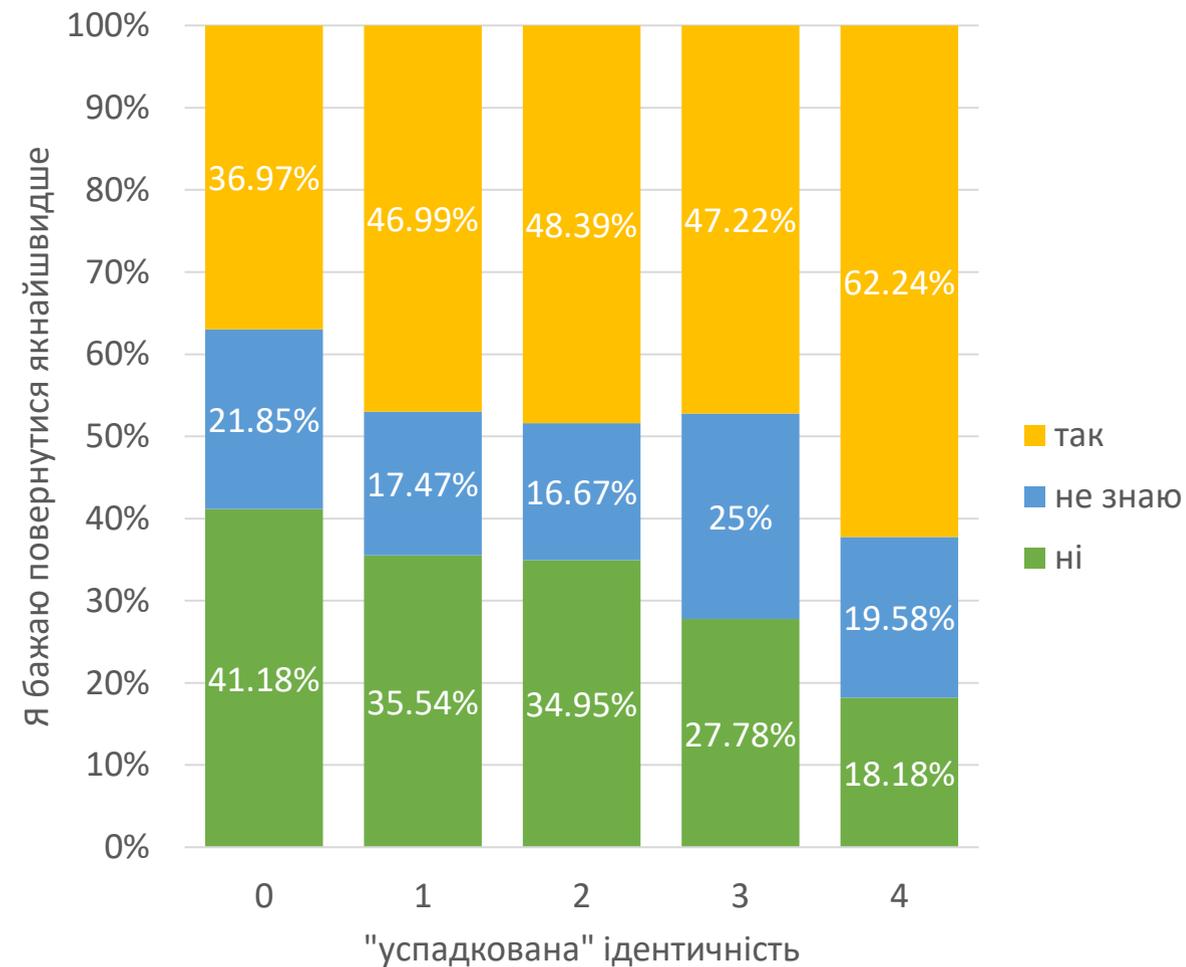

Повернення: ідентичність та емоції

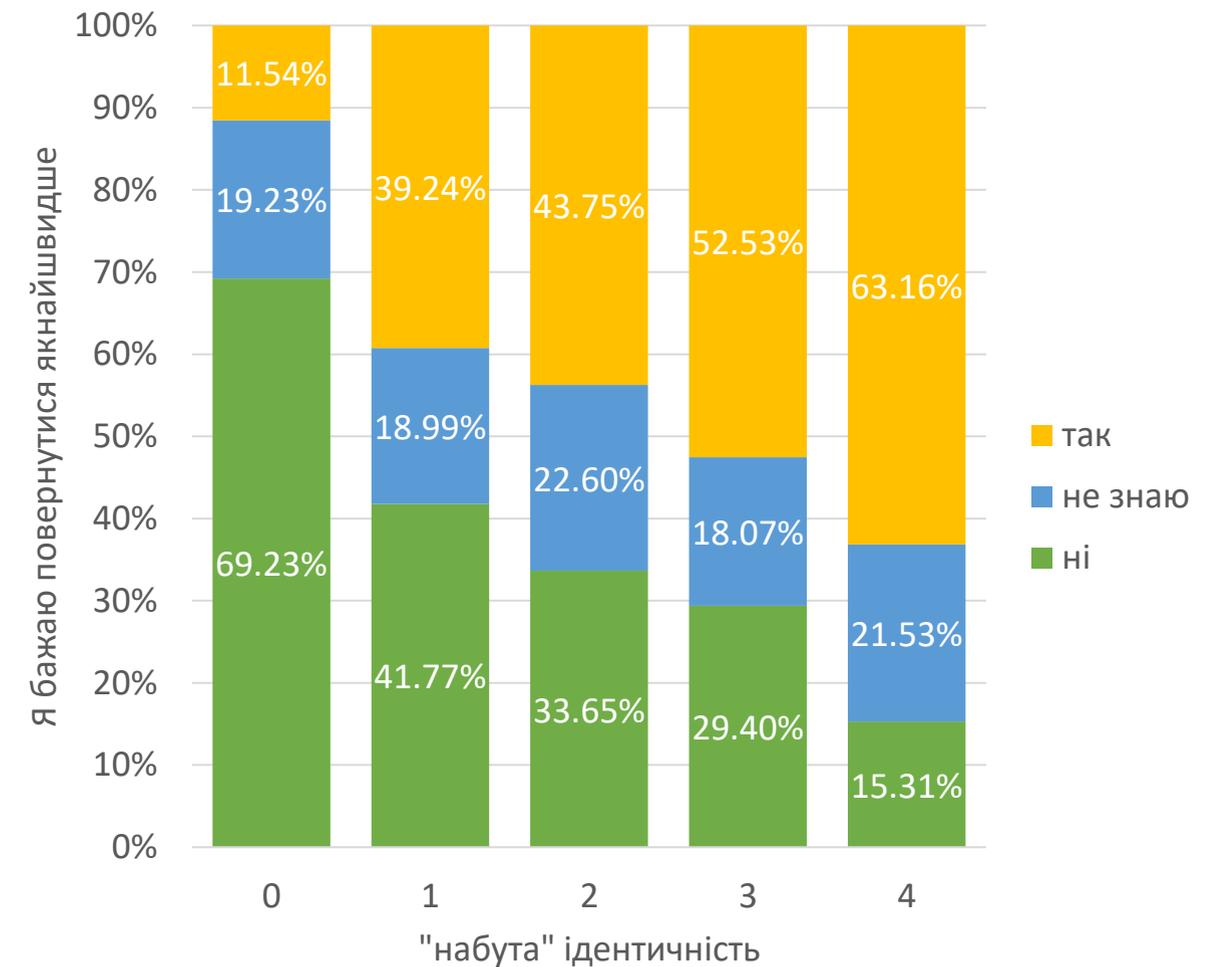

Повернення: чим вища ідентичність, тим більше бажання повернутися

біженці, «успадкована» ідентичність

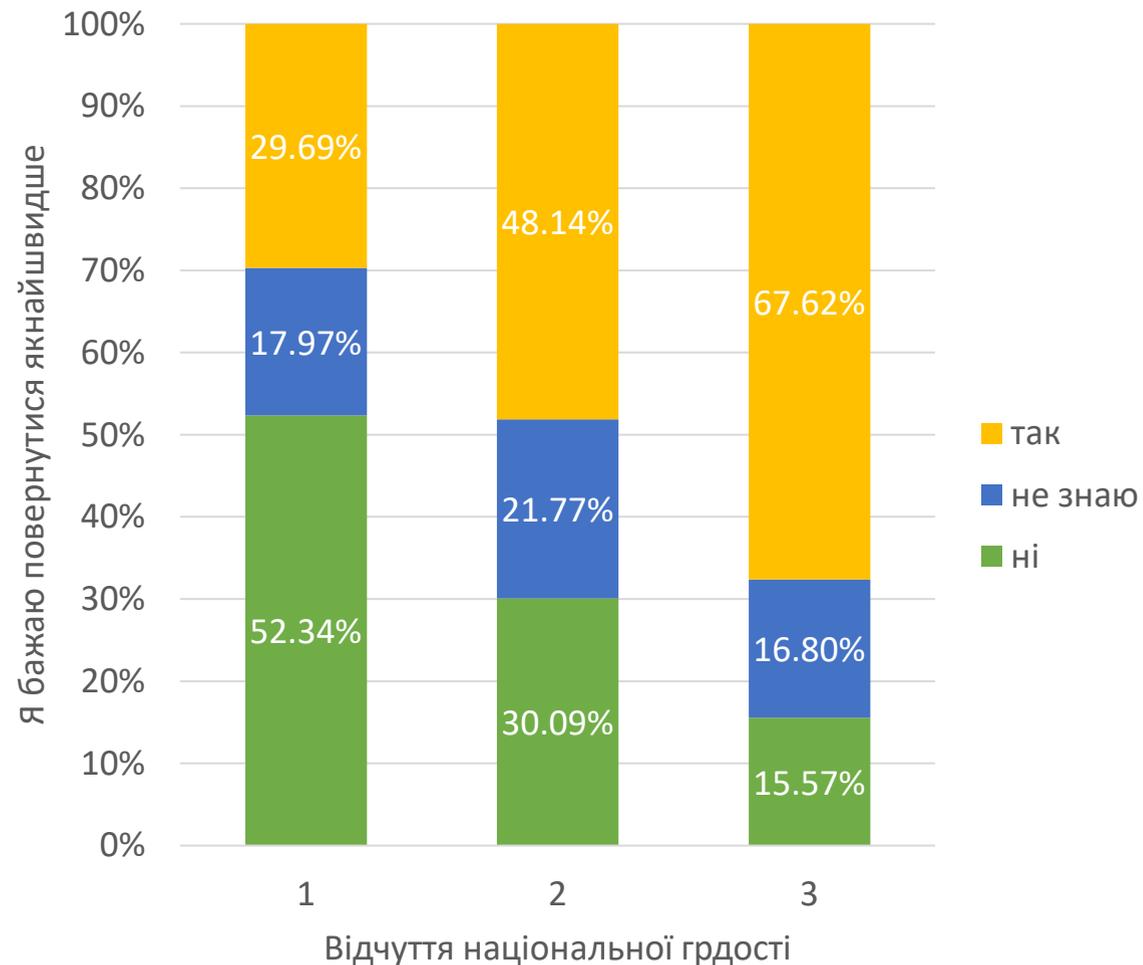

біженці, «набута» ідентичність

Повернення: чим вище почуття гордості, тим більше бажання повернутися

біженці, гордість за Україну

Регресійний аналіз:

«успадкована», «набута»
ідентичність та гордість за свою
країну є статистично значимими

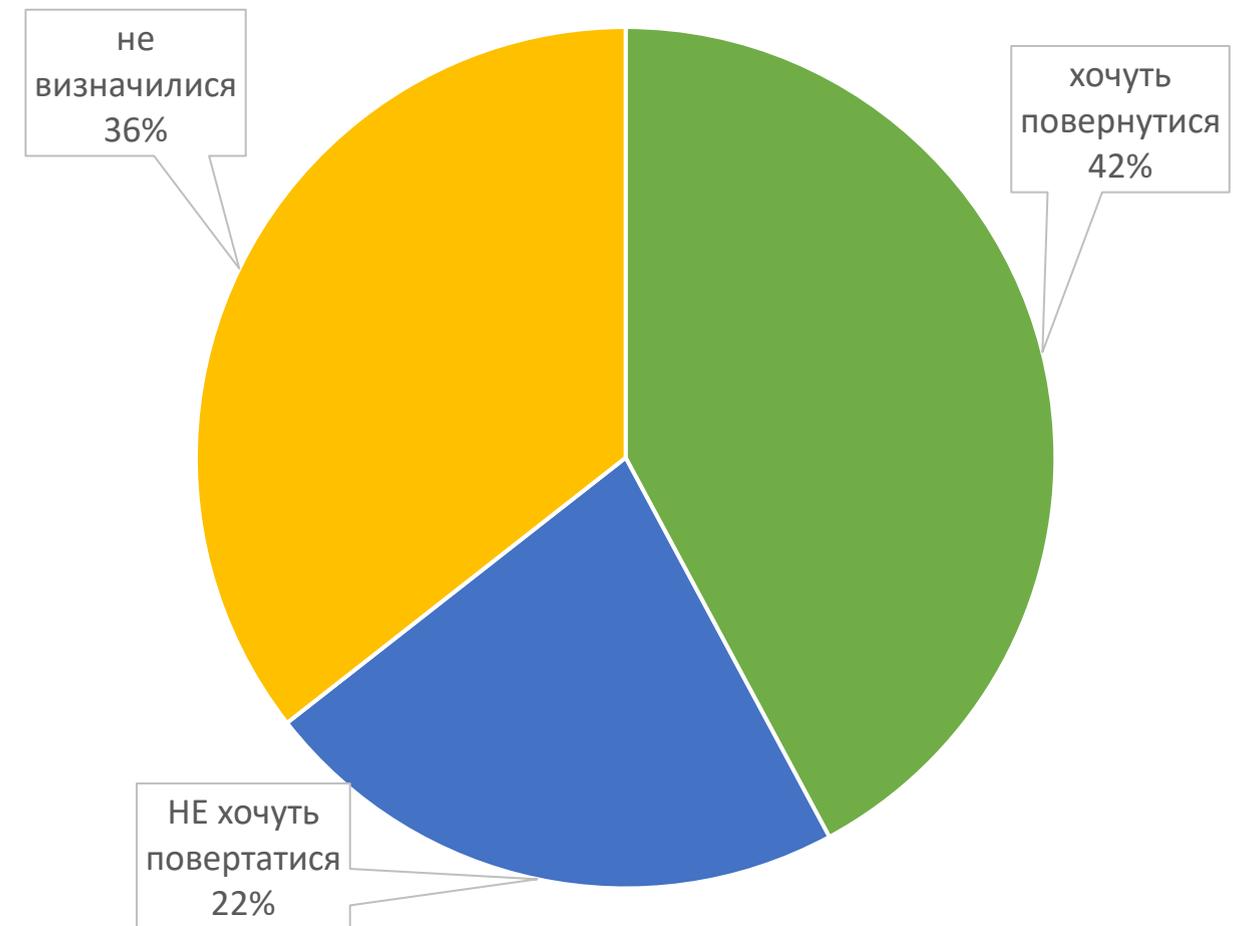
$R^2=0,28$

Повернення: результати кластерного аналізу

Три кластери на основі 5 питань про повернення:

Наскільки ви згодні з твердженням:

- Я планую повернутися в Україну **якнайшвидше**
- Я планую повернутися в Україну в **недалекому майбутньому**
- Можливо, я повернуся в Україну **одного дня**
- Я би хотіла/хотів **проводити деякий час** в Україні (наприклад, на свята, відпустку), поки живу у Польщі
- Я планую **залишитись** проживати у Польщі

Кластери повернення: демографія

Хочуть повернутися

- 74% жінки
- середній вік – 41 рік
- 44% з низькими доходами

- 34% - Православна Церква України
- 64% - основна мова українська
- 17% з Херсонської області
- 38% з Півдня

НЕ хочуть повертатися

- 65% жінки
- середній вік – 36 років
- 52% з високими доходами

- 40% невиражена релігійність
- 39% основна мова російська
- 22% з Харківської області
- 32% зі Сходу

Не визначилися

- 78% жінки
- середній вік – 37 років
- майже по третині з низькими, середніми і високими доходами
- 28% невиражена релігійність

- 56% основна мова українська
- 18% з Харківської області
- 29% з Півдня

Кластери повернення: війна

Хочуть повернутися

- 26% - війна закінчиться у 2024 році
- 48% - Україна поверне всі території
- 22% втратили близьку людину
- 28% жили на окупованій території

НЕ хочуть повертатися

- 26% - війна закінчиться після 2026 року
- 36% - Україна не поверне навіть території, захоплені після 2022 р.
- 17% втратили близьку людину
- 13% жили на окупованій території

Не визначилися

- 15% - війна закінчиться після 2026 року
- 31% - Україна поверне всі території
- 20% втратили близьку людину
- 16% жили на окупованій території

Кластери повернення: ідентичність

Хочуть повернутися

- «успадкована» ідентичність: 3,00
- «набута» ідентичність: 2,63
- гордість за країну: 6,76

НЕ хочуть повертатися

- «успадкована» ідентичність: 2,37
- «набута» ідентичність: 2,24
- гордість за країну: 5,98

Не визначилися

- «успадкована» ідентичність: 2,72
- «набута» ідентичність: 1,95
- гордість за країну: 4,78

Ідентичності: шкала 0-4

Гордість: шкала 0-10

Висновки

- Приблизно 50% **біженців** і 30% **мігрантів**, що наразі живуть у Польщі, висловлюють бажання повернутися.
- Водночас приблизно чверть всіх українців **не висловлюють** такого бажання.
- На повернення впливають:
 - **Соціо-демографічні фактори**: вік (понад 50 р.), мова (українська), релігійність (ПЦУ), фінансовий стан (бідніші), наявність дітей шкільного віку.
 - Такі фактори, як наявність **партнера** або **родичів** в Україні, **стать** та **регіон** проживання (окрім Києва) великого впливу не мають.

- Однак **соціо-демографія** пояснює не більше **20%** бажання повернутися.
- Ще мінімум **10%** бажання пояснюють **нематеріальні фактори**:
 - Люди з більш вираженою **українською ідентичністю** (особливо «набутою») більш схильні повернутися: ті, хто вважає важливими факторами знання мови, поважати українські інституції і почуватися українцем.
 - Люди, які відчувають більшу **гордість** за Україну, також більш схильні повернутися
- Більш **часті візити** до України позитивно пов'язані з бажанням повернутися.
- **Оптимізм** щодо закінчення війни є позитивним фактором повернення.

Політичні рекомендації

- Потрібно підготуватися до **зміни статево-вікової структури** ринку праці: залучати більше жінок, можливо не на повний робочий день.
- Потрібно заохочувати українців **частіше відвідувати** свою країну (навіть як туристи), для чого потрібно **полегшити перетин кордонів**.
- Фактор доходів дуже важливий для найбільш продуктивної когорти, отже, без **серйозних економічних реформ** годі сподіватися, що люди приїдуть працювати після того, які практики вони побачили за кордоном.
- Віддалена робота на Україну є новим феноменом, однак не впливає на бажання повернутися і скоріше є фактором підтримати свій фінансовий стан. Однак є сенс подумати над питанням **оподаткування цих доходів**.

Політичні рекомендації

- Оскільки у мігрантів також був негативний досвід війни, **політика компенсацій** майнових і фінансових втрат повинна поширюватися і на них.
- Головне питання: **як зробити корисними** тих, хто хотів би продовжувати жити за кордоном?
- Неочевидна відповідь: **фінансові стимули працювати не будуть** (і немає на це грошей).
- Може спрацювати встановлення **більш тісних зв'язків** з Україною, через культурний і освітній простір, через полегшення візитів, через більшу інтеграцію біженців і мігрантів до українського життя.

КОНТАКТИ

- **AMERICAN UNIVERSITY
KYIV**

auk.edu.ua

admission@auk.edu.ua

- **ІНСТИТУТ ПОВЕДІНКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

ibs.auk.edu.ua

ibs@auk.edu.ua

